

NEJVYŠŠÍ
SOUD
ČESKÉ
REPUBLIKY

6/2001

ročník
LIII

Orac

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

OBSAH:

Rozhodnutí ve věcech trestních

Doprava	č. 29/II
Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti	č. 30
Podmíněné zastavení trestního stíhání	č. 28
Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou	č. 26
Úvěrový podvod	č. 27
Znalec	č. 29/I

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Akciová společnost	č. 45
Doručování písemností soudem	č. 39
Konkurs	č. 44
Nájem	č. 43
Neoprávněný zásah do práv vlastníka	č. 42
Odporovatelnost	č. 41
Rozhodnutí soudu	č. 40

Obcím, městům a krajům ČR

je určen nový projekt
NAKLADATELSTVÍ ORAC, s. r. o.

*Jeho cílem je přehledně a uceleně informovat o právních předpisech
vztahujících se k činnosti veřejné místní správy.*

*V rámci tohoto projektu vychází v letošním roce v naší ediční řadě
Příručky pro praxi a studium veřejné správy:*

- Sbíрка právních předpisů pro obce a města
(základní cena 200 Kč, množstevní slevy 10–25 %)
- Sbíрка judikátů pro obce a města
(základní cena 200 Kč, množstevní slevy 10–25 %)

Vzhledem k zájmu o tyto publikace doporučujeme našim odběratelům, aby si je objednali již nyní.

Našim čtenářům

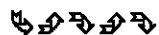
**však chceme nabídnout
i další produkty, které jsou s akcí spojeny:**

- spisové desky pro advokátní kanceláře, notáře, soudy, státní zastupitelství, orgány státní správy
i místní samosprávy a další instituce
(včetně možnosti zakázkové úpravy podle individuálních požadavků odběratele)
- stolní a nástěnné kalendáře na rok 2002
(na zakázku nebo v sériové výrobě)
- realizaci dalších individuálních zakázek

Speciální nabídka

Naše nakladatelství se měsíc co měsíc obrací na několik tisíc konkrétních adresátů, mezi nimiž jsou velmi zajímavou cílovou skupinou právě obecní a městské úřady. Potřebujete-li oslovit tyto subjekty s nabídkou svých výrobků nebo služeb, pomůžeme Vám – zahrneme Vaši prezentaci do naší zásilky.

Stačí obrátit se na marketingový úsek NAKLADATELSTVÍ ORAC, s. r. o., Vinohradská 184,
130 52 Praha 3, tel.: 02/67132155, 0602 30 27 98, fax: 02/67132134, e-mail: orac.inzert@its.cz.

**MIMOŘÁDNÁ PŘÍLEŽITOST PRO POJIŠŤOVACÍ SPOLEČNOSTI, BANKOVNÍ DOMY,
PROJEKTOVÉ KANCELÁŘE, STAVEBNÍ FIRMY, SOFTWAREVÉ PODNIKY
a další výrobní a obchodní subjekty.**

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

K naplnění znaku „poruší zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží“ ve skutkové podstatě trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 tr. zák. nepostačuje jen to, že zboží nebylo v rozporu s celním zákonem (zák. č. 13/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů) předloženo k celnímu řízení, ale je třeba zjistit, že došlo k porušení zvláštního předpisu, který upravuje pohyb zboží přes státní hranice.

Ustanovení § 124 tr. zák. je totiž trestněprávní normou s blanketní dispozicí, odkazující na právní normy regulující oběh zboží. Nepodléhá-li oběh konkrétního zboží takové regulaci, nemůže jednáním pachatele dojít ani k podstatnému ohrožení obecného zájmu ve smyslu § 124 odst. 1 tr. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2000 sp. zn. 8 Tz 130/2000)

Nejvyšší soud zrušil ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti České republiky ve prospěch obviněného V. B., rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 9. 1999 sp. zn. 4 To 120/99 v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 2 T 14/99 a Vrchnímu soudu v Olomouci přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 16. 7. 1999 sp. zn. 2 T 14/99 byl obviněný V. B. uznán vinným pokusem trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 8 odst. 1, § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. a pokusem trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 8 odst. 1, § 148 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák. na tom skutkovém základě, že dne 23. 9. 1998 na celním přechodu v S., při vjezdu na území České republiky, deklaroval náklad převážený ve svém nákladním automobilu značky AVIA jako hygienické potřeby, ač věděl, že převáží neokolkované cigarety, a to v počtu 10 719 kartonů v hodnotě 4 671 274 Kč, v úmyslu tyto vyvézt na území České republiky. Na hraničním přechodu však byl zajištěn pracovníky celní služby, přičemž jeho jednáním by vznikl celní dluh ve výši 3 312 186 Kč ke škodě českého státu zastoupeného Celním úřadem v S.

Za to byl odsouzen podle § 148 odst. 3 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří let, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s dozorem.

Dále byl obviněnému V. B. uložen podle § 57 odst. 1, 2 tr. zák. trest vyhoštění z území České republiky na dobu pěti let a podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. také trest propadnutí věci, a to nákladního automobilu značky AVIA a dále ve výroku rozsudku co do množství a druhu specifikovaných kartonů cigaret.

Proti tomuto rozsudku podali odvolání obviněný V. B. a krajský státní zástupce v Brně, který namítal především nesprávné posouzení jednání obviněného též podle § 8 odst. 1, § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák.

Vrchní soud v Olomouci jako soud odvolací rozsudkem ze dne 14. 9. 1999 sp. zn. 4 To 120/99 z podnětu odvolání krajského státního zástupce v Brně podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu. Současně za podmínky § 259 odst. 3 tr. ř. sám rozhodl ve věci tak, že uznal obviněného V. B. vinným pokusem trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 8 odst. 1, § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. a pokusem trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 8 odst. 1, § 148 odst. 1, 3 písm. b), odst. 4 tr. zák., protože dne 23. 9. 1998 na celním přechodu v S. při vjezdu do České republiky v úmyslu vyvézt ze Slovenské republiky a zkrátit tak český stát na celní, spotřební dani a dani z přidané hodnoty deklaroval v rozporu se skutečností náklad převážený ve svém nákladním automobilu značky AVIA jako hygienické potřeby, přičemž byl srozuměn s tím, že převáží neokolkované cigarety, a to v počtu 10 719 kusů kartonů v celní hodnotě 1 359 088 Kč, k jejichž naložení dne 22. 9. 1998 společně s dalšími dosud neustanovenými pachateli odstranil úřední uzávěru, na hraničním přechodu však byl zajištěn pracovníky celní služby; nebýt tohoto zásahu, způsobil by celní dluh ve výši 3 312 186 Kč, sestávající ze cla ve výši 883 409 Kč, spotřební daně ve výši 1 586 412 Kč a daně z přidané hodnoty ve výši 842 365 Kč.

Za to byl obviněný V. B. podle § 148 odst. 4 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání pěti let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařazen do věznice s dozorem. Podle § 57 odst. 1, 2 tr. zák. byl obviněnému uložen trest vyhoštění z území České republiky na dobu pěti let a podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. trest propadnutí věci, a to nákladního automobilu značky AVIA. Vrchní soud v Olomouci rozhodl podle § 73 odst. 1 písm. c) tr. zák. o zabránění věci, a to ve výroku rozsudku co do množství a druhu specifikovaných kartonů cigaret. Odvolání obviněného V. B. bylo zamítnuto podle § 256 tr. ř.

Ministr spravedlnosti České republiky podal proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci jako soudu odvolacího ze dne 14. 9. 1999 sp. zn. 4 To 120/99 stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného V. B. Namítl v ní, že Vrchní soud v Olomouci se důsledně neřídil ustanoveními § 254 odst. 1 a § 256 tr. ř. a ustanovením § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. Podle názoru ministra spravedlnosti odvolací soud postupoval v souladu se zákonem, když jednání obviněného kvalifikoval jako pokus trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 8 odst. 1, § 148 odst. 1, 3 písm. b), odst. 4 tr. zák. Odvolací soud se však stejně jako soud prvního stupně náležitě nevypořádal s otázkou, zda jednání obviněného vykazuje též znaky pokusu trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 8 odst. 1, § 124 odst. 1, 2 tr. zák. Poukázal na to, že krajský státní zástupce v Brně, který v obžalobě podané dne 22. 4. 1999 pod sp. zn. 1 KZv 83/98 popsal spáchaný skutek v podstatě shodně s pozdějším výrokiem odsuzujícího rozsudku, kvalifikace podle § 124 tr. zák.

nepoužil. Upozornil na to, že Krajský soud v Brně dospěl k závěru, že obviněný V. B. se dopustil v jednočinném souběhu jak pokusu trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 8 odst. 1, § 148 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák., tak i pokusu trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 8 odst. 1, § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. V této souvislosti krajský soud uvedl, že ustanovení § 124 tr. zák. chrání hospodářské i jiné zájmy státu, pokud mohou být ohroženy nekontrolovaným pohybem zboží přes hranice. Objektem trestného činu podle § 148 tr. zák. je naproti tomu zájem státu na správném vyměření daně, cla atd. Dále soud prvního stupně poukázal na skutečnost, že obviněný V. B. uvedením nepravdivých údajů v celním prohlášení porušil § 105 odst. 4 celního zákona a že celková výše zamýšleného celního a daňového úniku vysoko překročila spodní hranici značné škody ve smyslu ustanovení § 124 odst. 2 písm. b) tr. zák. a ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. Právní názor nalézacího soudu v celém rozsahu převzal i odvolací soud.

Podle ministra spravedlnosti k naplnění znaku skutkové podstaty trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 odst. 1 tr. zák. „poruší zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží“ nestačí pouhé nepředložení zboží k provedení celního řízení, ale je třeba prokázat, že došlo k porušení zvláštního předpisu, který upravuje pohyb zboží přes státní hranici a zakazuje či omezuje dovoz, vývoz či průvoz určitého zboží. Pokud pachatel při přestupu státní hranice nepřihlásí k celnímu řízení zboží, jehož dovoz, vývoz či průvoz není zvláštním předpisem zakázán ani omezen, nedopouští se trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou ve smyslu ustanovení § 124 tr. zák. Takové jednání může být trestné pouze jako trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 tr. zák. za předpokladu, že pachatel měl úmysl dosáhnout skrytým převozem zboží zkrácení cla, popř. nevyměření příslušných daní a že výše nevyměřeného cla a daní přesáhne 40 000 Kč (větší rozsah).

Soudy obou stupňů podle názoru ministra spravedlnosti vůbec nezkoumaly, zda dovoz zboží, jímž byly cigarety, byl zakázán či omezen zvláštním předpisem. Zákaz dovozu nebo omezení dovozu v době spáchání trestné činnosti neexistovaly podle zvláštního předpisu, kterým byla vyhláška bývalého Federálního ministerstva zahraničního obchodu č. 560/1991 Sb., o podmínkách vydávání úředního povolení k dovozu a vývozu zboží a služeb, ve znění pozdějších předpisů. Ministr spravedlnosti poukázal též na výpověď svědka J. U., podle níž v případě splnění celních a daňových povinností by zboží bylo propuštěno do volného oběhu. Protože jednání obviněného směřovalo podle ministra spravedlnosti jen ke zkrácení cla a příslušných daní, mělo být posouzeno pouze jako pokus trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 8 odst. 1, § 148 odst. 1, 3 písm. b), c), odst. 4 tr. zák. a vzhledem k absenci objektivního znaku „poruší zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží“ obviněný V. B. neměl být uznán vinným pokusem trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 8 odst. 1, § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. Pokud odvolací soud uznal obviněného V. B. vinným pokusem obou

trestných činů, nevyhověl odvolání krajského státního zástupce a odvolání obviněného zamítl podle § 256 tr. ř., porušil podle názoru ministra spravedlnosti zákon v ustanoveních § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. a § 254 odst. 1 a § 256 tr. ř. v neprospěch obviněného V. B. Ministr spravedlnosti dodal, že odvolací soud nemohl zamítnout odvolání obviněného podle § 256 tr. ř. již z toho důvodu, že trest propadnutí věci uložil obviněnému v podstatně menším rozsahu než soud prvního stupně, když tento trest nevyslovil ohledně nákladu cigaret. Vzhledem k rozsahu přezkumné povinnosti byl odvolací soud povinen přezkoumat podle § 254 odst. 1 tr. ř. též výrok o trestu propadnutí věci. Pokud odvolací soud změnil ve výroku o trestu propadnutí věci rozsudek soudu prvního stupně ve prospěch obviněného, nemohl odvolání obviněného současně zamítnout podle § 256 tr. ř., přestože výrok o trestu propadnutí věci nebyl odvoláním obviněného výslovně napaden.

V závěru stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud vyslovil podle § 268 odst. 2 tr. ř., že rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 9. 1999 sp. zn. 4 To 120/99 byl porušen zákon v § 254 odst. 1, § 256 tr. ř. a v § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. v neprospěch obviněného V. B., aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené rozhodnutí zrušil a zrušil též rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. 7. 1999 sp. zn. 2 T 14/99 a dále aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud podle § 267 odst. 1 tr. ř. přezkoumal na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a zjistil, že zákon byl porušen.

Podle § 254 odst. 1 tr. ř., nezamítne-li odvolací soud odvolání podle § 253 tr. ř., přezkoumá zákonnost a odůvodněnost všech výroků rozsudku, proti nimž může odvolatel podat odvolání, i správnost postupu řízení, které předcházelo rozsudku, přihlížející přitom i k vadám, které nebyly odvoláním vytýkány.

Podle § 256 tr. ř. odvolací soud odvolání zamítne, shledá-li, že není důvodné.

Podle § 8 odst. 1 tr. zák. pokusem trestného činu je jednání pro společnost nebezpečné, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.

Trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. se dopustí ten, kdo podstatně ohrozí obecný zájem tím, že poruší zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží a způsobí takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

Trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, 3 písm. b), odst. 4 tr. zák. spáchá ten, kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou jim podobnou platbu, poruší-li k usnadnění takového činu úřední uzávěru a způsobí-li činem škodu velkého rozsahu.

Nejvyšší soud České republiky zjistil, že v řízení, jež předcházelo napadenému rozhodnutí, bylo postupováno podle příslušných ustanovení trestního řádu, byla zajištěna práva obviněného na obhajobu a byla mu poskytnuta plná možnost jejich uplatnění.

Vrchní soud v Olomouci postupoval v souladu se zákonem, když jednání obviněného V. B. kvalifikoval jako pokus trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 8 odst. 1, § 148 odst. 1, 3 písm. b), odst. 4 tr. zák. Naproti tomu se náležitě nevypořádal s otázkou, zda jednání obviněného vykazuje též zákonné znaky pokusu trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 8 odst. 1, § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák.

Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 14. 9. 1999 sp. zn. 4 To 120/99 zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. 7. 1999 sp. zn. 2 T 14/99 podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř. v celém rozsahu. Podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. odvolací soud zruší napadený rozsudek také pro vady rozsudku, zejména pro nejasnost nebo neúplnost skutkových zjištění nebo proto, že se soud nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí, a podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř., bylo-li napadeným rozsudkem porušeno ustanovení trestního zákona.

Vrchní soud v Olomouci v odůvodnění svého rozsudku shora uvedl, že rozsudek krajského soudu je vadný v oblasti skutkových zjištění, a dále konstatoval, že napadený rozsudek je ve své podstatě správný v oblasti skutkových zjištění (s výjimkou nedostatků níže rozvedených). Dále v odůvodnění rozsudku doslova uvedl: „Odvolací soud se ztotožnil s postupem krajského soudu v rámci užití právní kvalifikace podle § 8 odst. 1, § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. na jednání obžalovaného; je možno tuto otázku uzavřít ztotožněním se odvolacího soudu s postupem krajského soudu v rámci naplnění podmínek skutkové podstaty citovaného zákonného ustanovení.“ Jestliže Vrchní soud v Olomouci jako soud odvolací rozhodoval sám ve věci rozsudkem podle § 259 odst. 3 tr. ř., přičemž nové rozhodnutí je možno v takovém případě učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn a popřípadě důkazy provedenými před odvolacím soudem doplněn, pak nesprávně poukazoval na odůvodnění rozsudku krajského soudu, který byl v celém rozsahu zrušen. V popisu skutku (skutkové větě) neuvedl, jaký zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží obviněný svým jednáním porušil.

Vrchní soud v Olomouci se důsledně nezabýval při kvalifikaci skutku tím, že ustanovení § 124 tr. zák. je normou s blanketní dispozicí, tedy dispozicí odkazující na více norem určitého druhu, v tomto případě na právní normy upravující dovoz, vývoz nebo průvoz zboží. Zákazy dovozu, vývozu či průvozu určitých druhů zboží jsou stanoveny zvláštními předpisy. V daném případě je tímto předpisem vyhláška bývalého Federálního ministerstva zahraničního obchodu č. 560/1991 Sb., o podmínkách vydávání úředního povolení k dovozu a vývozu zboží a služeb, ve znění pozdějších předpisů, podle níž cigarety z tabáku nebo tabákových náhražek byly uvedeny pod položkou X (Seznam zboží podléhajícího licenčnímu řízení při dovozu bez množství omezení), avšak podle § 2 písm. f) citované vyhlášky v tehdy platném znění se licence nevyžadovala u zboží uvedeného v přílohách A, B k dovozu zboží ze Slovenské republiky. Vrchní soud v Olomouci se o tomto předpisu nezmiňuje v popisu skutku ani v odůvodnění napadeného rozhodnutí a je zřejmé, že

předmětem dokazování nebylo zjišťování toho, zda obviněný vůbec a popřípadě jaký zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží porušil.

K naplnění zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 tr. zák. nestačí jen porušení ustanovení zákona č. 13/1993 Sb., celního zákona, ve znění pozdějších předpisů, ale je třeba prokázat, že pachatel podstatně ohrozil obecný zájem tím, že porušil zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, které jsou stanoveny zvláštním předpisem, neboť to vyplývá z povahy ustanovení § 124 tr. zák. jako normy s blanketní dispozicí. Trestný čin porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 odst. 1 tr. zák. je dokonán již tím, že pachatel úmyslně poruší právním předpisem vyslovený zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží a tím ohrozí obecný zájem (srov. č. 3-II/1977 Sb. rozh. tr.). Samotné uvedení nesprávných nebo nepravdivých údajů v celním prohlášení o zboží v celním řízení, jehož dovoz, vývoz, nebo průvoz není zvláštním předpisem omezen či zakázán, nenaplnuje zákonné znaky trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 tr. zák. Takové jednání může naplňovat zákonné znaky trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 tr. zák.

Z výše uvedeného vyplývá, že Vrchní soud v Olomouci porušil zákon v ustanovení § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., pokud obviněného V. B. uznal vinným též pokusem trestného činu porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 8 odst. 1, § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., a v ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř., v němž je zakotven tzv. revizní princip, a dále v ustanovení § 256 tr. ř. v neprospěch obviněného V. B.

Pokud jde o zamítnutí odvolání obviněného V. B. podle § 256 tr. ř. jako nedůvodného a argumentaci stížnosti pro porušení zákona, že Vrchní soud v Olomouci uložil trest propadnutí věci v podstatně menším rozsahu než soud prvního stupně, Nejvyšší soud podotýká, že výrok napadeného rozsudku o zabrání věci z důvodu obecného zájmu podle § 73 odst. 1 písm. c) tr. zák. se obviněného bezprostředně nedotýká, když věci, ohledně nichž bylo rozhodnuto o zabrání, obviněnému nenáležely. Soud prvního stupně rozhodl nesprávně o trestu propadnutí věci, když nerespektoval ustanovení § 55 odst. 2 tr. zák. o tom, že trest propadnutí věci může soud uložit, jen jde-li o věc náležející pachateli, ač správně měl rozhodovat o zabrání věci. K odvolání obviněného nebyl (ani nemohl být vzhledem k § 259 odst. 3 tr. ř.) zpřísněn trest. Odvolací soud změnil v této části rozsudek soudu prvního stupně ve prospěch obviněného, a proto nemohl zamítnout odvolání obviněného jako nedůvodné podle § 256 tr. ř.

V této souvislosti Nejvyšší soud dodává, že Vrchní soud v Olomouci použil nesprávnou formulaci výroku, když uvedl, že „obžalovanému se ukládá zabrání věci“, ačkoliv z ustanovení § 73 odst. 1 tr. zák. plyne, že soud může uložit, „že se taková věc zabírá“.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci podle § 267 odst. 1 tr. ř. proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci jako soudu odvola-

cího ze dne 14. 9. 1999 sp. zn. 4 To 120/99 byl v ustanoveních § 254 odst. 1, § 256 tr. ř. a v ustanovení § 124 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. porušen zákon v neprospěch obviněného V. B.

Nejvyšší soud shledal, že zákon byl porušen v neprospěch obviněného, a proto podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil zároveň s výrokem uvedeným v § 268 odst. 2 tr. ř. napadené rozhodnutí a také všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Protože po zrušení napadeného rozhodnutí je nutno učinit ve věci rozhodnutí nové, přikázal Nejvyšší soud podle § 270 odst. 1 tr. ř. Vrchnímu soudu v Olomouci, o jehož rozhodnutí jde, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. V novém řízení bude Vrchní soud v Olomouci rozhodovat o odvoláních obviněného V. B. a krajského státního zástupce v Brně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 16. 7. 1999 sp. zn. 2 T 14/99, přičemž bude důsledně respektovat tzv. revizní princip podle § 254 tr. ř. Přitom je podle § 270 odst. 4 tr. ř. vázán právním názorem, který ve věci vyslovil Nejvyšší soud.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud vyslovil, že zákon byl porušen v neprospěch obviněného, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch (§ 273 tr. ř.).

Pachatelem trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 tr. zák. spáchaného podvodným jednáním při sjednání úvěrové smlouvy může být pouze účastník takové smlouvy, např. dlužník nebo fyzická osoba jednající za dlužníka nebo za věřitele. Osoba, která účastníku úvěrové smlouvy pouze opatří potřebné nepravdivé podklady, může být jen pomocníkem, přičemž o pomoc ve smyslu § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák. půjde jen v případě, kdy jednání pachatele – účastníka úvěrové smlouvy – dosáhne stadia pokusu nebo dokonání trestného činu.

(Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 12. 1999 sp. zn. 6 To 575/99)

Krajský soud v Plzni zamítl odvolání obžalovaného J. N. proti rozsudku Okresního soudu Plzeň – město ze dne 6. 9. 1999 sp. zn. 6 T 37/99.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadeným rozsudkem Okresního soudu Plzeň – město ze dne 6. 9. 1999 sp. zn. 6 T 37/99 byl obžalovaný J. N. uznán vinným spolu s již odsouzenou J. M. tím, že po vzájemné domluvě oba v P., v blíže nezjištěné době v srpnu až září 1998, za účelem získání úvěru u České spořitelny v P. opatřili potvrzení o výši příjmu s uvedením nepravdivých údajů pro J. M. a pro dva ručitele Z. S. a R. O. a potom obžalovaná J. M. podala dne 16. 9. 1998 v P. žádost o poskytnutí úvěru ve výši 80 000 Kč, k tomu přiložila potvrzení o výši svého příjmu a příjmu ručitele R. O., a potom v blíže neurčené době, nejpozději 23. 9. 1998 doložila potvrzení příjmu ručitelky Z. S., kdy při jednání dne 23. 9. 1998 byla zjištěna ze strany spořitelny nepravdivost údajů a požadovaný úvěr nebyl poskytnut.

Toto jednání obžalovaného J. N. kvalifikoval okresní soud jako pomoc k trestnému činu úvěrového podvodu podle § 10 odst. 1 písm. c), § 250b odst. 1 tr. zák. a uložil mu trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon mu podmíněně odložil na zkušební dobu 18 měsíců.

Proti tomuto rozsudku podal v zákonné lhůtě odvolání obžalovaný J. N. Zaměřil je toliko do výroku o trestu, když proti skutkovým zjištěním okresního soudu nemá podstatnějších výhrad a ztotožňuje se i s právní kvalifikací jednání, které je mu kladeno za vinu. Stěžejní námitkou obžalovaného je to, že mu měl být ukládán souhrnný trest. Poslední z nepravdivých potvrzení o příjmu totiž poskytl obžalovaný M. dne 14. 9. 1998, toho dne tedy skončila jeho pomoc spoluobžalované. Toto potvrzení následně dne 16. 9. 1998 obžalovaná doložila k žádosti o úvěr toho dne sepsané. Další dvě potvrzení předložila již dříve. Obžalovaný nesouhlasí s názorem okresního soudu, že doba spáchání skutku u účastníka je dobou, kdy skutek spáchal hlavní pachatel. Pomoc k trestnému činu spáchanému spoluobžalovanou byla dokonána

obžalovaným v okamžiku, kdy jí poskytl poslední potvrzení. Z tohoto důvodu navrhuje, aby byl napadený rozsudek zrušen ve výroku o trestu a byl mu uložen výchovný souhrnný trest za současného zrušení výroku o trestu trestního příkazu Okresního soudu Plzeň – město ze dne 8. 9. 1998 sp. zn. 2 T 99/97.

Krajský soud v Plzni přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost všech výroků rozsudku, proti nimž mohl obžalovaný podat odvolání, správnost postupu řízení, které rozsudku předcházelo, přihlížíje přitom i k tomu, zda nedošlo k vadám, které nebyly odvoláním vytýkány, a dospěl k následujícím závěrům:

V řízení, které předcházelo vydání napadeného rozsudku, nebyly zjištěny žádné podstatné vady. Byla dodržena všechna zákonná ustanovení včetně těch, která mají zabezpečit právo obžalovaného na obhajobu a která zajišťují řádné zjištění skutkového stavu věci. Okresní soud provedl dokazování v dostatečném rozsahu tak, aby mohl učinit správné skutkové i právní závěry. Tyto důkazy pak hodnotil způsobem uvedeným v § 2 odst. 6 tr. ř. a své závěry podrobně vysvětlil v odůvodnění napadeného rozsudku v souladu s ustanovením § 125 tr. ř.

Skutková zjištění soudu prvního stupně jsou správná. Na základě provedených důkazů lze mít za prokázané, že se obžalovaný žalované trestné činnosti dopustil. Bylo prokázáno, že po předchozím jednání s Českou spořitelnou byla ze strany obžalované M. podána žádost o poskytnutí úvěru dne 16. 9. 1999; toho dne tedy z její strany došlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 250b odst. 1 tr. zák. Z provedených důkazů totiž vyplývá, že již v té době doložila minimálně dvě nepravdivá potvrzení o příjmu, a to příjmu svém a příjmu svědka O. Dobu předložení potvrzení o příjmu svědkyně S. se upřesnit nepodařilo. Okresní soud se s touto otázkou podrobně vypořádává a krajský soud nemá k jím provedenému hodnocení důkazů výhrady. V této části pro stručnost odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí.

Okresní soud jednání obžalovaného správně podřadil pod příslušná ustanovení trestního zákona, když je kvalifikoval tak, jak je uvedeno výše. Správně dovodil, že pachatelem trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 tr. zák. spáchaného sjednáním úvěrové smlouvy může být pouze účastník úvěrové smlouvy (v tomto případě obžalovaná, resp. odsouzená M.). Obžalovaný N. tím, že se podílel na opatrování nepravdivých potvrzení o příjmu, která byla následně předložena při žádosti o úvěr, poskytl spoluobžalované pomoc ke spáchání trestného činu úvěrového podvodu. Obžalovaná, resp. odsouzená M. pak potvrzení opatřená v součinnosti s obžalovaným N. předložila v souvislosti s žádostí o úvěr. Tímto svým jednáním dokonala výše uvedený úmyslný trestný čin. Lze tedy shrnout, že jsou splněny všechny zákonné podmínky ustanovení § 10 odst. 1 písm. c) a § 89 odst. 1 tr. zák. pro to, aby jednání obžalovaného N. bylo možno kvalifikovat jako pomoc k trestnému činu úvěrového podvodu podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák., § 250b odst. 1 tr. zák. I v této části je rozsudek okresního soudu zcela v souladu se zákonem a krajský soud neshledal důvod do právní kvalifikace jednání obžalovaného jakkoli zasahovat. Do této části rozsudku ani námitky odvolatele nesměřovaly.

Stěžejní námitky podaného odvolání se týkaly výroku o trestu, neboť odvolatel má zato, že bylo namíste ukládání trestu souhrnného. Nesouhlasí se závěrem okresního soudu o okamžiku dokonání pomoci k trestnému činu. Jak již bylo podrobně uvedeno výše, v podstatě má zato, že okamžik dokonání účastenství k trestnému činu je třeba odtrhnout od okamžiku dokonání trestného činu hlavním pachatelem. S tímto závěrem se krajský soud ve shodě s okresním soudem neztotožňuje. Při posuzování této otázky je totiž podle názoru krajského soudu třeba vyjít z akcesority účastenství, zejména z návěty ustanovení § 10 odst. 1 tr. zák. Z ní vyplývá, že pro trestnost účastníka podle § 10 tr. zák. se předpokládá nejen dokonané organizování, návod a pomoc, ale i to, že trestný čin, na němž se účastník podílel, byl dokonán nebo dosáhl alespoň fáze pokusu trestného činu. Jinými slovy řečeno, dokud nedojde alespoň k pokusu trestného činu hlavním pachatelem, není jednání uvedené v ustanovení § 10 odst. 1 písm. a) až c) tr. zák. trestné jako účastenství. Může být trestné, a to jen za určitých okolností, jen jako příprava k trestnému činu (§ 7 odst. 1 tr. zák.). Do té doby nelze hovořit o účastníkovi na trestném činu, neboť tím se určítá osoba stávající až v okamžiku, kdy dojde k pokusu, resp. dokonání činu hlavním pachatelem (kde není trestný čin, nemůže být ani účastník na něm).

Podle § 3 odst. 1 tr. zák. je trestným činem pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně. Podle § 89 odst. 1 tr. zák. se trestným činem rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení nevyplývá něco jiného, také příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návrh a pomoc.

Trestný čin je dokonán okamžikem, kdy jsou naplněny všechny znaky příslušné skutkové podstaty. Přitom znaky skutkových podstat trestných činů jsou uvedeny jak ve zvláštní části trestního zákona (§ 91 a násl.), tak v jeho části obecné (§ 1 až 90). Stanoví-li § 10 odst. 1 tr. zák. jako jeden ze základních předpokladů trestnosti účastenství pokus, resp. dokonání trestného činu hlavním pachatelem (viz výše), nemůže být účastenství ve smyslu trestního zákona dokonáno dříve, než dojde k naplnění této podmínky trestnosti účastníka, resp. tohoto znaku trestného činu ve smyslu § 3 odst. 1 a § 89 odst. 1 tr. zák.

Aplikujeme-li výše uvedené závěry na nyní projednávaný případ, je třeba uzavřít, že k dokonání účastenství obžalovaného N. na trestném činu spáchaném spoluobžalovanou M. došlo v okamžiku, kdy spoluobžalovaná spáchala trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 tr. zák., tedy v okamžiku, kdy při sjednávání úvěrové smlouvy předložila nepravdivá potvrzení obstaraná v součinnosti s obžalovaným N. K sepsu a předložení návrhu úvěrové smlouvy ze strany obžalované, resp. odsouzené M. došlo dne 16. 9. 1998. Tímto dnem tedy byl naplněn poslední předpoklad pro trestnost obžalovaného N. za poskytnutou pomoc ke spáchání trestného činu a tím také došlo k jejímu dokonání ve smyslu trestního zákona. Pro úplnost je pak třeba dodat, že pokud se obžalovaný podílel na obstarání nepravdivých potvrzení s tím, že tato potvrzení budou předložena k žádosti o úvěr spoluobžalova-

nou, věděl již v době, kdy takto jednal, že žádost bude podána až po obstarání těchto potvrzení, a musel nutně počítat i s tím, že se tak nemusí stát bezprostředně po jejich obstarání.

Obžalovanému byl v trestní věci Okresního soudu Plzeň – město sp. zn. 2 T 99/97 doručen trestní příkaz dne 15. 9. 1998. Tento den je rozhodující pro určení, zda v nyní projednávané věci lze hovořit o sbíhající se trestné činnosti ve smyslu § 35 odst. 2 tr. zák. a § 314e odst. 5 tr. ř. Vzhledem k tomu, že k dokonání nyní stíhané trestné činnosti obžalovaného N. došlo až dne 16. 9. 1998, podmínky pro uložení souhrnného trestu splněny nejsou.

Okresní soud proto nepochybil, pokud ukládal trest samostatný. Při úvaze o jeho druhu a výměře pak měl evidentně na zřeteli hlediska uvedená v § 23 odst. 1 a § 31 odst. 1 tr. zák. a přihlédl správně ke všem rozhodným okolnostem. Trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, tj. ve čtvrtině zákonné trestní sazby, s podmíněným odkladem na zkušební dobu 18 měsíců (rozmezí 1 rok až 5 let) nepovažuje odvolací soud za nepřiměřený ve smyslu § 258 odst. 1 písm. e) tr. ř. I v této části lze pro stručnost odkázat na přesvědčivé, logické a dostatečně podrobné zdůvodnění napadeného rozhodnutí.

Krajský soud v Plzni z důvodů, které byly výše podrobně rozebrány, nepovažuje odvolání obžalovaného za důvodné, proto je postupem podle § 256 tr. ř. zamítl.

Důvodem pro rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání obviněného podle § 308 odst. 1 tr. ř. nemůže být neplnění dohody o náhradě škody, na které nenese obviněný vinu.

(Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 3. 2000 sp. zn. 3 To 257/2000)

Krajský soud v Českých Budějovicích k stížnosti obžalovaného A. D. zrušil usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 1. 3. 2000 sp. zn. 2 T 123/98 a okresnímu soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadeným usnesením ze dne 1. 3. 2000 sp. zn. 2 T 123/98 rozhodl Okresní soud v Českých Budějovicích tak, že podle § 308 odst. 1 tr. ř. se pokračuje v trestním stíhání obviněného A. D. pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., které bylo rozhodnutím téhož soudu ze dne 20. 1. 1999 podmíněně zastaveno na zkušební dobu jednoho a půl roku, jak je podrobně uvedeno ve výroku napadeného usnesení, neboť obviněný podmínkám zkušební doby nevyhověl. K odůvodnění svého rozhodnutí okresní soud jen velmi stručně uvedl, že obviněný neplní podmínky dohody o náhradě škody, a proto bylo o pokračování v trestním stíhání rozhodnuto.

Proti citovanému usnesení podal obžalovaný A. D. včas stížnost. V jejím odůvodnění uvedl, že poškozenému část škody uhradil, uhradil mu také náklady civilního řízení včetně úroků a část pohledávky z předmětného trestního řízení, přičemž tuto pohledávku platí prostřednictvím svého zaměstnavatele. Namítl, že neporušil podmínky podmíněného zastavení, protože se snažil a stále snaží uhradit celou pohledávku podle svých finančních možností. Za tím účelem se dokonce přestěhoval ke svému bratrovi, aby nemusel platit bydlení v podnájmu. Navrhl, aby napadené usnesení bylo přezkoumáno a zrušeno.

Krajský soud z podnětu podané stížnosti přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. napadené usnesení i řízení, které mu předcházelo, a dospěl poté k závěru, že napadené usnesení nemůže obstát a musí být zrušeno, a to přinejmenším jako předčasné.

Okresní soud využil jako podklad ke svému rozhodnutí prakticky pouze vyjádření poškozeného I. B. Toto vyjádření je však poněkud nesrozumitelné a nejasné a nelze z něj učinit závěr o tom, co bylo na náhradě škody již zapláceno a co nikoliv, když poškozený má vůči obžalovanému dvě pohledávky pocházející ze dvou trestných činů, přičemž na jeden z nich dopadala amnestie a trestní stíhání bylo pro dotčený skutek zastaveno. Z první části tohoto vyjádření lze učinit i takový závěr, že obžalovaný hradil škodu a přestal ji hradit již před podáním obžaloby. V této souvislosti je pak třeba poukázat na to, že otázka dohody o náhradě škody a jejího fatic-

kého hrazení nebyla náležitě objasněna ani při hlavním líčení, které bezprostředně předcházelo podmíněnému zastavení. Z vyjádření poškozeného i ze stížnosti obžalovaného lze dovodit, že škoda je nějakým způsobem hrazena formou srážek ze mzdy obžalovaného. I když se lze domnívat, že se tak děje formou výkonu rozhodnutí, nebylo to spolehlivě zjištěno. Nelze tak zatím považovat za vyloučené, že srážky jsou prováděny na základě dohody obžalovaného a jeho zaměstnavatele.

I když se to v ustanovení § 308 odst. 1 tr. ř. o pokračování trestního stíhání výslovně neuvádí, lze z principu trestně právní odpovědnosti za jednání zaviněné dovodit, že i při zvažování postupu podle uvedeného zákonného ustanovení je třeba zkoumat, zda obžalovaný podmínky dohody o náhradě škody neplní zaviněně. Lze si totiž představit takový skutkový stav, kdy se obžalovaný bez vlastního zavinění dostane do situace, kdy objektivně nebude schopen podmínky dohody o náhradě škody plnit.

Ze shora uvedených hledisek se okresní soud projednávanou věcí nezabýval a pro své rozhodnutí si neopatřil dostatek podkladů. Nezbylo proto, než napadené usnesení jako předčasné a důkazně nepodložené zrušit a přikázat okresnímu soudu, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

V rámci nového projednání věci bude potřebné, aby okresní soud zjistil, která pohledávka poškozeného byla již uspokojena a která nikoliv a do jaké míry. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že povinnost nahradit škodu ve zkušební době byla v příslušném rozhodnutí stanovena ve vztahu k trestnému činu podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., když pro trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák. spáchaný jiným skutkem bylo trestní stíhání zastaveno z důvodu amnestie. V důsledku toho by také patrně nemohlo být z hlediska pokračování v trestním stíhání přihlédnuto k tomu, že obžalovaný dosud neuhradil poškozenému škodu vzniklou trestným činem zpronevěry. Bude-li zjištěno, že obžalovaný neplní dohodu o náhradě škody z trestného činu podvodu, bude muset okresní soud zkoumat, zda ji neplní zaviněně. Teprve pak bude možné rozhodnout o tom, zda podmíněné zastavení může být ponecháno v platnosti, či zda je třeba v trestním stíhání pokračovat. Ke shora uvedeným zjištěním bude patrně možné využít jednak výslechu obviněného a poškozeného, případně doložení písemného vyhotovení dohody, pokud existuje. Měl by být také opatřen příslušný občanskoprávní, případně exekuční spis. Ten může být významný pro posouzení, zda obviněný dohodu neplní zaviněně, a ke zjištění, zda srážky ze mzdy obžalovaného jsou prováděny v důsledku nařízení výkonu rozhodnutí, či zda jde o dohodu obžalovaného a jeho zaměstnavatele. Není přitom vyloučeno, že opatření těchto důkazů si vyžádá i další důkazy, které v tomto okamžiku výslovně označit nelze.

I. Znalci z oboru klinické psychologie, jenž byl ve věci přibrán jako znalec za podmínek § 105 odst. 1 tr. ř., nepřísluší posuzovat otázku, zda byl pachatel schopen rozpoznat nebezpečnost svého činu pro společnost a zda byl schopen své jednání ovládat. Tuto otázku (jako základní kritérium pro následné právní posouzení přičetnosti pachatele ve smyslu ustanovení § 12 tr. zák.) mohou na základě vyšetření duševního stavu pachatele posoudit pouze znalci z oboru psychiatrie, o jejichž přibrání rozhodují orgány činné v trestním řízení podle § 116 odst. 1 tr. ř.

II. Jestliže řidič před započatím jízdy spoléhá na to, že ji může bezpečně vykonávat, ačkoliv ví o okolnostech, které by mohly mít negativní vliv na jeho schopnost ovládat motorové vozidlo, a přesto těmito okolnostem nepřizpůsobí ani režim své jízdy, zejména zařazováním častějších zastávek s přiměřenou dobou odpočinku, pak odpovídá za škodlivý následek dopravní nehody i v případě, že ke ztrátě kontroly nad vozidlem dojde v důsledku náhlé indispozice vyvolané výše uvedeným stavem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2000 sp. zn. 3 Tz 139/2000)

Nejvyšší soud zrušil k stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti České republiky v neprospěch obviněného J. K., rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 6. 12. 1999 sp. zn. 5 To 557/99 ve věci vedené u Okresního soudu v Břeclavi pod sp. zn. 3 T 380/95 a Krajskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Obviněný J. K. byl rozsudkem Okresního soudu v Břeclavi ze dne 20. 9. 1999 sp. zn. 3 T 380/95 uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že dne 24. 1. 1995 ve směru z H. do B. řídil dodávkové auto, které bylo ve špatném technickém stavu a bez platného osvědčení o technickém průkazu. V důsledku toho, že se plně nevěnoval řízení vozidla, jel nedovolenou rychlostí a vozidlo řídil ve špatném zdravotním stavu, kterého si byl vědom, vjel do protisměru, kde se čelně střetl s protijedoucím vozidlem zn. Škoda Forman, které bylo majetkem Ministerstva vnitra a které řídil L. H. V důsledku této nehody utrpěli smrtelná zranění řidič L. H. a JUDr. M. Z. sedící za řidičem. Spolujezdec I. H. sedící vedle řidiče utrpěl mnohočetná zranění, v důsledku nichž byl deset dnů hospitalizován v Nemocnici ve V. Byl omezen v obvyklém způsobu života po dobu dvou měsíců.

Podle § 224 odst. 2 tr. zák. byl obviněnému uložen trest odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon mu byl za podmínek § 28 odst. 1 písm. a) a § 59 odst. 1 tr. zák.

podmíněně odložen na zkušební dobu čtyř let. Současně mu byl podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel ve výměře pěti let.

Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 6. 12. 1999 sp. zn. 5 To 557/99 byl na základě odvolání obviněného a státního zástupce shora citovaný rozsudek Okresního soudu v Břeclavi podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. zrušen a odvolací soud podle § 259 odst. 3 tr. ř. sám rozhodl tak, že se obžalovaný J. K. podle § 226 písm. b) tr. ř. obžaloby pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. zprošťuje.

Ministr spravedlnosti České republiky podal proti rozsudku odvolacího soudu stížnost pro porušení zákona, a to v neprospěch obviněného J. K.

Ve svém mimořádném opravném prostředku poukázal ministr spravedlnosti především na to, že Krajský soud v Brně dospěl ke správnému závěru, že soud prvního stupně provedl ve věci všechny potřebné důkazy, avšak následně postupoval v rozporu se zákonem, pokud v řízení o odvolání rozhodl zprošťujícím rozsudkem proto, že provedené důkazy soudem prvního stupně sám hodnotil jinak než tento soud, aniž by je bezprostředně sám zopakoval. Takový postup odvolacího soudu odporuje podle stěžovatele povaze odvolacího řízení a z hlediska ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř. představuje překročení pravomoci odvolacího soudu. Stěžovatel dále namítl, že v daném případě mohl odvolací soud po zrušení napadeného rozsudku postupovat výlučně podle § 259 odst. 1 tr. ř. (pokud nerozhodl podle § 256 tr. ř.), přičemž mohl nalézací soud pouze upozornit, ve kterém směru se má věc znovu zabývat.

Ministr spravedlnosti dále uvedl, že hodnocení důkazů provedené odvolacím soudem je navíc chybné, když nevzal v úvahu okolnosti svědčící o tom, že obviněný s ohledem na svou zdravotní indispozici a nedostatek kvalitního spánku v noci před jízdou byl unaven již před započatím jízdy, tedy v době, kdy byl schopen své jednání ovládat. Na to ve svém posudku upozornili odborný neurolog (MUDr. M. Š.) i znalci z oboru psychiatrie. Za tohoto stavu měl odvolací soud důsledněji hodnotit závěry znalce z oboru klinické psychologie, který ve svém posudku nabídl dvě varianty chování obviněného J. K. Podle první si obviněný uvědomoval únavu a byl schopen přijmout rozhodnutí zastavit a odpočinout si. Podle druhé varianty si sice svou únavu uvědomoval, ale vzhledem k nedostatku ovládacích schopností nebyl schopen vývoji situace ovlivnit. Vzhledem ke zjevně nedostatečnému odpočinku obviněného před jízdou se měli odvolací soud i soud prvního stupně přiklonit k první variantě uváděné znalce. Argumentace odvolacího soudu, že byl obviněný dva dny před dopravní nehodou uznán lékařem práce schopným, je podle názoru stěžovatele s přihlédnutím k aktuálnosti snížených řidičských schopností obviněného bezpředmětná.

Se zřetelem k výše uvedeným skutečnostem ministr spravedlnosti dovodil, že Krajský soud v Brně postupoval v rozporu se zásadami odvolacího přezkumu, jak jsou vymezeny v ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř., a v důsledku toho dále nesprávně postupoval tak, že rozsudek soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. zrušil a poté na podkladě vlastního hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. ř.) provedených

ve věci nalézacím soudem rozhodl za podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. ohledně trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. zprošťujícím výrokem. V závěru stížnosti pro porušení zákona proto ministr navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným rozsudkem byl ve prospěch obviněného porušen zákon ve shora uvedeném rozsahu. Dále navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. tento rozsudek zrušil a postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud z podnětu podané stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost výroků napadeného rozsudku, jakož i řízení, které mu předcházelo, a zjistil, že zákon byl porušen.

Z odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Břeclavi, jenž v posuzované věci rozhodoval jako soud prvního stupně, vyplývá, že po pečlivém vyhodnocení všech provedených důkazů, zejména posudků jednotlivých znalců, dospěl k závěru, že pro posouzení zavinění obviněného ve formě vědomé nedbalosti podle § 5 písm. a) tr. zák. je rozhodující zjištění, že v inkriminovanou dobu byla schopnost obviněného k řízení vozidla oslabena faktory, jejichž existenci znal. Jde zejména o jeho zdravotní problémy se žlučníkem před jízdou a s tím související narušený spánek, jakož i celkově oslabený stav organismu obviněného, který během předcházející pracovní neschopnosti ztratil na tělesné hmotnosti několik kilogramů. Tyto skutečnosti, jimž obviněný nepřizpůsobil své chování, byly podle názoru soudu primární příčinou dopravní nehody, neboť v jejich důsledku se obviněný dostal do stavu, kdy si v kritickou dobu sice uvědomoval nástup mikrosnánku, ale nebyl již schopen v daném okamžiku reagovat a přijmout danému stavu odpovídající rozhodnutí. Uvedená skutková zjištění, rozhodná pro posouzení otázky zavinění, formuloval nalézací soud v tzv. skutkové větě výrokové části svého rozsudku tak, že se „obviněný plně nevěnoval řízení vozidla, ... vozidlo řídil v ne zcela dobrém zdravotním stavu, kterého si byl vědom, vjel do protisměru, kde se čelně střetl s protijedoucím vozidlem ...“

Odvolací soud v rámci své přezkumné činnosti neshledal v řízení, které předcházelo rozsudku soudu prvního stupně (v jehož průběhu bylo doplňováno dokazování na základě pokynů obsažených v předcházejícím rozhodnutí odvolacího soudu), procesní vady a konstatoval, že rovněž dokazování bylo provedeno v potřebném rozsahu. Podle názoru odvolacího soudu však soud prvního stupně neučinil ve svém rozsudku závěry odpovídající daným skutkovým zjištěním. V této souvislosti odvolací soud poukázal především na posudek znalce z oboru klinické psychologie PhDr. K. H., podle něhož měly být v inkriminovanou dobu rozpoznávací schopnosti obviněného zachovány, ovládací však již nikoliv. Odvolací soud dále dovodil, že obviněný si stav zjištěné indispozice nepřivodil sám svým neuváženým chováním, když vzhledem k tomu, že byl krátce předtím uznán práce schopným, stěžil mohl rozsah svých indispozic rozpoznat. Z těchto důvodů nebylo možno spatřovat v jeho jednání před nehodou „nějaké nedbalostní zavinění“ a podle přesvědčení odvolacího soudu předemětný skutek proto není trestným činem. Na základě těchto úvah pak bylo rozhodnuto o zproštění obviněného J. K. obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř.

Postup odvolacího soudu při přezkoumávání napadeného rozsudku je zakotven v § 254 odst. 1 tr. ř. Podle tohoto ustanovení, nezamítne-li odvolací soud odvolání podle § 253 tr. ř., přezkoumá zákonnost a odůvodněnost všech výroků rozsudku, proti nimž může odvolatel podat odvolání, i správnost postupu řízení, které předcházelo rozsudku, přihlížející přitom i k vadám, které nebyly odvoláním vytýkány. Podle § 259 odst. 3, věty první, tr. ř. může odvolací soud rozhodnout sám ve věci rozsudkem, jen je-li možno nové rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn a popřípadě důkazy provedenými před odvolacím soudem doplněn.

V posuzované věci zjistil soud prvního stupně postupem podle § 2 odst. 5, 6 tr. ř. skutkový stav, který (jak je uvedeno výše) rovněž zahrnoval skutkové okolnosti významné pro posouzení otázky zavinění obviněného J. K. Teprve na jejich podkladě pak učinil příslušné právní závěry, tj. že jde o zavinění ve formě vědomé nedbalosti dle § 5 písm. a) tr. zák. Ačkoliv v odvolacím řízení nebyly prováděny žádné důkazy, z odůvodnění rozhodnutí krajského soudu vyplývá, že při posuzování trestní odpovědnosti obviněného vzal za základ svých zjištění závěry znalce z oboru klinické psychologie, které hodnotil odchýlně od soudu prvního stupně, zejména potud, že v inkriminované době nebyly zachovány ovládací schopnosti obviněného. Se soudem prvního stupně se neztotožnil ani v tom, že si obviněný již před nehodou musel být vědom svých (již konstatovaných) indispozic k řízení motorového vozidla, přičemž v této době byl ještě schopen počínat si způsobem adekvátním tomuto stavu. Opačně dovodil, že obviněný s ohledem na to, že byl lékařem uznán práce schopným, stěží mohl svou indispozici k řízení správně rozpoznat. To znamená, že odvolací soud, aniž by sám ve věci prováděl jakékoliv důkazy, dospěl na základě zhodnocení již provedeného důkazního řízení před soudem prvního stupně ke zčásti jiným skutkovým závěrům, o něž následně opřel právní posouzení věci.

V dané souvislosti je třeba připomenout, že podle § 2 odst. 12 tr. ř. smí soud při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném i v neveřejném zasedání, přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny (tzv. zásada bezprostřednosti). Ze specifického charakteru přezkumné činnosti odvolacího soudu vyplývá zásada obsažená v ustanovení § 263 odst. 6 tr. ř., že důkazy před tímto soudem se zpravidla neprovádějí a jen výjimečně může odvolací soud řízení doplnit důkazy nezbytnými k tomu, aby mohl o odvolání rozhodnout. Z toho lze dovodit, že případné dokazování v odvolacím řízení má určité vymezené hranice jako prostředek přezkoumávání rozhodnutí a má sloužit k tomu, aby skutková zjištění soudu prvního stupně byla ověřena nebo doplněna, popř. aby výsledky původního dokazování a z nich vyplývající závěry byly zpochybněny. V projednávané věci však odvolací soud podle shora uvedených zásad nepostupoval.

Pochybnosti ovšem vzbuzují i samotné právní závěry odvolacího soudu. Z odůvodnění napadeného rozsudku není zřejmé, zda odvolací soud vycházel z toho, že v době činu nebyl obviněný schopen své jednání ovládat, tzn. že chyběl jeden z obligatorních znaků (vlastností) subjektu trestného činu (příčetnost) a obviněný tedy

nebyl trestně odpovědný, anebo zda odvolací soud dovodil, že z hlediska subjektivní stránky skutkové podstaty předmětného trestného činu chybí znaky nedbalostního zavinění (§ 5 tr. zák.). Z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu není patrné, jak se soud s těmito odlišnými otázkami vypořádal, ani není blíže rozvedeno, jakými právními úvahami se v daném směru řídil. Napadený rozsudek zde postrádá náležitosti uvedené v ustanovení § 125 tr. ř. a je proto nepřezkoumatelný.

Pokud jde o první z obou výše uvedených otázek, je nezbytné poznamenat, že příčina neschopnosti pachatele rozpoznat nebezpečnost svého činu pro společnost (tzv. neschopnost rozumová) nebo neschopnost ovládat své jednání vlastní vůlí (tzv. neschopnost určovací) spočívá v duševním stavu pachatele (duševní poruše). Právní závěr o jeho příčetnosti či nepřičetnosti ve smyslu ustanovení § 12 tr. zák. je proto možno učinit zásadně jen na základě vyšetření duševního stavu obviněného dvěma znalci z oboru psychiatrie (§ 116 odst. 1 tr. ř.). Znalci z oboru klinické psychologie (o jehož přibrání se rozhoduje podle § 105 odst. 1 tr. ř.) posouzení těchto otázek nepřísluší. Jestliže tento znalec ve svém posudku použil terminologie, jež se obvykle vztahuje k závěrům psychiatrického vyšetření, měl být k této části svého posudku vyslechnut a požádán o vysvětlení. Takový výsledek mohl provést v rámci řízení o odvolání i soud druhého stupně.

Pokud jde o druhou otázku, týkající se absence znaků nedbalostního zavinění obviněného, ať již ve formě vědomé (§ 5 písm. a/ tr. zák.) či nevědomé (§ 5 písm. b/ tr. zák.) nedbalosti, nelze považovat za správné, pokud by byla za rozhodující kritérium pro toto hodnocení považována především závěrečná fáze jednání obviněného, bezprostředně předcházející dopravní nehodě, kdy si obviněný měl ještě uvědomovat změnu vědomí (nastupující mikrosnání), ale v daném okamžiku již postrádal schopnost přijmout a realizovat rozhodnutí zastavit a odpočinout si. Jak správně zjistil soud prvního stupně, obviněný J. K. nastoupil kritického dne do zaměstnání po předcházejících (nočních) bolestech žlučníku, což se projevilo i na kvalitě jeho spánku. Navíc vstával již ve 4.00 hod. Byl si rovněž vědom, že se nachází ve stavu krátce po ukončení pracovní neschopnosti související s onemocněním žlučníku i toho, že bude muset přesto absolvovat značnou pracovní zátěž, spočívající nejprve v jízdách po M., a potom v jízdě s nákladem do O., odtud pro další náklad do Z. a následně zpět do M. Obviněný podle své výpovědi měl jako řidič v minulosti dvakrát potíže s tzv. mikrosnáním, avšak k nehodě nikdy nedošlo. Dále vypověděl, že kritického dne udělal jen jednu krátkou přestávku, a to kolem poledne v Z., kde posvačil. Všechny výše konstatované skutečnosti vzal soud prvního stupně v úvahu a po jejich vyhodnocení dovodil, že popisované faktory se ve svém souhrnu posléze podílely na konečné dekoncentraci pozornosti obviněného v poslední fázi jízdy před okamžikem dopravní nehody. Tato zjištění vedla soud prvního stupně k právnímu závěru o nedbalostním zavinění obviněného, poněvadž řídil svěřený automobil za stavu, kdy věděl o existenci skutečností snižujících jeho způsobilost k řízení a bez přiměřeného důvodu spoléhal na to, že k nehodě nedojde.

Povinností obviněného jako řidiče motorového vozidla bylo dodržovat pravidla silničního provozu stanovená vyhláškou Federálního ministerstva vnitra č. 99/1989 Sb., o pravidlech provozu na pozemních komunikacích, ve znění účinném v době spáchání činu. V § 5 odst. 2 písm. c)^{*)} cit. vyhl. bylo stanoveno, že řidič nesmí řídit vozidlo mj. v případech, kdy je jeho schopnost k řízení snížena úrazem, nemocí, nevolností, únavou apod. Uvedené faktory se mohou vyskytnout jak před započítáním jízdy, tak v jejím průběhu. Na řidiči pak je, aby zodpovědně posoudil jejich případnou existenci a tomu přizpůsobil své chování. Za určitých okolností by pak nesměl jízdu buď vůbec vykonat anebo v ní pokračovat, popř. v ní pokračovat bez přiměřeného odpočinku. Subjektivní přesvědčení řidiče o své schopnosti k řízení vozidla musí být vždy vybudováno na základě analýzy konkrétních skutečností, které buď zná anebo by je znát měl (např. že lidský organismus po nedostatečném spánku či prodělaném onemocnění je náchylnější k únavě, zejména v zátěžových situacích, které mohou spočívat např. ve vícehodinové pracovní činnosti s nutností permanentní koncentrace). Jestliže si řidič počíná v rozporu s těmito zásadami a v důsledku toho později ztratí kontrolu nad vozidlem, lze jej činit odpovědným za následek dopravní nehody, který by podle okolností konkrétního případu zavinil z vědomé či nevědomé nedbalosti (§ 5 písm. a/, b/ tr. zák.).

To, co bylo v obecné rovině konstatováno výše, je možno plně vztáhnout i na nyní projednávaný případ obviněného J. K. Skutkovým zjištěním soudu prvního stupně odpovídá z nich vyplývající právní posouzení, které lze formulovat takto: Pokud obviněný před započítáním jízdy spoléhal na to, že ji může bezpečně vykonat, ačkoliv věděl o okolnostech, které by mohly mít negativní vliv na jeho schopnost ovládat motorové vozidlo, a přesto těmito okolnostem nepřizpůsobil ani režim své jízdy, zejména zařazováním častějších zastávek s přiměřenou dobou odpočinku, pak odpovídá za škodlivý následek dopravní nehody i v případě, že ke ztrátě kontroly nad vozidlem došlo v důsledku náhlé indispozice vyvolané shora uvedeným stavem.

Z uvedených aspektů se však odvolací soud věcí nezabýval. Z napadeného rozhodnutí navíc není zřejmé, proč rozsudek soudu prvního stupně zrušil podle ustanovení § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř., ačkoliv tomuto soudu vytýká především to, že se při hodnocení důkazů nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí. Takové zjištění odvolacího soudu by mohlo být důvodem pro zrušení napadeného rozsudku podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. (není-li již třeba k objasnění věci provádět důkazy další, jak odvolací soud konečně sám dovodil). Zde je ovšem nutno připomenout, že v případě, kdy soud prvního stupně postupoval při hodnocení důkazů důsledně podle § 2 odst. 6 tr. ř., tzn. že je hodnotil podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu a učinil logicky odůvodněná skutková zjištění, nemůže odvolací soud napadený rozsudek zrušit jen proto, že sám hodnotí tytéž důkazy s jiným v úvahu

*) Poznámka redakce: Srov. nyní § 5 odst. 2 písm. c) zákona č. 361/2000 Sb. účinného od 1. 1. 2001.

přicházejícím výsledkem. V takovém případě totiž nelze napadenému rozsudku vytknout žádnou vadu ve smyslu shora uvedeného ustanovení (srov. č. 53-I/1992 Sb. rozh. tr.).

S přihlédnutím ke všem skutečnostem podrobně rozvedeným shora Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 6. 12. 1999 sp. zn. 5 To 557/99 byl porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 259 odst. 3 tr. ř., neboť uvedené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno na základě nesprávně uplatněného revizního principu, pokud učinil skutkové a z nich vyplývající právní závěry odchylně od závěrů soudu prvního stupně a ve věci sám rozhodl na základě jiného hodnocení důkazů provedených nalézacím soudem. K porušení zákona došlo ve prospěch obviněného J. K., který byl nezákonným rozhodnutím neoprávněně zvýhodněn.

V důsledku porušení zákona pak Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. (při splnění podmínek ustanovení § 272 tr. ř.) tento rozsudek zrušil a současně zrušil také další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Trestní věc obviněného J. K. se tak vrací do stadia, kdy Krajský soud v Brně bude muset znovu rozhodnout o odvolání obviněného a státního zástupce proti rozsudku Okresního soudu v Břeclavi ze dne 20. 9. 1999 sp. zn. 3 T 380/95. V novém řízení o této věci se bude řídit právním názorem vysloveným v rozhodnutí Nejvyššího soudu (§ 270 odst. 4 tr. ř.). Dospěje-li k důvodnému závěru, že za konstatovaného stavu, kdy soud prvního stupně ve věci provedl všechny potřebné důkazy, je přesto třeba, aby jeho skutková zjištění byla v odvolacím řízení ověřena (popř. zpochybněna) vlastními zjištěními soudu druhého stupně, bude nezbytné, aby v rozsahu stanoveném v § 263 odst. 6 tr. ř. před rozhodnutím o odvolání dokazování sám doplnil. Jak už bylo v rozhodnutí Nejvyššího soudu uvedeno, platí to především o terminologicky nejasných závěrech znalce z oboru klinické psychologie.

Trestnost jednání spočívajícího v neodvedení daně, pojistného na zdravotní pojištění a pojistného na sociální zabezpečení včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (jako trestného činu podle § 255 tr. zák., resp. od 1. 1. 1998 podle § 147 tr. zák.) je podmíněna zjištěním, že zaměstnavatel měl k dispozici potřebné finanční prostředky, tj. že příslušné částky ze mzdy svým zaměstnancům z jejich hrubých mezd skutečně srazil a v rozporu se zákonem je neodvedl oprávněným příjemcům, ale použil je k jiným účelům. Tuto skutečnost je třeba v trestním řízení prokázat (§ 2 odst. 5, 6 tr. ř.).

Pokud by byl zaměstnavatel insolventní a zvýhodnil by jiného věřitele zaplacením jeho pohledávky v úmyslu zmařit tím uspokojení pohledávek spočívajících v povinnosti odvádět za zaměstnance zálohy na daň z příjmů, pojistné na zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pak by se mohlo jeho jednání posoudit jako trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zák., a nikoli jako trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák. (resp. nyní jako trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 tr. zák.).

Ustanovení čl. 8 odst. 2, věty druhé, Listiny základních práv a svobod, podle něhož nelze nikoho zbavit osobní svobody pro neschopnost dostát smluvnímu závazku, se týká jen takového závazku povinného, který vzniká na základě smluvního vztahu. Povinnost zaměstnavatele odvádět za zaměstnance zálohu na daň z příjmů ze závislé činnosti, pojistné na zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti však nevzniká na základě smluvního závazku, ale jde o povinnost stanovenou přímo zákonem, bez možnosti stran smluvně dohodnout jiná práva a povinnosti, než zákon uvádí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2000 sp. zn. 4 Tz 63/2000)

Nejvyšší soud zrušil ke stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněných Ing. V. R. a Ing. E. D. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, ze dne 20. 10. 1999 sp. zn. 31 To 489/99 a rozsudek Okresního soudu v Jablonci n. Nisou ze dne 15. 4. 1999 sp. zn. 4 T 100/98. Okresnímu soudu v Jablonci n. Nisou přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 15. 4. 1999 sp. zn. 4 T 100/98 byli obvinění Ing. V. R. a Ing. E. D. uznáni vinnými trestným činem porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. Podle rozsudku se tohoto trestného činu dopustil Ing. V. R. tím, že nejpozději na počátku led-

na 1993 v J. jako ředitel společnosti N. na pracovní poradě rozhodl, že částky pojistného na sociální a zdravotní pojištění, které budou srazeny z mezd zaměstnanců společnosti v rozporu s ustanoveními § 8 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti, ve znění novel, a § 5 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění novel, nebudou odvedeny správě sociálního zabezpečení a zdravotním pojišťovnám, v důsledku čehož v období od 1. 1. 1993 do 1. 7. 1993 neodvedl za zaměstnance

- a) pojistné na sociální zabezpečení a státní příspěvek na státní politiku zaměstnanosti Okresní správě sociálního zabezpečení v J. v celkové částce 462 536 Kč,
- b) pojistné na všeobecné zdravotní pojištění Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky – Okresní pojišťovně v J. v celkové částce 350 249 Kč,

čímž státnímu rozpočtu České republiky způsobil škodu ve výši 462 536 Kč a uvedené zdravotní pojišťovně ve výši 350 249 Kč, celkově pak škodu ve výši 812 785 Kč.

Obviněný Ing. E. D. nejpozději na začátku srpna 1993 v J. poté, co nastoupil na podkladě uzavřené smlouvy a zápisu do obchodního rejstříku do funkce likvidátora společnosti N. v J., rozhodl, že zálohy na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, jakož i částky pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a na zdravotní pojištění, které budou srazeny z mezd zaměstnanců společnosti, v rozporu s ustanoveními § 83 odst. 8 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, § 8 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti, ve znění novel, a § 5 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění novel, nebudou odvedeny správě sociálního zabezpečení a zdravotním pojišťovnám, v důsledku čehož

1. za měsíc srpen 1993 až listopad 1994 včetně neodvedl Finančnímu úřadu v J. na zálohách na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, které byly zaměstnancům strženy z příjmů, celkovou částku 1 164 164 Kč,
2. za období od 1. 8. 1993 do 30. 12. 1994 neodvedl
 - a) na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti Okresní správě sociálního zabezpečení v J. částku 692 538 Kč,
 - b) na pojistném na všeobecné zdravotní pojištění Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, Okresní pojišťovně v J. částku 647 297 Kč, Hornické zaměstnanecké zdravotní pojišťovně v M., pobočka v S. částku 16 084 Kč, Vojenské zdravotní pojišťovně České republiky v Ú. částku 7368 Kč, pojišťovně GARANT – Hospital v P. částku 12 528 Kč, Stavební zdravotní pojišťovně v P. částku 2799 Kč, Zdravotní pojišťovně Ministerstva vnitra, pobočka v Ú. částku 4783 Kč, Železniční zdravotní pojišťovně GRAL v P. částku 1354 Kč a Zdravotní pojišťovně CRYSTAL v L. částku 325 Kč,

čímž celkem státnímu rozpočtu České republiky způsobil škodu ve výši 1 856 702 Kč a uvedeným zdravotním pojišťovnám celkovou škodu ve výši 692 538 Kč, celkově pak škodu ve výši nejméně 2 549 240 Kč.

Za uvedený trestný čin byl každému z obviněných uložen trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců. Výkon tohoto trestu byl podle § 58 odst. 1 písm. a) a § 59 odst. 1 tr. zák. každému z obviněných podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku.

Proti rozsudku podali oba obvinění odvolání, na jehož podkladě rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, tak, že rozsudkem ze dne 20. 10. 1999 sp. zn. 31 To 489/99 rozsudek soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. zrušil, sám pak podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že oba obvinění podle § 226 písm. b) tr. ř. obžaloby zprostil.

Proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, ze dne 20. 10. 1999 sp. zn. 31 To 489/99 podal ministr spravedlnosti ve lhůtě uvedené v ustanovení § 272 tr. ř. stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněných Ing. V. R. a Ing. E. D.

Stížnost pro porušení zákona vytyká rozsudku soudu druhého stupně nedostatečnou aplikaci ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. a z toho se odvíjející další vadný postup tohoto soudu. Pokud odvolací soud konstatoval, že se soud prvního stupně dostatečně nezabýval okolnostmi, které jsou důležité z hlediska správných skutkových zjištění, je zřejmé, že tak sám neměl procesní podmínky pro to, aby mohl ve věci sám rozhodnout podle § 259 odst. 3 tr. ř., zvláště neprovedl-li sám v odvolacím řízení žádný důkaz. Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, opřel své rozhodnutí o závěr, že oba obvinění sice po formální stránce naplnili skutkovou podstatu trestného činu porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák., avšak obvinění neměli finanční prostředky, aby sražené částky mohli skutečně odeslat příslušným orgánům. Pokud pak podle čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod nesmí být nikdo zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku, je to právě situace, v níž se ocitli oba obvinění, neboť ne vlastním zaviněním nebyli schopni plnit závazky. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že oba obvinění nejsou za tuto situaci trestně odpovědní, proto je obžaloby zprostil.

Stížnost pro porušení zákona v této souvislosti odvolacímu soudu vytyká, že tyto závěry jsou předčasné, neboť se nezabýval všemi písemnými důkazy, které jsou obsahem trestního spisu a které Okresní soud v Jablonci nad Nisou v rámci dokazování v hlavním líčení provedl, a to zejména výpisem z bankovního účtu, který je založen ve spise. Z výpovědí řady svědků, kteří byli v přípravném řízení vyslechnuti, plyne, že nejméně od 19. 10. 1994 měla společnost N. v P. v likvidaci k dispozici částku 2 000 000 Kč, kterou obviněný Ing. E. D. zadržoval na účtu, přestože byl s touto částkou oprávněn disponovat. Rovněž z dalších písemných důkazů je zřejmé, že společnost měla k dispozici finanční částky, z nichž mohly být, byť zčásti, uhrazeny sražené a neodvedené částky pojistného za zaměstnance. Je tedy patrné, že ke zproštění obviněných obžaloby došlo v situaci, kdy nebyla provedena úplná a vyčerpávající skutková zjištění, čímž došlo k porušení zákona ve vztahu k ustanovení § 226 písm. b) tr. ř.

Závěrem ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona navrhl, aby Nejvyšší soud vyslovil, že napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, byl porušen zákon v uváděném rozsahu, a to ve prospěch obou obviněných. Navrhl zrušení tohoto rozsudku a dále postupovat podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Z podnětu podané stížnosti pro porušení zákona Nejvyšší soud České republiky podle § 267 odst. 1 tr. ř. přezkoumal správnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i řízení, které mu předcházelo, a zjistil, že zákon porušen byl.

Podle § 2 odst. 5 tr. ř. orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Bez návrhu stran stejně pečlivě objasňují okolnosti svědčící ve prospěch i neprospěch obviněného.

Podle § 2 odst. 6 tr. ř. orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Podle § 254 odst. 1 tr. ř. nezamítne-li odvolací soud odvolání podle § 253, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost všech výroků rozsudku, proti nimž může odvolatel podat odvolání, i správnost postupu řízení, které předcházelo rozsudku, přihlížeje přitom i k vadám, které nebyly odvoláním vytykány.

Podle § 259 odst. 3 tr. ř. může odvolací soud sám rozhodnout rozsudkem, jen-li možno nové rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn a popřípadě důkazy provedenými před odvolacím soudem doplněn.

Podle § 226 písm. b) tr. ř. soud zproští obžalovaného obžaloby, není-li skutek, pro nějž je obžalovaný stíhán, trestným činem.

Uvedenými zákonnými ustanoveními se odvolací soud důsledně neřídil a svým procesním postupem je nerespektoval. Ač správně položil důraz na okolnost, že základním problémem pro stanovení trestní odpovědnosti obviněných je zjištění a posouzení otázky, zda obvinění reálně disponovali potřebnými finančními prostředky, z nichž by mohli zákonně dávky odvádět, další jeho postup takto vytyčené premise nekonvenoval. Především je vadné konstatování odvolacího soudu v tom směru, že skutková zjištění učiněná okresním soudem jsou úplná a vyčerpávající, z nichž mohl posléze soud druhého stupně jednoznačně vycházet. S tímto konstatováním je však v rozporu další zjištění odvolacího soudu, vyjádřené v jeho rozsudku, kde okresnímu soudu vytyká, že nezjišťoval a nezabýval se okolností, zda obvinění vůbec disponovali finančními prostředky, které by jim odvody věřitelům umožňovaly. Objasnění takové skutečnosti však nepochybně bude zjištěním skutkovým, a není-li dosud provedeno, nebude možno označit zjištění soudu prvního stupně za úplná, z nichž je možno jednoznačně vycházet. Odvolací soud ostatně, aniž sám doplnil dokazování, dospěl na základě těchto neúplných skutkových zjištění k závěru, kterým byl zprošťující výrok, jen proto, že jinak hodnotil provedené důkazy, což je v rozporu s ustanovením § 259 odst. 3 tr. ř. Z odůvodnění rozsudku soudu druhého stupně je patrné, že se fakticky se

skutkovými zjištěními okresního soudu neztotožnil, nebyl tedy oprávněn sám vytvářet skutkový stav věci a nahrazovat tak hlavní líčení, nýbrž měl v odůvodnění svého rozhodnutí rozvést, proč jsou skutková zjištění nejasná, v čem je třeba je doplnit, případně k jakým důkazům je nutno ještě přihlídnout. Pro úplnost je třeba uvést, že rozsudek soudu prvního stupně neodpovídá ustanovení § 125 tr. ř., neboť obsahuje pouze nahodilý výčet provedených důkazů, nikoli však pasáže, z nichž by bylo patrné, jak se vypořádá s obhajobou obviněných, jakými právními úvahami se řídil, když posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona v otázce viny a trestu. Tyto nedostatky činí tento rozsudek nepřezkoumatelným.

Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, se nezabýval všemi písemnými důkazy, které Okresní soud v Jablonci nad Nisou v hlavním líčení provedl, zejména výpisem z bankovního účtu č. X, vedeného pro společnost N. v P., v likvidaci, Agrobankou v P. Z výpisu tohoto bankovního účtu vyplývá, že dne 19. 10. 1993 byla v hotovosti vložena na účet částka 2 000 000 Kč, přičemž podle použitého variabilního symbolu „9“ je zřejmé, že peníze nebyly na účet vloženy jako platba za konkrétní službu nebo věc. Okresní soud v Jablonci nad Nisou i Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, jakožto soud odvolací, se nezabývaly okolnostmi, za kterých tato peněžní částka byla vložena na účet společnosti, k němuž měl v té době výlučně dispoziční právo obviněný Ing. E. D. Přitom z důkazů, které byly provedeny v přípravném řízení, zejména z výpovědí svědků a Ing. V. P., který byl původně vyslechnut v procesním postavení obviněného, plyne, že přinejmenším v období od 19. 10. 1993 měla společnost N. v P., v likvidaci, k dispozici částku 2 000 000 Kč, kterou obviněný Ing. E. D. zadržoval na účtu, přestože byl oprávněn s touto částkou disponovat, a až v souvislosti s prověřováním jeho hospodaření obviněný peníze uvedl do aktiv společnosti.

Pokud Ing. E. D. v hlavním líčení před okresním soudem uvedl, že tato částka byla bezprostředně použita na výplaty zaměstnanců, úhradu elektrické energie, topných olejů, telefonu apod., je toto tvrzení v rozporu se závěrem znaleckého posudku znalce z oboru ekonomika, odvětví řízení, plánování a organizace ekonomiky, účetní evidence, L. F. Ten ve svém znaleckém posudku ze dne 30. 9. 1995 uvádí, že ještě k datu 31. 12. 1993 existovala reálně částka 2 000 000 Kč, poskytnutá v rámci tzv. krátkodobé finanční výpomoci. Stejná částka je uváděna pod položkou Y stále v rámci aktiv k datu 31. 12. 1994, výslovně označená jako finanční výpomoc společnosti R. z Ú. Rozpor mezi tvrzeními obviněného Ing. E. D. a závěry znalce L. F. nebyl odstraněn ani v rámci výsledku znalce v hlavním líčení, případně konfrontací obviněného se znalcem.

Je třeba konstatovat další nejasnost ohledně výše finanční částky, která byla firmou R. skutečně poskytnuta, neboť z obsahu smlouvy o smlouvě budoucí ze dne 18. 10. 1993, jež byla podepsána mezi prodávajícím, společností N., v likvidaci, zastoupenou Ing. D., a kupujícím, společností R. v Ú., zastoupenou R. P., plyne, že stejného dne byla kupujícím zaplacen první splátka ve výši 2 000 000 Kč. To ostatně dokumentuje i výpis

z účtu vedeného u Agrobanky P., pobočka v L., ze dne 19. 10. 1993, že tohoto dne byla na účet společnosti N., v likvidaci, pokladnou přijata částka 2 000 000 Kč. Mimoto však z dopisu, který napsal obviněný Ing. E. D. panu R. P. dne 16. 11. 1994 plyne, že obviněný vznáší na společnost R. další finanční požadavek ve výši 2 000 000 Kč, jakožto částečnou úhradu škody, kterou společnost R. měla způsobit v souvislosti se soudním sporem o platnost kupní smlouvy. Z přípisu, kterým si obviněný Ing. E. D. objednal službu Bankovního domu S. v P., je patrné, že banku upozorňuje na platbu ve výši 2 000 000 Kč, kterou na účet společnosti N., v likvidaci, zašle společnost R. nejpozději do 10. 12. 1994. Z obsahu smlouvy o sjednání termínovaného vkladu mezi Bankovním domem S. a společností N., zastoupenou Ing. E. D., vyplývá, že částka 2 000 000 Kč byla uložena na termínovaný vklad na dobu určitou, a to do 10. 12. 1995, při sjednání 14% úroku. Z časové posloupnosti těchto údajů se podává, že obviněný Ing. E. D. v období od 18. 10. 1993 do 30. 12. 1994, tj. do konce období, kdy působil jako likvidátor společnosti N., měl disponovat částkou 4 000 000 Kč, přičemž druhou částku 2 000 000 Kč měl předat teprve na žádost správce konkursní podstaty JUDr. M. N. v červenci 1995. Tyto okolnosti však nebyly předmětem dokazování, obviněný Ing. D. k nim nebyl vůbec vyslechnut. Obdobně nebyl vyslechnut R. P. v procesním postavení svědka, byť mohl podstatněji objasnit výši či výše složených částek, okolností, za nichž k jejich předání došlo, a vymezit uvedené transakce i časově. Tyto nedostatky v dokazování a ve zjištění skutkového stavu pak zpochybňují jednoznačný závěr odvolacího soudu o nedostatku, případně neexistenci finančních prostředků společnosti N., v likvidaci, alespoň pokud jde o období, kdy za odvozy dávek odpovídal obviněný Ing. E. D.

Není možno přisvědčit právnímu názoru odvolacího soudu dovozujícímu trestní neodpovědnost obviněných odkazem na čl. 8 odst. 2, větu druhou, Listiny základních práv a svobod, podle něhož nelze nikoho zbavit osobní svobody pro neschopnost dostát smluvnímu závazku. Z došlovného jazykového výkladu citovaného ustanovení je zřejmé, že závazek povinného vzniká na základě smluvního vztahu, přičemž tento výklad nebude možno vztáhnout na osoby obou obviněných. Jejich povinnost odvádět zálohu na daň z příjmů ze závislé činnosti, pojistné na zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti totiž nevznikla na základě smluvního závazku, ale jde o povinnost jednoznačně a výslovně stanovenou zákonem, bez možnosti stran smluvně dohodnout jiná řešení, než zákon uvádí.

Ve vztahu k obviněnému Ing. E. D. bude nutno doplnit dokazování, jak podrobně rozvedeno výše, a poté podle výsledků dokazování, zejména při prokázání existence finančních prostředků, bude nutno kvalifikovat jeho jednání jako trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák.

Pokud jde o období, kdy byl ředitelem společnosti N. obviněný Ing. R., bude třeba dokazování doplnit a zaměřit především na objasnění finančního stavu společnosti a jejího hospodaření v tomto období, zejména zjistit a posoudit způsob hrazení faktur věřitelům společnosti, nekrácení mezd, dokonce pak jejich 10% zvýšení, a to podrobným výsledkem znalce F., případně též auditora, který vypracoval zprávu

o přezkoušení účetní závěrky akciové společnosti N. za rok 1993. V této souvislosti Nejvyšší soud upozorňuje na jisté nedostatky znaleckého posudku, který obsahuje zejména podrobné právní úvahy a hodnocení důkazů, jak je patrné z obsahu písemně zpracovaného posudku, přičemž taková hodnocení znalci nepřísluší. Znalec bude muset být upozorněn na nutnost objasnit pouze ty otázky, k nimž je zapotřebí jeho odborných znalostí, přičemž hodnocení důkazů, právní kvalifikace činu, hodnocení škody a vypořádání se s obhajobou obviněných je věcí soudu.

Pokud by bylo jednoznačně zjištěno, že obviněný Ing. R. byl jako zaměstnavatel insolventní a zvýhodnil by jiného věřitele zaplacením jeho pohledávky (viz závěry znaleckého posudku o plynulém splácení některých pohledávek) v úmyslu zmařit tím uspokojení pohledávek spočívajících v povinnosti platit dávky za zaměstnance, pak by se mohlo jeho jednání posoudit jako trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zák., a nikoli jako trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák. Obviněný by v tomto případě jako insolventní zaměstnavatel neodvedl části dávek nebo celé dávky, které byl povinen zaměstnancům srážet ve prospěch státu, zdravotní pojišťovny a správy sociálního zabezpečení, ač tak podle zásad poměrného uspokojení věřitelů měl učinit.

Z argumentace uvedené shora je patrné, že skutková zjištění nejsou úplná a nelze konstatovat, že skutkový stav byl zjištěn bez důvodných pochybností. Za tohoto stavu věci Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, ze dne 20. 10. 1999 sp. zn. 31 To 489/99 byl porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1, § 259 odst. 3 a § 226 písm. b) tr. ř. a v řízení, jež mu předcházelo, v ustanovení § 2 odst. 5, odst. 6 tr. ř. ve prospěch obviněných Ing. V. R. a Ing. E. D. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. poté napadený rozsudek zrušil, včetně rozsudku Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 15. 4. 1999 sp. zn. 4 T 100/98. Současně Nejvyšší soud zrušil i všechna další rozhodnutí, jež na zrušené rozsudky obsahově navazují, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Poté podle § 270 odst. 1 tr. ř. věc přikázal Okresnímu soudu v Liberci, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Okresní soud v Jablonci nad Nisou doplní dokazování v rozsahu, který je vysloven v tomto rozhodnutí, a podle výsledků dokazování poté posoudí, zda jsou podmínky pro vynesení odsuzujícího rozsudku, při pečlivém posouzení právní kvalifikace, případně zda jsou podmínky pro eventuální zprošťující výrok. Okresnímu soudu v Jablonci nad Nisou se pro úplnost připomíná, že podle § 270 odst. 4 tr. ř. je vázán právním názorem, který ve věci vyslovil Nejvyšší soud, a je povinen provést procesní úkony, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Jestliže z obsahu spisu nevyplývalo, proč soud prvního stupně – ač zásilka nebyla vrácena jako nedoručitelná s odůvodněním, že účastník nemá na uvedené adrese bydliště, případně že se na této adrese nezdržuje – rozsudek doručil znovu, nemůže odvolací soud bez dalšího šetření uzavřít, že již první doručení založilo účinky doručení řádného.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 1488/2000)

V r c h n í s o u d v Praze ve výroku označeným usnesením odmítl – odkazuje na ustanovení § 218 odst. 1 písm. a) o. s. ř. – odvolání dlužníka (úpadce) proti usnesení ze dne 16. 11. 1999, kterým K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové prohlásil konkurs na jeho majetek. Odvolací soud měl usnesení o prohlášení konkursu za doručené úpadci – ve smyslu § 47 odst. 2 o. s. ř. – dnem 22. 11. 1999. Za poslední den lhůty k podání odvolání označil úterý 7. 12. 1999 a odtud uzavřel, že odvolání podané na poštu k přepravě až dne 17. 12. 1999 bylo opožděné.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal úpadce (zastoupený advokátem) včas dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238a odst. 1 a § 239 o. s. ř., namítaje mimo jiné, že napadené usnesení bylo vydáno na základě „nesprávného právního a faktického hodnocení“ a že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, takže je dán dovolací důvod dle § 241 odst. 3 o. s. ř. Dovolatel jednak poukazuje na vady řízení, jež měly předcházet vydání usnesení o prohlášení konkursu, jednak odvolacímu soudu vytýká nesprávnost závěru o opožděnosti odvolání, uváděje, že usnesení o prohlášení konkursu mu bylo doručeno 22. 12. 1999, takže odvolání ze dne 28. 12. 1999, doplněné podáním ze dne 6. 1. 2000, je včasné. Proto dovolatel požaduje, aby dovolací soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatel své argumenty výslovně nepodřadil žádnému z dovolacích důvodů taxativně vypočtených v ustanovení § 241 odst. 3 o. s. ř., po obsahové stránce však jimi vystihl dovolací důvody, uvedené v ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) a d) o. s. ř., jimiž lze odvolacímu soudu vytýkat, že řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (písmeno b/), a že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (písmeno d/).

Dovolání je v dané věci přípustné podle § 238a odst. 1 písm. e) o. s. ř., nikoli však (jak tvrdí dovolatel) podle § 239 o. s. ř., neboť napadené usnesení jednak není potvrzujícím usnesením odvolacího soudu, jednak není rozhodnutím ve věci samé.

Dovolání je i důvodné.

N e j v y š š í s o u d proto napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti k vadám vyjmenovaným v § 237 odst. 1 o. s. ř. (tzv. „zmatečností“), a (je-li dovolání přípustné) k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jinak je – v rozsahu, ve kterém bylo rozhodnutí dovoláním napadeno – vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.). Jelikož jiné vady řízení nejsou dovoláním namítány a z obsahu spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou, zda výsledek dovolacího řízení může ovlivnit tvrzení o vadách řízení před soudem prvního stupně.

Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně uvedl, že vylučuje-li povaha rozhodnutí odvolacího soudu, jímž se řízení končí, možnost věcného přezkumu rozhodnutí soudu prvního stupně, pak okolnost, že rozhodnutí soudu prvního stupně je nesprávné, případně, že řízení, které vydání tohoto rozhodnutí předcházelo, je postiženo vadami, sama o sobě důvodnost dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu nezakládá (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu z 26. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1635/97, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 1998, pod číslem 16). V tomto usnesení rovněž formuloval závěr, od něž nevidí důvodu odchýlit se ani v této věci, totiž, že usnesení, jímž bylo odvolání odmítnuto podle ustanovení § 218 odst. 1 písm. a) o. s. ř., lze zrušit jen pro takové vady řízení a rozhodnutí soudu prvního stupně, jež mohly mít vliv na správnost závěru o opožděnosti odvolání. Z tohoto pohledu jsou dovolatelova tvrzení o vadách řízení v době před vydáním usnesení o prohlášení konkursu bezcenná a Nejvyšší soud se jimi dále nezabýval.

Jinak je tomu ovšem co do argumentu, že odvolání nebylo opožděné. Odvolací soud při odmítnutí odvolání vycházel z údajů na doručence neoddělené od obálky, v níž byla zásilka jako nevyzvednutá v úložní lhůtě vrácena zpět (srov. zásilku u č. l. 54), nikterak se ovšem nezabýval tím, proč soud prvního stupně předmětné usnesení doručoval dvakrát; napodruhé bylo doručeno úpadci do vlastních rukou dne 22. 12. 1999 (srov. doručenkou u č. l. 54). Přitom mu tato skutečnost rovněž musela být známa, když i podle předkládací zprávy z č. l. 79 měl soud prvního stupně usnesení o prohlášení konkursu za doručené úpadci až dnem 22. 12. 1999 (od tohoto data odvozuje počátek běhu odvolací lhůty i dovolatel).

Nejvyšší soud pak již v usnesení ze dne 29. 9. 1998, sp. zn. 20 Cdo 320/98, uvedl, že nevyplývalo-li z obsahu spisu (stejně jako v této věci), proč soud prvního stupně – ač zásilka nebyla vrácena jako nedoručitelná s odůvodněním, že účastník nemá na uvedené adrese bydliště, případně že se na této adrese nezdržuje – rozhodnutí doručil znovu, bylo povinností odvolacího soudu, aby v rámci posouzení včasnosti odvolání zjistil příčinu takového postupu soudu prvního stupně. Přitom zjištění, že soud prvního stupně doručil rozhodnutí účastníku řízení znovu, aniž k tomu měl důvod, nutně vede k hodnocení jeho postupu jako procesně vadného. Opětovné (nesprávné) doručení téhož rozhodnutí pak sice účastníku novou (další) lhůtu k podání

odvolání nezakládá (srov. *mutatis mutandis* usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. 2 Cdon 1154/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 1, ročník 1998, pod číslem 5), na další průběh odvolacího řízení však vliv má. Na jedné straně tak totiž byla v účastníku řízení (odvolateli) mylně vyvolána představa, že všem svým procesním povinnostem (co do doložení, že jeho odvolání je včasné) dostojí, podá-li odvolání ve lhůtě počítané od onoho nového (dalšího) doručení, na druhé straně soud prvního stupně tímto chybným krokem předurčil i rozsah šetření o včasnosti opravného prostředku, k němuž je povolán v intencích § 209 a § 210 o. s. ř., včetně případné účasti odvolatele na tomto šetření.

Má-li předseda senátu soudu prvního stupně podle § 209 o. s. ř. podat zprávu, že odvolání je opožděné, nebo má-li činit úkony podle § 210 o. s. ř., jež předpokládají jeho úsudek, že odvolání opožděné není, je odůvodněné požadovat, aby tak činil vědomě a na základě potřebných zjištění. Jestliže tedy soud prvního stupně dá svým postupem účastníku najevo, že s prvním doručením písemnosti počátek běhu lhůty k podání odvolání nespojuje (tím, že rozhodnutí doručí znovu) a že podaný opravný prostředek pokládá za včasný (tím, že v předkládací zprávě výslovně uvede, že odvolání bylo podáno včas, nebo že v ní jako den doručení napadeného rozhodnutí odvolateli vyznačí den nového /dalšího/ doručení), nemůže odvolací soud bez dalšího šetření, jež v sobě zahrnuje především zpřístupnění informace o možnosti jiného posouzení běhu odvolací lhůty odvolateli, uzavřít, že opakované doručení bylo nadbytečné a že již doručení první založilo účinky doručení řádného. To platí zvláště za situace, kdy první doručení bylo uskutečněno fikcí (uložením na poště) tak, že se zásilka reálně k adresátu nedostala (po uplynutí úložní lhůty byla jako nevyzvednutá vrácena zpět soudu).

V daném případě se odvolací soud těmito zásadami neřídil a závěr o opožděnosti odvolání dovodil výlučně z údajů uvedených na doručence týkající se zásilky doručované úpadci jako v pořadí první. Bez znalosti příčin, které soud prvního stupně vedly k opětovnému doručení usnesení, tak zůstává právní posouzení včasnosti odvolání odvolacím soudem neúplné a tedy (ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.) i nesprávné.

Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, 2 a 5 o. s. ř.). Právní názor odvolacího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243d odst. 1, věta druhá, o. s. ř.).

Pro úplnost se uvádí, že v obsahu spisu neměl oporu ani úsudek odvolacího soudu, že odvoláním proti usnesení o prohlášení konkursu je podání z č. l. 58–61, podané na poštu k přepravě 17. 12. 1999 (srov. obálku u č. l. 62). Obsah tohoto podání závěru, že jde o odvolání, bez dalšího nenasvědčuje; navíc bylo podání učiněno v době, kdy úpadce o prohlášení konkursu (subjektivně) ani nevěděl. Úpadce sám pak (správně) má za odvolání až podání datované 28. 12. 1999 a podané na poštu k přepravě dne 29. 12. 1999, jež v důsledku chybného postupu soudu prvního stupně (srov. úřední záznam na č. l. 130 a vyjádření na č. l. 156) nebylo odvolacímu soudu vůbec předloženo.

Jestliže žaloba v obchodní věci neobsahovala žádná tvrzení, na jejichž základě lze usoudit na povahu úroku z prodlení požadovaného společně s jistinou pohledávky a na způsob určení výše tohoto úroku (§ 369 odst. 1, § 502 obch. zák.^{*)}, pak nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání (§ 153b odst. 1 o. s. ř.).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2272/2000)

K r a j s k ý o b c h o d n í s o u d v Praze rozsudkem pro zmeškání ze dne 17. 2. 1998 uložil žalované zaplatit žalobci do tří dnů od právní moci rozsudku částku 1027 Kč s osmnáctiprocentním úrokem z prodlení od 8. 6. 1993 do zaplacení (bod I. výroku) a zavázal ji k náhradě nákladů řízení žalobci (bod II. výroku). Soud prvního stupně dospěl k závěru, že jsou splněny podmínky stanovené v § 153b odst. 1 o. s. ř., když žalovaná, které bylo předvolání k prvnímu jednání ve věci nařízenému na den 17. 2. 1998 doručeno dne 2. 2. 1998, a která byla o následcích nedostavení se poučena, se k tomuto jednání bez omluvy nedostavila, a žalobce, který se k jednání dostavil, vydání rozsudku pro zmeškání navrhl. Odůvodněnost uplatněného nároku přitom vyplývá z tvrzení obsažených v žalobě (podle nichž žalobce uzavřel se žalovanou na základě její objednávky kupní smlouvu, dle které bylo dodáno zboží; faktura ze dne 6. 4. 1993, na částku 1027 Kč, splatná do 7. 6. 1993, nebyla zaplacená a na výzvu žalobce byla žalovaná částka uznána co do důvodu i výše).

Odvolání žalované proti bodu I. výroku rozsudku pak V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 11. 2. 2000 odkazuje na ustanovení § 202 odst. 1 a § 218 odst. 1 písm. c) o. s. ř. – odmítl, ve výroku o náhradě nákladů řízení rozsudek potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se neztotožnil s námitkou žalované, že skutková tvrzení žaloby vydání rozsudku pro zmeškání neodůvodňují, a přisvědčil závěru soudu prvního stupně, že podle skutkových tvrzení obsažených v žalobě je uplatněný nárok po hmotněprávní stránce oprávněný.

Žalovaná (zastoupena advokátkou) podala proti usnesení odvolacího soudu (v části, směřující proti výroku, jímž bylo odmítnuto její odvolání ve věci samé) včas dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238a odst. 1 písm. e) o. s. ř., namítajíc, že odůvodněnost uplatněného nároku ze skutkových tvrzení žaloby nevyplývá. Základem pro vydání rozsudku pro zmeškání musí být taková tvrzení, která vedou k závěru, že podle nich uplatňovaný nárok je po právu, nikoliv tvrzení neúplná a rozporná. Žaloba musí obsahovat tvrzení o všech skutkových okolnostech věci, která jsou významná pro rozhodnutí. Žalobce musí uvést určité a srozumitelně, čeho se domáhá, a vyličit všechny skutečnosti, které pak mohou vést k závěru, že podle nich lze výro-

^{*)} Jde o výklad ustanovení § 369 odst. 1 a § 502 obch. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2000.

kem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobou domáhá. Z tvrzení žalobce však v daném případě nevyplývá, o jakou kupní smlouvu jde, neboť není uvedena žádná její identifikace a není označeno zboží, které mělo být touto kupní smlouvou dodáno. Současně chybí tvrzení, že právě z této kupní smlouvy se žalobce domáhá zaplacení faktury ve výši 1027 Kč a tvrzení o tom, zda v případě, že jde o vztah z kupní smlouvy, byla žalovaná částka stanovena kupní cenou. Žalobce se domáhá úhrady žalované částky včetně osmnáctiprocentního úroku z prodlení, přičemž žaloba zcela postrádá tvrzení, jež tento požadavek odůvodňuje (tvrzení o tom, zda jde o smluvní úrok z prodlení nebo o úrok zákonný). Podle dovolatelky z těchto příčin nebyly splněny zákonné důvody pro vydání rozsudku pro zmeškání dle § 153b odst. 1 o. s. ř. Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. e) o. s. ř., a je i důvodné.

Nejvyšší soud proto napadené usnesení i usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Dovolatelka, ač zastoupena advokátkou, svá tvrzení výslovně nepodřadila žádnému z dovolacích důvodů taxativně vypočtených v ustanovení § 241 odst. 3 o. s. ř., po obsahové stránce (ve vazbě na argumenty, jimiž zpochybňuje závěr o splnění podmínek dle § 153b odst. 1 o. s. ř.) však jimi vystihuje dovolací důvod uvedený v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., jehož prostřednictvím lze odvolacímu soudu vytýkat, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Dovolací soud posuzuje z úřední povinnosti pouze vady vyjmenované v § 237 odst. 1 o. s. ř. (tzv. zmatečnosti) a (je-li dovolání přípustné) jiné vady řízení, jestliže mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jinak je oprávněn rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden, přičemž je vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.). Uvedené vady řízení nebyly v dovolání namítány a z obsahu spisu nevyplývají, předmětem dovolacího přezkumu je tudíž zhodnocení správnosti právního závěru odvolacího soudu o tom, že skutková tvrzení žaloby odůvodňují přiznání uplatněného nároku.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 153b odst. 1 o. s. ř., zmešká-li žalovaný, kterému bylo řádně doručeno předvolání nejméně 5 dnů předem, kdy se jednání má konat (§ 47), a který byl o následcích nedostavení se poučen, bez důvodné a včasné omluvy první jednání, které bylo ve věci nařízeno, a navrhne-li to žalobce, který se dostavil k jednání, po-

kládají se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkajících se sporu, za nesporná a na tomto základě může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání.

Podle § 202 odst. 1 o. s. ř. odvolání není přípustné proti rozsudku pro uznání nebo proti rozsudku pro zmeškání, ledaže je podáno proto, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání (§ 153a, § 153b) nebo že rozsudek spočívá v nesprávném právním posouzení věci.

Povaha rozsudků pro uznání a rozsudků pro zmeškání vylučuje obecnou přípustnost odvolání. Poněkud zvláštní úprava přípustnosti odvolání proti těmto rozsudkům stojí na zásadě, že odvolání je přípustné tam, kde je důvodné. Odvolacím důvodem je okolnost, že nebyly splněny formální předpoklady pro vydání těchto rozsudků (srov. § 153a, § 153b o. s. ř.). Možností podat odvolání proti rozsudku pro zmeškání proto, že spočívá v nesprávném právním posouzení věci, se v jistém smyslu nadbytečně opakuje to, co již vyplývá z ustanovení § 153a a § 153b o. s. ř. Při závěru, že byly splněny ostatní předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání, se totiž právní posouzení věci soudem prvního stupně omezuje v zásadě jen na to, zda by vydáním rozsudku nedošlo ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky (zjednodušeně řečeno, zda by nešlo o rozsudek konstitutivní povahy) a na závěr, že nejde o věci, v nichž nelze uzavřít nebo schválit smír (srov. § 153b odst. 3 a § 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.). Další „právní posouzení“ věci tkví v úvaze, zda podle žalobních tvrzení, která se pro zmeškání žalovaného stala nespornými, lze výrokem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2048/98, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 2000, pod číslem 80).

Výklad podávaný soudní praxí je jednotný potud, že základem pro vydání rozsudku pro zmeškání mohou být jen taková žalobní tvrzení, která vedou k závěru, že podle nich lze výrokem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá. Neúplná tvrzení, z nichž takový závěr odvodit nelze, nebo tvrzení, která jsou s žalobním návrhem (tzv. petitum) v rozporu, neumožňují vyhovět návrhu na vydání rozsudku pro zmeškání (shodně srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 45/1996 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též jen „R 45/1996“); potud jsou i obecná východiska, z nichž vycházejí dovolatelčiny úvahy, správná.

Žaloba (srov. č. I. 1–2) obsahuje tvrzení, že žalobce se žalovanou uzavřel na základě její objednávky kupní smlouvu, podle které bylo dodáno zboží (bod I. žaloby), že faktura ze dne 6. 4. 1993 zní na částku 1027 Kč a že ve lhůtě splatnosti (do 7. 6. 1993) nebyla zaplacená, přičemž na výzvu žalobce byla žalovaná částka žalovanou uznána co do důvodu i výše (bod II. žaloby). Na tomto skutkovém základě žalobce požadoval, aby soud uložil žalované zaplatit mu částku 1027 Kč s osmnáctiprocentním úrokem z prodlení od 8. 6. 1993 do zaplacení.

Nejvyšší soud, aniž by se musel vyslovit k námitce, že skutková tvrzení obsažená v žalobě neodůvodňují ani přiznání požadované jistiny (částky 1027 Kč), je –

shodně s dovolatelkou – názoru, že popsaná žalobní tvrzení neposkytují spolehlivý podklad pro závěr, že podle nich lze bez dalšího přiznat požadované příslušenství pohledávky. Účastníci řízení ani soudy nižších stupňů přitom neměli pochybnosti o tom, že projednávaná věc vyplývá z obchodních vztahů účastníků; proto o ní také – ve spojení se zjištěním, že žalovaná i úpadce jsou právníckými osobami zapsanými v obchodním rejstříku (srov. § 9 odst. 3 písm. a/ bod aa/ o. s. ř., jakož i závěry vyslovené ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, Cpjn 19/98, uveřejněném pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, bod XXV stanoviska, str. 191-192 /367-368/) – v prvním stupni rozhodoval Krajský obchodní soud v Praze. Pochybnosti o povaze nároku nemá (podle dosavadních výsledků řízení) ani Nejvyšší soud.

V situaci, kdy jde o uplatnění nároku vyplývajícího z obchodních vztahů účastníků, však nelze pominout úpravu úroků z prodlení, obsaženou v ustanovení § 369 obch. zák. Ustanovení § 369 odst. 1 obch. zák. rozlišuje mezi smlouvenou sazbou úroků z prodlení a zákonným úrokem z prodlení; určuje totiž, že je-li dlužník v prodlení se splněním peněžitého závazku nebo jeho části a není smluvena sazba úroků z prodlení, je dlužník povinen platit z nezaplacené částky úroky z prodlení určené ve smlouvě, jinak o 1% vyšší, než činí úroková sazba určená obdobně podle § 502 obch. zák.

Z toho, že žaloba neobsahuje žádná tvrzení, na jejichž základě by bylo lze usuzovat na povahu požadovaného úroku z prodlení a způsob určení jeho výše, pak plyne, že rozsudek pro zmeškání v dané věci vskutku neměl být vydán, neboť žalobní tvrzení k závěru, že podle nich lze výrokem rozsudku přiznat žádané příslušenství, nevedou. Tomu ostatně odpovídají i závěry vyslovené v důvodech již citovaného R 45/1996, str. 146 (256), kde měl soud absenci tvrzení jakkoli odůvodňujících přiznání požadovaného úroku z prodlení (v obchodní věci) rovněž za překážku vydání rozsudku pro zmeškání.

Jelikož dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené usnesení zrušil; se zřetelem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, 2 a 5 o. s. ř.).

U právních úkonů, na jejichž základě práva vznikají vkladem do katastru nemovitostí, lze ve smyslu ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. považovat za dlužníkem učiněný právní úkon, popř. za právní úkon, k němuž došlo mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými, jen takový právní úkon, na jehož základě bylo vloženo právo do katastru nemovitostí. Třileté lhůty pro uplatnění práva odporovat právním úkonům dlužníka proto v těchto případech počínají běžet dnem následujícím po dni, ke kterému vznikly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 619/2000)

Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že „dohoda o uspořádání spoluvlastnického vztahu k nemovitostem“, uzavřená mezi žalovanou a jejím manželem V. B. dne 27. 7. 1995 a „vložená do katastru nemovitostí dne 16. 11. 1995 s právními účinky vkladu ke dni 31. 8. 1995 pod č. j. V I-1547/95“, a darovací smlouva, uzavřená mezi žalovanou a V. B. dne 28. 7. 1995 a „vložená do katastru nemovitostí dne 29. 11. 1995 s právními účinky vkladu ke dni 14. 9. 1995 pod č. j. V 12-1628/95“, jsou vůči němu právně neúčinné. Žalobu odůvodnil zejména tím, že „dohodou o uspořádání spoluvlastnického vztahu k nemovitostem“ bylo vypořádáno bezpodílové spoluvlastnictví žalované a V. B. tak, že každý z nich se stal spoluvlastníkem ideální poloviny nemovitostí („domu čp. 195 se zast. plochou parc. č. 285, na níž dům stojí, a zemědělskou hospodářskou budovou se zast. plochou, na níž je budova umístěna, parc. č. 11 a zahradami parc. č. 22/1 a 23, vše v k. ú. R. II“) a že darovací smlouvou převedl V. B. na žalovanou svou, uvedeným způsobem nabytou, ideální polovinu těchto nemovitostí. Uvedené právní úkony zkracují uspokojení vymahatelné pohledávky vůči V. B. ve výši 180 000 Kč s příslušenstvím, která byla žalobci přiznána rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 13. 1. 1998.

O k r e s n í s o u d v Kolíně rozsudkem ze dne 21. 12. 1998 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradu nákladů řízení 4300 Kč k rukám advokáta JUDr. J. V. Dospěl k závěru, že žaloba byla podána u soudu až po uplynutí lhůty, uvedené v ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. Pro posouzení, zda odporovatelný právní úkon byl učiněn v posledních třech letech, je podle názoru soudu prvního stupně významné to, kdy žalovaná smlouvy podepsala, a nikoliv skutečnost, kdy „byly vloženy do katastru“. Protože žalovaná uzavřela „dohodu o uspořádání spoluvlastnického vztahu k nemovitostem“ dne 27. 7. 1995, darovací smlouvu dne 28. 7. 1995 a protože žaloba byla podána u soudu až dne 17. 8. 1998, musela být žaloba zamítnuta. K opožděnosti žaloby soud prvního stupně přihlédl „z úřední povinnosti“, neboť lhůta podle ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. je lhůtou propadnou.

K odvolání žalobce **K r a j s k ý s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 6. 4. 1999 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 2636 Kč k rukám „právního zástupce žalované“ a že proti rozsudku se připouští dovolání. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že tříleté lhůty, uvedené v ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák., je třeba u právních úkonů, týkajících se věcných práv k nemovitostem, počítat od uzavření těchto právních úkonů. Poukázal na pojem právního úkonu, vymezený v ustanovení § 34 obč. zák., a dovedl, že „pokud by tato lhůta měla být počítána od zápisu do katastru nemovitostí“, musel by to zákon výslovně stanovit. Na návrh žalobce přiznal rozhodnutí o otázce počátku běhu lhůty podle ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. u právních úkonů, týkajících se nemovitostí, zásadní význam po právní stránce; připustil proto v tomto směru proti svému rozsudku dovolání.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce z důvodu uvedeného v ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. dovolání. Namítá, že u smlouvy, kterou se převádí vlastnictví k nemovitosti, vznikají obligační účinky jejím podpisem oběma stranami, zatímco účinky rozhodné pro přechod vlastnictví k věci nastávají až po rozhodnutí katastrálního úřadu, kterým se povoluje „vklad smlouvy“ do katastru nemovitostí, a to zpětně ke dni podání návrhu na vklad. Samotným podpisem smlouvy věřitel ve svých právech není dotčen; k tomu dochází až přechodem vlastnictví. Návrh na vklad do katastru nemovitostí může být podán se zpožděním, které může fakticky vyloučit možnost věřitele zjistit, že k uzavření právního úkonu došlo, a zákonem deklarovaná veřejnost katastru nemovitostí tak ztrácí svůj význam. Podle názoru žalobce je třeba počátek běhu lhůty vázat „nejen k učinění úkonu“, ale i „k existenci samotné pohledávky věřitele, jejího vzniku, resp. ke dni vykonatelnosti této pohledávky“. Protože podání návrhu na vklad do katastru nemovitostí je konečným úkonem dlužníka, kterým věřiteli znemožňuje domoci se své pohledávky, není „z hlediska běhu lhůty“ vyloučen výklad, který stanoví běh lhůty podle ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. s přihlédnutím k přechodu vlastnického práva jako „definitivnímu účinku smlouvy, kterou se převádí nemovitost“. Žalobce navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná navrhla, aby dovolání bylo zamítnuto. Uvedla, že pro běh lhůty uvedené v ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. je rozhodná „doba, kdy osoba ze smlouvy oprávněná se smlouvou projeví souhlas“, a že tu není důvod rozlišovat mezi právními úkony spočívajícími ve vložení vlastnického práva do katastru nemovitostí a ostatními právními úkony. Soudy obou stupňů tedy dospěly ve věci ke správným právním závěrům.

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné. Proto zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle ustanovení § 42a odst. 1 obč. zák. se věřitel může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok vůči dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný, anebo byl-li již uspokojen.

Podle ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. je možné odporovat právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116 a § 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohla poznat.

Podle ustanovení § 42a odst. 3 obč. zák. právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch.

Podle ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch.

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrčí žaloby) je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné, musí se věřitel – místo určení neúčinnosti právního úkonu – domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrčí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (exekučním řízení), a to postižením věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1703/96, uveřejněný pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000).

K odpůrčí žalobě je aktivně věcně legitimován (§ 42a odst. 1 obč. zák.) věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vymahatelná (srov. též rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 11. 1996, sp. zn. 15 Co 714/95, uveřejněný pod č. 12 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1998). Věřitelem je ten, kdo má za

dlužníkem pohledávku (ať splatnou či nesplatnou, popř. budoucí). Vymahatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařít výkon rozhodnutí (exekuci).

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzovaném případě zjištěno (správnost skutkových zjištění dovolatel nezpochybňuje), že žalobce uzavřel s V. B. dne 6. 5. 1994 smlouvu, na základě které mu poskytl „úvěr“ ve výši 180 000 Kč; V. B. se zavázal „úvěr“ vrátit do 27. 5. 1994. Na návrh žalované bylo pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 15. 11. 1994 zrušeno bezpodílové spoluvlastnictví žalované a V. B. Žalovaná uzavřela dne 27. 7. 1995 s V. B. smlouvu označenou jako „dohoda o uspořádání spoluvlastnického vztahu k nemovitostem“, jež tvořily součást jejich bezpodílového spoluvlastnictví, podle které se každá ze stran smlouvy stala podílovým spoluvlastníkem jedné ideální poloviny domu čp. 195 postaveného na st. p. č. 285, zemědělské hospodářské budovy postavené na st. p. č. 11 a pozemků st. p. č. 11, st. p. č. 285, p. č. 22/1 a p. č. 23, zapsaných na listu vlastnictví č. 131 pro kat. území a obec R. II; vklad vlastnického práva podle této smlouvy byl na základě rozhodnutí Katastrálního úřadu v K. zapsán do katastru nemovitostí s tím, že právní účinky vkladu vznikly dnem 31. 8. 1995. Dne 28. 7. 1995 uzavřela žalovaná s V. B. darovací smlouvu, kterou V. B. daroval žalované svoji ideální polovinu předmětných nemovitostí, kterou nabyt na základě smlouvy ze dne 27. 7. 1995; vklad vlastnického práva podle této smlouvy byl na základě rozhodnutí Katastrálního úřadu v K. zapsán do katastru nemovitostí s tím, že právní účinky vkladu vznikly dnem 14. 9. 1995. Rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 13. 1. 1998 bylo V. B. uloženo, aby zaplatil žalobci 180 000 Kč se 17% úrokem z prodlení od 28. 5. 1994 do zaplacení a nahradil žalobci náklady řízení, vše do 3 dnů od právní moci rozsudku; podle vyznačeného potvrzení tento rozsudek nabyt právní moci dnem 23. 3. 1998. Žalobu o určení neúčinnosti obou uvedených smluv podle ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. podal žalobce u soudu prvního stupně dne 17. 8. 1998.

Za tohoto skutkového stavu bylo pro posouzení projednávané věci mimo jiné podstatné, od kdy začínají běžet tříleté lhůty podle ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák., odporuje-li věřitel takovému právnímu úkonu dlužníka, podle něhož práva vznikají vkladem do katastru nemovitostí ČR.

Jedním z práv, která při převodu na základě dvoustranného právního úkonu (smlouvy) vznikají vkladem do katastru nemovitostí ČR, je vlastnické právo k nemovitostem; právní účinky vkladu vznikají na základě pravomocného rozhodnutí katastrálního úřadu o jeho povolení ke dni, kdy návrh na vklad byl doručen katastrálnímu úřadu (srov. § 133 odst. 2 obč. zák., § 2 zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Právním úkonem se rozumí projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem vůle spojují (srov. § 34 obč. zák.). Smlouva jako dvoustranný právní úkon je uzavře-

na okamžikem, kdy přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabývá účinnosti, tj. okamžikem, kdy včasné vyjádření souhlasu druhé strany s obsahem návrhu na uzavření smlouvy dojde navrhovateli (srov. § 43c odst. 1 a 2 a § 44 odst. 1 obč. zák.). Jde-li o smlouvu o převodu nemovitostí, musí být písemný návrh na její uzavření a písemné přijetí návrhu na téže listině (srov. § 46 odst. 2 obč. zák.).

Z ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. vyplývá, že věřitel může odporovat právnímu úkonu dlužníka (mimo jiné) tehdy, jestliže právní úkon zkracuje uspokojení jeho pohledávky, a (současně) tehdy, jestliže k právnímu úkonu mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou došlo v posledních třech letech nebo jestliže dlužník učinil právní úkon v posledních třech letech ve prospěch osob jemu blízkých anebo jestliže dlužník učinil právní úkon vůči jiným osobám než jemu blízkým v posledních třech letech.

Odvolací soud (a shodně s ním i soud prvního stupně) dovodil, že z hlediska běhu lhůt uvedených v ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. je u dvoustranných právních úkonů (smluv), podle nichž práva vznikají vkladem do katastru nemovitostí ČR, rozhodné, kdy byla smlouva zkracující uspokojení pohledávky věřitele uzavřena. S tímto právním názorem nelze souhlasit.

Smlouva (dohoda) o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví týkající se nemovitosti a smlouva o převodu vlastnictví k nemovitosti představují tzv. nabývací titul (titulus adquirendi). I když z takové smlouvy vznikají jejím účastníkům práva a povinnosti, k přechodu vlastnictví podle ní ještě nedochází (srov. § 149a obč. zák. ve znění účinném do 31. 7. 1998, § 133 odst. 2 obč. zák.); ten nastává až vkladem vlastnického práva provedeným na základě pravomocného rozhodnutí katastrálního úřadu o jeho povolení (modus adquirendi), který má právní účinky ke dni, kdy návrh na vklad byl doručen katastrálnímu úřadu.

Z hlediska ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. jsou významné pouze právní úkony dlužníka, které zkracují uspokojení pohledávky jeho věřitele; jen takovým právním úkonům – jak vyplývá z jeho znění – může věřitel s úspěchem odporovat.

Uzavřením smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitosti ke zkrácení uspokojení pohledávky věřitele ze strany jeho dlužníka (účastníka smlouvy) – i kdyby dlužník ke smlouvě přistoupil s takovým záměrem – ještě nedochází. I když dlužník uzavřením smlouvy projevil vůli převést nemovitost na jiného a i kdyby přitom sledoval zkrácení uspokojení pohledávky svého věřitele, právní sféry dlužníka a věřitele se to ještě nedotýká; nabyvatel se totiž pouhým uzavřením smlouvy (zatím) vlastníkem nemovitosti nestal a dlužníkovi věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky (např. cestou výkonu rozhodnutí) i z této nemovitosti, neboť dosud tvoří součást dlužníka majetku. Zkrácení uspokojení pohledávky věřitele může nastat až tím, že dlužník přestal být vlastníkem převáděné nemovitosti. Jestliže dlužník takovému právnímu následku uzavřené smlouvy nezabránil nebo mu nebyl schopen zabránit a jestliže tak bylo celkové právní jednání směřující k převodu nemovitosti na jiného dovršeno (vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí ČR), pak v případě, že tím došlo ke zkrácení uspokojení pohledávky dlužníka věřitele, je odůvodněn závěr, že dlužník učinil

právní úkon, významný z hlediska ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák., popř. že došlo k takovému právnímu úkonu. Nepostačuje tedy, jestliže dlužník pouze projeví vůli, směřující k následku, který zkrátí, resp. je způsobilý (v budoucnu) zkrátit pohledávku věřitele. Je třeba, aby jeho projev vůle také skutečně vyvolal právní následky, které vedou ke zkrácení uspokojení pohledávky dlužníkovu věřitele.

To, co bylo uvedeno o uzavření smlouvy o převodu nemovitosti, obdobně platí i u smlouvy (dohody) o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví týkající se nemovitosti.

Odvolací soud při rozhodování rovněž náležitě nepřihlédl k tomu, že smlouvy o převodu nemovitosti ani smlouvy (dohody) o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví týkající se nemovitosti nemohou vést, ačkoliv byly platně uzavřeny, ke zkrácení uspokojení pohledávky dlužníkovu věřitele, jestliže na jejich základě nedojde ke vkladu vlastnického práva. Také z tohoto důvodu nelze považovat uzavření takových smluv za okamžik rozhodný pro běh lhůt, uvedených v ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák.

Právní názor odvolacího soudu též nebere v úvahu, že podání návrhu na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí ČR není omezeno žádnou lhůtou, počítanou od uzavření smlouvy (srov. též nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 10. 1996, sp. zn. IV ÚS 201/96, uveřejněný pod č. 96 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky, svazek 6, II. díl). Dovolatelé lze přisvědčit v tom, že počítání lhůt uvedených v ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. způsobem uvedeným v rozsudku odvolacího soudu (již od uzavření smlouvy) by mohlo vést také k tomu, že by tyto lhůty uplynuly dříve, než by byl podán návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí ČR, čímž by věřiteli bylo v rozporu s ustanovením § 42a obč. zák. zabráněno vůbec úspěšně se domáhat vyslovení právní neúčinnosti odporovatelných právních úkonů.

Z uvedených důvodů dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že u právních úkonů, podle nichž práva vznikají vkladem do katastru nemovitostí ČR, lze považovat za dlužníkem učiněný právní úkon, popř. za právní úkon, k němuž došlo mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými, jen takový právní úkon, podle něhož bylo na základě pravomocného rozhodnutí katastrálního úřadu o jeho povolení vloženo právo do katastru nemovitostí ČR. Třileté lhůty pro uplatnění práva odporovat právním úkonům dlužníka proto v těchto případech počínají běžet dnem, následujícím po dni, ke kterému vznikly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí ČR; určujícím tedy z tohoto hlediska je den, kdy návrh na vklad práva byl doručen katastrálnímu úřadu (§ 2 odst. 3 zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Z výše uvedeného vyplývá, že napadený rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci; Nejvyšší soud České republiky proto napadený rozsudek podle ustanovení § 243b odst. 1, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a věc vrátil Okresnímu soudu v Kolíně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).

Jestliže s tím souhlasí vlastník pozemku, lze při rozhodování dle § 135c obč. zák. pozemek zastavěný neoprávněnou stavbou přikázat za náhradu do vlastnictví stavebníka, a to i proti jeho vůli.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1627/99)

M ě s t s k ý s o u d v Praze jako soud odvolací shora označeným rozsudkem potvrdil rozsudek **O b v o d n í h o s o u d u** pro Prahu 4 ze dne 19. 2. 1998, kterým byla zamítnuta žaloba, aby soud vyslovil, že pozemky č. 2981/4, č. 2981/13 a č. 2981/15, zapsané u Katastrálního úřadu P. – m. na listu vlastnictví č. 1802 pro katastrální území B. v P. 4, v bezpodílovém spoluvlastnictví žalobců, se přikazují za peněžitou náhradu do vlastnictví žalované a že žalovaná je povinna žalobcům zaplatit částku 403 200 Kč. Současně změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Dále zamítl návrh žalobců na připuštění dovolání.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobci jsou bezpodílovými spoluvlastníky ve výroku uvedených parcel a že žalovaná tyto parcely užívá, když parcelu č. 2981/13 zastavěla nedopatřením domem a další dvě (č. 2981/4 a č. 2981/15) navazují ze dvou stran k domu tak, že je žalobci nemají možnost fakticky užívat; tato skutečnost vyšla najevo v roce 1995. Obvodní úřad městské části P. 4 zahájil dne 24. 1. 1996 řízení o odstranění stavby ve smyslu § 88 odst. 1 písm. b) zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů. Z protokolu o ústním jednání konaném v rámci tohoto řízení dne 8. 2. 1996 kromě dalšího vyplývá, že „manželé F. souhlasí s existencí stavby rodinného domku stavebníků MUDr. G. a Ing. G.“ Obvodní soud konstatoval, že na tento skutkový stav nutno aplikovat ustanovení § 135c obč. zák., neboť žalovaná zřídila na cizím pozemku, k jehož užívání jí nesvědčí žádný právní důvod, stavbu. Uzavřel však, že žalobě nelze vyhovět, neboť soud nemůže uspořádat poměry mezi vlastníkem pozemku a vlastníkem stavby tak, jak to požadují žalobci. Občanský zákoník v § 135c odst. 3 sice umožňuje uspořádat poměry mezi vlastníkem pozemku a vlastníkem stavby, na tomto (cizím) pozemku se nacházejícím, ale nikoliv tak, že by mohl předmětný pozemek vlastníku stavby přikázat do vlastnictví za náhradu. Uvedl, že není ve smyslu § 153 odst. 2 o. s. ř. vázán žalobním petitem, není však oprávněn se zabývat jinými způsoby řešení situace založené existencí neoprávněné stavby, a to nad rámec § 135c odst. 1 až 3 obč. zák., neboť takový způsob řešení, související se změnou žaloby, by museli navrhnout žalobci.

Odvolací soud považoval závěry soudu prvního stupně za správné. Pokud by bylo žalobě vyhověno, šlo by o nepřiměřený zásah do integrity práv žalované, to je o zásah do její svobody nakládat svými finančními prostředky. Ani při velmi exten-

zívním výkladu § 135c odst. 3 obč. zák. nelze nutit žalovanou, aby souhlasila s příkázáním pozemků do jejího vlastnictví, navíc za cenu, která je určena jednostranně. K argumentaci žalobců, opřené o článek autorů O. Jehličky, J. Švestky a J. Mikeše „K některým aktuálním otázkám občanskoprávního institutu neoprávněné stavby – současná právní úprava v praxi soudů“, publikovaný v Právních rozhledech č. 12/1997 (dále jen „článek“), soud konstatuje, že výčet řešení situací podle § 135c odst. 3 obč. zák. autoři pokládají za výčet taxativní a pro soud závazný.

Žalobci se dožadovali připuštění dovolání odvolacím soudem s tím, že za otázku zásadního právního významu, kterou požadovali v rámci dovolacího řízení vyřešit, považovali to, „zda je možné ustanovení § 135c odst. 3 obč. zák. aplikovat i pro petit, který je předmětem tohoto řízení“. Odvolací soud dovolání nepřipustil s tím, že „citace ustanovení § 135c odst. 3 obč. zák. je zcela jasná svým významem a nelze tomuto ustanovení přisuzovat význam zcela jiný, který nemá. Z pohledu odvolacího soudu nejde o výklad, z něhož by vyplývala navzájem si odporující hlediska. Proto nejde o otázku zásadního právního významu, když právní význam zmíněného ustanovení je jasný a nevzbuzuje pochybnosti či jiný možný výklad.“

Proti rozsudku odvolacího soudu žalobci podávají dovolání, jehož přípustnost opírají o ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř. a uplatňují dovolací důvod ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Zásadní právní význam dané věci spatřují ve dvou směrech. Jednak jde o výklad § 135c odst. 3 obč. zák. z hlediska možností soudu uspořádat poměry mezi vlastníkem pozemku a vlastníkem stavby „i jinak“, tedy nad rámec demonstrativního příkladu zřízení věcného břemene ve prospěch vlastníka stavby, jednak o poskytnutí soudní ochrany žalobců uspořádáním poměrů mezi nimi a žalovanou za situace, kdy jim, jako vlastníkům pozemků užívaných žalovanou, zamítnutím žaloby soud nepřipustně odmítl spravedlnost (tzv. *denegatio iustitiae*). Pokud jde o otázku výkladu ustanovení § 135c odst. 3 obč. zák., dovolatelé poukazují na to, že odvolací soud účelově interpretoval článek uvedený shora, když tvrdil, že „výčet řešení v § 135c obč. zák. je taxativní co do možnosti použitelných způsobů a řešení a v tomto smyslu i pro soud závazný“. Podle dovolatelů je zřejmé, že autoři článku měli na mysli taxativní výčet celého § 135c obč. zák. ve smyslu všech tří jeho odstavců. Z díkce § 135c odst. 3 obč. zák. je naprosto zřejmé, že slova „i jinak“ s následujícím demonstrativním (viz slovo „zejména“) příkladem zřízení věcného břemene ve prospěch vlastníka stavby, představuje široké oprávnění soudu uspořádat poměry účastníků. K záležitosti dodatečného udělení souhlasu s existencí rodinného domku žalované na pozemku žalobců v souvislosti s řízením o odstranění stavby uvádějí, že tento souhlas byl dán toliko pro toto řízení, a to za situace, kdy hrubá stavba domku žalované i ostatních byla hotova. Stavební úřad však neřešil, co ze zákona řešit měl, totiž dodatečné prokázání vlastnického či jiného práva k těm pozemkům, na něž po novém zaměření stavby přesahovaly. Takové právo žalovaná od počátku neměla, doposud nemá a z tohoto hlediska je nepochybné, že její stavba byla a je neoprávněnou ve smyslu § 135c obč. zák. Nesouhlasí se závěry soudu, že nelze nutit žalovanou, aby souhlasila s příkázáním pozemku

do jejího vlastnictví za cenu jednostranně určenou. Ustanovení § 135c obč. zák. je koncipováno na ochranu vlastníka pozemku proti neoprávněným zásahům vlastníkem stavby, takže hovořit o stejné ochraně vlastnických práv se jeví jako tvrzení účelové. V postupu žalobců nejde o „nucení“ žalované, aby souhlasila s příkázáním pozemků do jejího vlastnictví. Žalovaná v průběhu celého řízení s nabytím vlastnického práva k pozemkům souhlasila. Přitom názor soudu o nemožnosti, resp. nepřipustnosti jednostranného určení ceny soudem možno zpochybnit řadou zákonných ustanovení (např. § 135c odst. 2, § 142 odst. 1, § 151p odst. 3 obč. zák.). Dovolatelé nesouhlasí se závěry soudu, že záleží na žalobcích, zda navrhnou změnu petitu žaloby. Namítají, že v daném případě soud nemůže žalobu zamítnout a právní poměry účastníků neuspořádat. V této souvislosti opět poukazují na shora zmíněný článek a dodávají, že po podání žaloby vlastníkem pozemku na uspořádání poměrů podle § 135c odst. 3 obč. zák. musí soud poměry obou vlastníků uspořádat a tak mezi nimi nastolit stav právní jistoty. Odmítne-li soud poměry uspořádat, jde o nepřipustné odmítnutí spravedlnosti. Závěrem poukazují na rozhodnutí soudů ohledně jejich povinnosti uhradit náklady řízení, které celkově činí přes 47 000 Kč. V této souvislosti a s odkazem na svoji majetkovou situaci poukazují na skutečnost, že v případě vykonatelnosti rozsudku by s ní spojená eventuální exekuce ze strany žalované byla možná pouze na předmětné pozemkové parcely. Proto navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

K dovolání žalobců se vyjádřila žalovaná. Opakuje argumentaci uplatněnou v rámci řízení a uzavírá, že tvrzení žalobců, uvedená v jejich dovolání, jsou nepodložená. Míní, že v daném případě nelze na stavbu jejího rodinného domku v části, v níž se nachází na pozemcích žalobců, nahlížet jako na neoprávněnou stavbu, neboť jde o jinou situaci, než jakou předpokládá § 135c odst. 3 obč. zák. K této stavbě, byť dodatečně, dali žalobci svůj souhlas, stejně, jako ona dala souhlas k umístění stavby souseda Ing. arch. P. na jejím pozemku. Takový souhlas nelze pokládat za souhlas ve smyslu stavebního řízení. Plně se ztotožňuje s právním názorem soudu a s odůvodněním zamítnutí žaloby. Navrhuje odmítnutí dovolání.

N e j v y š š í s o u d po zjištění, že dovolání je podáno osobami k tomu oprávněnými, je přípustné podle § 239 odst. 2 o. s. ř., že jsou uplatněny dovolací důvody uvedené v § 241 odst. 3 písm. c), d) o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.), dovoláním napadené rozhodnutí přezkoumal a shledal dovolání důvodným. Proto zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolací soud považuje za zásadní otázky, zda lze zamítnout žalobu na uspořádání poměrů mezi neoprávněným stavebníkem a vlastníkem pozemku v případě, že žalobce se domáhá způsobu řešení, které soud nepovažuje za zákonné, zda skutečnost, že vlastník pozemku poté, co neoprávněná stavba byla zřízena, souhlasí s její

další existenci a nedomáhá se jejího přikázání do svého vlastnictví, má za následek, že stavbu nelze nadále považovat za neoprávněnou, a konečně též otázku, zda § 135c odst. 3 obč. zák. umožňuje přikázat vlastníkově neoprávněné stavby do vlastnictví pozemek, zastavěný neoprávněnou stavbou.

Listina základních práv a svobod stanoví, že vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu (čl. 11 odst. 4). Problematiku neoprávněné stavby na cizím pozemku upravuje § 135c obč. zák., který zní takto:

- (1) Zřídí-li někdo stavbu na cizím pozemku, ač na to nemá právo, může soud na návrh vlastníka pozemku rozhodnout, že stavbu je třeba odstranit na náklady toho, kdo stavbu zřídil (dále jen „vlastník stavby“).
- (2) Pokud by odstranění stavby nebylo účelné, přikáže ji soud za náhradu do vlastnictví vlastníku pozemku, pokud s tím vlastník pozemku souhlasí.
- (3) Soud může uspořádat poměry mezi vlastníkem pozemku a vlastníkem stavby i jinak, zejména též zřídí za náhradu věcné břemeno, které je nezbytné k výkonu vlastnického práva ke stavbě.

Rízení o vypořádání neoprávněné stavby je řízením, kde z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky a kde tedy soud není vázán návrhem účastníků (§ 153 odst. 2 o. s. ř.); pokud soud dospěje k závěru, že žalobcem navržené vypořádání není přijatelné, musí upravit vztah mezi účastníky i jiným způsobem, vyplývajícím z § 135c obč. zák. Pokud soudy v nalézacím řízení vyšly z toho, že v případě, že žalobce navrhuje vypořádání neoprávněné stavby způsobem, který přesahuje rámec § 135c obč. zák., je třeba žalobu zamítnout, spočívá jejich rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci (a to i s přihlédnutím ke skutečnosti, že navržený způsob vypořádání nepřesahoval rámec uvedeného ustanovení) a je tak dán dovolací důvod uvedený v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř.

O neoprávněnou stavbu jde v případě, že někdo zřídí stavbu na cizím pozemku, ač na to nemá právo. Pokud však vlastník pozemku a stavebník uzavřou po zřízení neoprávněné stavby smlouvu, na jejímž základě vznikne stavebníkovi věcné anebo obligační právo mít nadále na cizím pozemku stavbu, nelze se domáhat uspořádání vztahů z neoprávněné stavby podle § 135c obč. zák. Pouhé vyjádření souhlasu s další existencí stavby však není právní skutečností, která by takové právo zakládala; to, že vlastník pozemku se nedomáhá odstranění neoprávněné stavby, případně jejího přikázání do svého vlastnictví, je samo o sobě nezbavuje práva domáhat se vypořádání podle § 135c obč. zák.

Pokud tedy odvolací soud konstatoval, že v dané věci „se nejedná o stavbu neoprávněnou, byl-li dán souhlas s její stavbou i vlastníkem pozemku“, aniž by uvedl, jaké právo a na základě jaké právní skutečnosti žalované vzniklo, jde i v této části o rozhodnutí, které spočívá na nesprávném právním posouzení.

Omezení vlastnického práva vlastníka pozemku, na kterém byla neoprávněně zřízena cizí stavba, zřízením věcného břemene ve prospěch stavebníka je mimořádným opatřením, které připadá v úvahu jen ve výjimečných případech. To je patrné

i ze skutečnosti, že Listina základních práv a svobod s nuceným omezením vlastnického práva v soukromém zájmu výslovně nepočítá (to neplatí pro zákaz zneužívání vlastnického práva, případně pro zákaz imisí – viz čl. 11 odst. 3), tím spíše v případě, kdy jde o soukromý zájem toho, kdo do práva vlastníka zasáhl bez právního důvodu. Při řešení situace, která nastala v důsledku zřízení neoprávněné stavby, je tedy třeba brát do úvahy především ochranu práv vlastníka pozemku, do jehož práv bylo neoprávněně zasazeno; to vyplývá jak z čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, tak i z konstrukce § 135c obč. zák., zejména z pořadí, v jakém zákon uvádí jednotlivé způsoby vypořádání neoprávněné stavby, a konečně z principů, na kterých je založeno občanské právo, které poskytuje ochranu tomu, do jehož práv bylo bez právního důvodu zasazeno proti tomu, kdo takto do práva zasáhl. Vznikne-li v důsledku neoprávněného zásahu do práva újma, měl by ji nést především ten, kdo do práva neoprávněně zasáhl, nepodává-li se ze zákona opak.

Ustanovení § 135c obč. zák. sleduje vypořádání právních vztahů mezi vlastníkem pozemku a neoprávněným stavebníkem. Zákon přitom uvádí řešení, která podle názoru zákonodárce budou zpravidla přicházet v úvahu, nejde však o výčet taxativní, ale demonstrativní. To vyplývá ze znění § 135c odst. 3 obč. zák., podle kterého soud může uspořádat poměry mezi vlastníkem pozemku a vlastníkem stavby i jinak, zejména též zřídí za náhradu věcné břemeno, které je nezbytné k výkonu vlastnického práva ke stavbě. Znění zákona ani jeho smysl nevyklučuje jiné uspořádání poměrů, než jaké zákon výslovně uvádí. Situace, které v důsledku neoprávněné stavby mohou vzniknout, jsou natolik různorodé, že zákonodárce nechtěl taxativním způsobem uvést jejich výčet. Je proto věcí soudu, aby v každém případě našel nejvhodnější řešení, které by bylo v souladu se zněním i s účelem § 135c obč. zák., s principy, na kterých je založeno platné občanské právo, a zejména též s Listinou základních práv a svobod. Při zvažování o způsobu vypořádání je třeba vzít do úvahy skutečnost, že je-li pozemek zastavěn neoprávněnou stavbou, která není stavbou dočasnou, je vlastník pozemku v případě, že soud nerozhodne o odstranění stavby anebo o jejím přikázání vlastníkově pozemku, trvale omezen ve svém právu. Přesto, že pozemek zastavěný stavbou, případně i přilehlé části nebude moci nadále užívat, bude stále jeho vlastníkem, což pro něj může mít právní důsledky i v oblasti daní a poplatků, v oblasti práva dědického apod. Proto v případě, že vlastník pozemku s takovým řešením souhlasí, nebo je dokonce sám navrhuje, se jeví jako nejvhodnější uspořádání poměrů mezi účastníky přikázání zastavěné plochy, případně též části parcely nutné k řádnému užívání neoprávněné stavby, vlastníkově této stavby, a to za náhradu; soud přitom vychází přiměřeně z ustanovení o vypořádání neoprávněné stavby jejím přikázáním do vlastnictví vlastníka pozemku (§ 135c odst. 2 obč. zák., § 853 obč. zák. K možné námitce, že toto ustanovení neumožňuje přikázání stavby do vlastnictví vlastníka pozemku proti jeho vůli lze poznamenat, že právní ochrana zájmů toho, do jehož práva bylo neoprávněně zasazeno, nemůže být srovnávána s úrovní ochrany neoprávněného stavebníka). Soud však nemůže takto rozhodnout proti vůli vlast-

níka pozemku, neboť by šlo v podstatě o nucené zbavení vlastnického práva, které by bylo v rozporu s čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Nelze opomenout, že část parcely, které se bude rozhodnutí týkat, musí být individualizována tak, aby mohla být předmětem právního vztahu.

Pokud v důsledku realizace neoprávněné stavby je vlastníku pozemku ztížena možnost užívat i jiné pozemky než ty, které byly neoprávněnou stavbou přímo dotčeny, soud k této skutečnosti přihlédne při stanovení náhrady za neoprávněnou stavbu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2145/98, publikovaný v časopisu Právní rozhledy č. 9/2000, ve kterém se uvádí, že při stanovení náhrady za zřízení věcného břemene podle § 135c odst. 3 obč. zák. nelze vycházet jen z ceny, za kterou by bylo možno v daném místě a čase dosáhnout jeho zřízení smlouvou. Je třeba vycházet ze skutečnosti, že vlastník pozemku byl omezen proti své vůli, případně bez svého vědomí, a přihlížet k okolnostem, za kterých byla neoprávněná stavba zřízena /tedy i k případné dobré víře stavebníka/ a k újmě, postihující vlastníka pozemku). Pokud by vlastník v důsledku neoprávněné stavby nemohl pozemky užívat vůbec, nebo by v důsledku vzniklé situace bylo užívání těchto pozemků podstatně ztíženo, zatímco vlastník neoprávněné stavby by mohl tyto pozemky řádně užívat, bylo by možno přikázat i tyto pozemky do vlastnictví vlastníkoví stavby.

Při stanovení výše náhrady za pozemek je třeba též přiměřeně vycházet z rozhodnutí, publikovaného pod č. 15/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, podle kterého „základem pro stanovení přiměřené náhrady je obecná cena nemovitostí obvyklá v daném místě v době rozhodování. Není na místě vycházet z tzv. odhadní ceny, zjištěné znaleckým posudkem podle cenového předpisu. Naznačený postup by sice odpovídal praxi soudů v době, kdy se ani účastníci smluv nemohli odchýlit od ceny nemovitostí vypočtené podle cenového předpisu, ale nerespektoval by stávající právní stav, kdy lze při smluvních převodech sjednat i cenu odlišnou od ceny podle cenového předpisu. V těchto případech má cena zjištěná podle cenových předpisů jen určitý informativní, orientační význam a je směrodatná zejména pro daňové účely. Jinak ovšem platí zásada smluvní volnosti a účastníci smlouvy již nejsou vázáni cenou zjištěnou podle cenového předpisu. Přitom pouze obecná cena vyjadřuje aktuální tržní hodnotu nemovitostí.“ Náhrada může být výjimečně stanovena vyšší částkou, než jakou by byla stanovena při vypořádání podílového spoluvlastnictví; při vypořádání neoprávněné stavby jde totiž o případ, kdy k vypořádání dochází na základě protiprávního jednání (viz výše).

K argumentaci odvolacího soudu lze uvést, že pokud by žalovaná pocítovala nucené nabytí pozemku jako nepřiměřené omezení, mohla by situaci řešit odstraněním neoprávněné stavby. Je-li pak nucené nabytí vlastnického práva k pozemku, na kterém má nabyvatel stavbu, nepřiměřeným omezením stavebníka, je tím spíše nepřiměřeným omezením vlastníka pozemku, který je nucen trpět na pozemku cizí neoprávněnou stavbu. Neoprávněný stavebník není zbavován práva, naopak je mu právo, na jehož základě může mít nadále na pozemku stavbu, zakládáno.

Z uvedeného je zřejmé, že ve věci je dán dovolací důvod uvedený v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. a že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit (§ 243b odst. 1, věta za středníkem, o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (243b odst. 2 o. s. ř.).

Právo účastníka smlouvy o sdružení, uzavřené podle § 360a hosp. zák., ve znění účinném do 31. 12. 1991, rozhodovat o přidělování bytů postavených na základě sdružení prostředků k jejich výstavbě, se k 1. 1. 1992 transformovalo v právo rozhodovat, s kým bude uzavřena nájemní smlouva k těmto bytům.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1998, sp. zn. 29 Cdo 154/98)

Napadeným rozsudkem potvrdil **K r a j s k ý s o u d** v Hradci Králové rozsudek **O k r e s n í h o s o u d u** v Pardubicích ze dne 21. 2. 1997 ve výroku, kterým tento soud zamítl návrh, aby byla žalované uložena povinnost zdržet se převodu vlastnického práva na třetí osobu, včetně jakéhokoli zatížení, k bytovým jednotkám, specifikovaným v žalobě.

V odůvodnění svého rozhodnutí odvolací soud uvedl, že účastníci sporu jsou právními nástupci účastníků hospodářských smluv o sdružení finančních prostředků (a jejich dodatků) ze dne 23. 1. 1978 a ze dne 12. 12. 1980 (dále jen „smlouvy“), a že tyto smlouvy jsou nadále pro účastníky závazné.

Soud prvního stupně dovedl, že žalovaná je vlastníkem domů a jednotek v těchto domech, které byly vymezeny prohlášením vlastníka podle § 5 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, a že toto její vlastnické právo může být omezeno jen podle ustanovení § 127 nebo § 128 odst. 2 obč. zák. Tato právní úvaha však je podle názoru odvolacího soudu nepřesná, neboť omezení vlastnického práva je možné i z jiných než uvedených důvodů např. na základě smluv zakládajících věcná práva třetí osoby.

Obě smlouvy mají v podstatě stejný obsah. Zakotvují pro právního předchůdce žalobkyně právo obdržet do užívání jako své podnikové byty stanovený počet bytových jednotek, přičemž pojem užívání je vymezen tak, že spočívá v možnosti autoritativně rozhodnout, kdo se stane uživatelem bytu. Žalobkyně v projednávané věci ani netvrdí, že by toto právo bylo porušeno, naopak z její žaloby vyplývá, že bylo respektováno.

Dále je oběma smlouvami pro předchůdce žalobkyně sjednáno právo rozhodovat o přidělování vyčleněných bytů jednotlivým uživatelům podle § 25 odst. 1 zákona č. 41/1964 Sb., o hospodaření s byty. Toto právo bylo tehdy v praxi označováno jako dispoziční právo.

Jádrem sporu je otázka, jaké má v současné době tzv. dispoziční právo obsah. Podle právní úpravy platné až do 31. 12. 1991 byly byty, vystavěné podle hospodářských smluv o sdružení finančních prostředků k bytové výstavbě, pokládány za podnikové byty (§ 66 zákona č. 41/1964 Sb.) a jako takové měly charakter bytů trvale určených pro ubytování pracovníků organizace podle § 182 obč. zák., v tehdy platném znění (viz § 7 vyhlášky č. 45/1964 Sb., ve znění pozdějších novel). Organizace,

která dům postavila, měla výlučné právo (nepřihlížíme-li k ingerenci odborové organizace a k vyjádření národního výboru) tyto byty jejich budoucím uživatelům přidělovat (§ 25 odst. 1 zákona č. 41/1964 Sb.). To bylo právo mimořádně důležité, neboť umožňovalo organizacím řešit bytové potřeby svých zaměstnanců mnohem rychleji a výhodněji, než při přidělování bytů národními výbory, popřípadě stavebními bytovými družstvy. Organizace, která dům z vlastních volných prostředků postavila, měla obvykle dům též ve vlastní správě (a později podle vyhlášky č. 119/1988 Sb., k němu měla právo hospodaření) a uzavírala s tím, komu byt přidělila, dohodu o odevzdání a převzetí bytu podle § 155 obč. zák. v tehdy platném znění.

Byl-li dům postaven z vlastních volných prostředků několika podniků, které k tomu uzavřely smlouvu o sdružení finančních prostředků podle vyhlášky č. 151/1978 Sb., o sdružování prostředků socialistických organizací a podle § 360a hosp. zák. (toto ustanovení bylo změněno novelou hospodářského zákoníku provedenou zákonem č. 98/1988 Sb.), byla situace složitější proto, že tento společně postavený dům musel být ve správě jen jednoho subjektu (pro absenci ustanovení o společné správě národního majetku) a tento subjekt musel být smlouvou o sdružení určen. Institut správy národního majetku byl od 1. 7. 1988 nahrazen institutem práva hospodaření s národním majetkem a od té doby se též připouštělo právo společného hospodaření (§ 64 odst. 3 hosp. zák., ve znění zákona č. 98/1988 Sb.). Aby však zůstalo zachováno dispoziční právo i podniku, který se finančně podílel na výstavbě, ale správcem postaveného domu se pak podle smlouvy nestal, umožňovala smlouva o sdružení, aby tato přispívající organizace byty, které pro ni byly smlouvou o sdružení vyčleněny, přidělovala budoucím uživatelům podle § 25 odst. 1 zákona č. 41/1964 Sb. nezávisle na organizaci, která se stala podle smlouvy o sdružení správcem domu. Dohodu o odevzdání a převzetí bytu však – po přidělení bytu – uzavírala ta organizace, která byla správcem domu. Přitom dům byl, šlo-li o smlouvu o sdružení uzavřenou státními organizacemi, ve vlastnictví státu. Po uzavření dohody o odevzdání a převzetí bytu byl uživatel, pokud šlo o užívání bytu, v právním vztahu jen se správcem domu a přispívající organizace nemohla v průběhu trvání právního vztahu k bytu do tohoto vztahu nijak zasahovat. Po uvolnění bytu však opět vykonávala právo na jeho přidělení.

Od 1. 1. 1992 nabyla účinnosti novela občanského zákoníku provedená zákonem č. 509/1991 Sb. Tento zákon mimo jiné zrušil v § 878 zákon č. 41/1964 Sb.

Uvedená novela občanského zákoníku opustila pojem podnikových bytů. V ustanovení § 685 odst. 3 a § 871 odst. 4 obč. zák. nadále počítá jen s byty služebními; pojem služební byt však nevymezuje a odkazuje na zvláštní zákon. Tímto zákonem je zákon č. 102/1992 Sb. Z ustanovení § 7 odst. 1 písm. a) až c) tohoto zákona vyplývá, že byty vystavěné z vlastních volných prostředků podniku – pokud jejich nájemci nemají zajišťovat práce, na které je nájem bytu vázán – služebními byty bez dalšího nejsou. Podnikové byty se staly běžnými byty a dosavadní užívací právo k těmto bytům se transformovalo na nájem (§ 871 odst. 4 obč. zák.).

Po účinnosti uvedené novely občanského zákoníku se již byty nepřidělují, ale nájemní právo k nim vzniká nájemní smlouvou, kterou uzavírá pronajímatel s nájemcem (§ 685 odst. 1 obč. zák.). Pronajímatelem je vlastník domu, popřípadě subjekt, který má oprávnění k uzavření nájemní smlouvy na základě svého práva k nemovitosti. To se týká i služebních bytů.

Z toho všeho odvolací soud dovodil, že od 1. 1. 1992 tzv. dispoziční právo žalobkyně k bytům postaveným na základě sdružení prostředků zaniklo a nebylo nahrazeno žádným jiným oprávněním. Proto také nemůže žalobkyně proti žalované úspěšně uplatňovat povinnosti vyplývající ze zaniklého práva. Tím méně může uplatňovat plnění omezující vlastnické právo žalované. Přitom otázka, zda za ztrátu tzv. dispozičního práva žalované přísluší náhrada, nebyla předmětem sporu.

Na návrh žalobkyně pak odvolací soud připustil dovolání a jako právní otázku zásadního významu označil v odůvodnění svého rozsudku otázku, zda z hospodářských smluv o sdružení finančních prostředků, které uzavřeli právní předchůdci účastníků, vyplývá omezení vlastnického práva žalované požadované žalobkyní.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně v otevřené lhůtě dovolání. V dovolání zejména uvedla, že odvolací soud se podle jejího názoru nevypořádal s námitkou obsaženou v bodu 3 jejího doplňujícího podání ze dne 28. 7. 1997, že závazky, obsažené v dotčených hospodářských smlouvách o sdružení a jejich dodatcích, je třeba podle ustanovení § 763 odst. 1 obč. zák. posuzovat podle dosavadních předpisů. Podle názoru žalobce je tedy třeba bez ohledu na změny občanskoprávních předpisů celý případ a zejména závazkové vztahy ze smluv o sdružení hodnotit pouze a výlučně podle hospodářského zákoníku.

Z uvedeného je třeba dovodit, že pro žalovanou s ohledem na ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jsou i nadále závazná veškerá smluvní ujednání, obsažená ve smlouvách o sdružení a jejich jednotlivých dodatcích, zejména provádět pro žalobkyni správu bytů a uzavírat nájemní smlouvy pouze s nájemci, které jí označí žalobkyně způsobem sjednaným v nájemní smlouvě. Jestliže však žalovaná učinila prohlášení podle zákona č. 72/1994 Sb., a hodlá bytové jednotky prodat jako samostatné nemovité věci, a to i pokud jde o byty, kde může podle smlouvy o sdružení uzavírat nájemní smlouvy jen s nájemci, které jí oznámí žalobkyně, pak činí opatření, která ve svých důsledcích překračují práva vyplývající pro ni ze smluv o sdružení. Zamýšleným postupem žalované je zcela nepochybně bezprostředně ohrožena vymahatelnost práv žalobkyně ze smluv o sdružení a v případě, že dojde ke zcizení předmětných bytů, jsou tato práva prakticky nevymahatelná, neboť s převodem bytů na nabyvatele – fyzické osoby – nepřejdou povinnosti ze smluv o sdružení. Je tedy zcela namístě, že se žalobkyně záporně žalobou domáhá vůči žalované zákazu zcizení jednotlivých bytů, resp. jejich zatížení zástavním právem. Shora uvedenému stanovisku žalobkyně odpovídá i ustanovení § 879b obč. zák., kterým je od 1. 1. 1995 omezeno použití ustanovení § 712 odst. 2, věty čtvrté, obč. zák. pouze na nájemní

smlouvy, uzavřené po účinnosti zákona. Bez novely tohoto ustanovení by totiž mohla dát žalovaná výpověď z bytu a byt vyklidit u nájemců, kteří jsou nebo byli zaměstnanci žalobkyně, a to proti poskytnutí pouhého přístřeší.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř.

Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Předmětem sporu v projednávané věci je, zda smlouvy o sdružení finančních prostředků ze dne 23. 1. 1978 a ze dne 12. 12. 1980 a jejich dodatky, jsou po zrušení hospodářského zákoníku a prováděcích předpisů k němu, podle nichž byly smlouvy uzavřeny, platné, popřípadě zda a jak se změnil obsah závazků z nich vyplývajících.

Dovolatelce je nutno přisvědčit, že podle ustanovení § 763 odst. 1 obč. zák. se řídí právní vztahy, které vznikly přede dnem účinnosti obchodního zákoníku a práva z nich vzniklá dosavadními předpisy. Jak správně uzavřel odvolací soud, smlouvy ze dne 23. 1. 1978 a ze dne 12. 12. 1980 a jejich dodatky zrušením hospodářského zákoníku nezanikly. Odvolací soud však také dovodil, že zrušením zákona č. 41/1964 Sb., došlo k zániku tzv. dispozičního práva dovolatelky z těchto smluv vyplývajících, tj. práva rozhodovat o přidělení bytu ve smyslu ustanovení § 25 odst. 1 citovaného zákona, když podle platné právní úpravy již byty nelze přidělovat, ale o jejich užívání se uzavírá nájemní smlouva.

Tento právní závěr je nesprávný. Právo dovolatelky, založené smlouvou o sdružení, rozhodovat o přidělování určených bytů postavených na základě sdružení prostředků k jejich výstavbě, zrušením hospodářského zákoníku a zákona č. 41/1964 Sb. nezaniklo, když pro takový zánik práva nelze nalézt v zákoně oporu, ale stejně, jako se podle ustanovení § 871 odst. 1 obč. zák. změnilo právo osobního užívání bytu, založené na základě rozhodnutí o přidělení bytu, na nájem, změnilo se i právo dovolatelky rozhodovat o přidělování bytu, na právo rozhodovat o tom, s kým bude uzavřena nájemní smlouva k bytům, ke kterým jí náleží dispoziční právo. Tato změna vyplývá ze změny úpravy, kterou se zakládá právo užívání k bytu, když podle stávající úpravy již nelze postupem stanoveným dříve v zákoně č. 41/1964 Sb. právo užívání bytu založit.

Právo dovolatelky rozhodovat o tom, s kým budou uzavřeny nájemní smlouvy k bytům určeným ve smlouvě o sdružení, pak nepochybně představuje omezení práva žalované nakládat s těmito byty tak, že tím omezí, ohrozí nebo vyloučí uvedené právo dovolatelky. Zda takové nebezpečí hrozí v projednávané věci, však musí posoudit odvolací soud, který se takovým posuzováním nezabýval, když jeho rozhodnutí vycházelo ze závěru, že tvrzené právo žalobkyně již zaniklo.

Proto Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 1 a 2 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 a 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, může být dalším věřitelem se splatnou pohledávkou za dlužníkem i osoba, která jednu z více pohledávek za dlužníkem nebo část jediné pohledávky za dlužníkem nabyla od věřitele, který podal návrh na prohlášení konkursu, smlouvou o postoupení pohledávky nebo její části, uzavřenou podle ustanovení § 524 a násl. obč. zák.

Soud za této situace zamítne návrh na prohlášení konkursu, jen jestliže bude prokázáno, že k postoupení pohledávky došlo výlučně z důvodu šikany dlužníka nebo snahy věřitele dosáhnout úhrady nevymahatelné pohledávky s vyloučením nalézacího řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 1302/2000)

V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 14. 1. 2000 potvrdil usnesení ze dne 5. 10. 1999, jímž K r a j s k ý o b c h o d n í s o u d v Praze zamítl věřitelův návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že navrhovatel (R., a. s.) nedoložil existenci druhého dlužníka věřitele; v daném případě navrhující věřitel uvedl, že má za dlužníkem splatnou pohledávku ve výši 113 000 000 Kč z titulu vrácení plnění z neplatné nájemní smlouvy ze dne 10. 11. 1993, a že dalším dlužníkovým věřitelem se splatnou pohledávkou je G., a. s., které dne 1. 7. 1998 úplatně část své pohledávky (v rozsahu 10 000 000 Kč) postoupil (původně mělo jít o pohledávku ve výši 123 000 000 Kč). Existence pohledávky G., a. s. – i kdyby byla prokázána – nemůže být postačující pro zjištění úpadku dlužníka jakožto hmotněprávní kategorie. I v případě, že věřitel svou původní pohledávku či její část postoupil G., a. s., nelze mít dlužníkův úpadek za jednoznačně osvědčený ve smyslu § 12a odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), jestliže by dalším dlužníkovým věřitelem byla pouze tato akciová společnost. K naplnění úpadku jakéhokoliv dlužníka vyžaduje zákon o konkursu a vyrovnání v ustanovení § 1 odst. 2 a 3 vždy existenci více věřitelů. Tím je třeba rozumět určitý objektivní stav, kdy konkrétní dlužník má původní splatné závazky vůči alespoň dvěma věřitelům a toliko za této situace lze hovořit o úpadku. Postoupení části pohledávky či některé z pohledávek jediného věřitele třetí osobě je samozřejmě možné a zakládá povinnost dlužníka plnit postupníkově (§ 524 a násl. obč. zák.) a postupník může rovněž řádně (mu) postoupenou pohledávku přihlásit v konkursním řízení dle § 20 ZKV jako věřitel se všemi právy a povinnostmi z tohoto postavení vyplývajícími. Pro účely posuzování úpadku dlužníka dle zákona o konkursu a vyrovnání je však třeba vycházet z toho, že pohledávka či pohledávky původně svědčily toliko postupiteli, tedy jedinému věřiteli, který jejich postoupením třetí osobě nemůže cíleně vytvořit situaci naplňující znaky úpad-

ku dlužníka. Z těchto důvodů měl odvolací soud odvolání za nedůvodné. Návrh na připuštění dovolání odvolací soud zamítl, uváděje, že jde o otázku, jejíž řešení v soudní praxi vyústilo ve shora prezentovaný právní názor.

Proti usnesení odvolacího soudu podal advokátem zastoupený věřitel (který současně – ve shodě s aktuálními údaji z obchodního rejstříku – oznámil změnu svého obchodního jména do podoby R – T., a. s.) včas dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř., namítaje existenci dovolacího důvodu dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., jímž lze odvolacímu soudu vytýkat, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Napadené rozhodnutí má podle dovolatele zásadní význam po právní stránce, jelikož uznáním právního názoru odvolacího soudu jako obecného pravidla pro řešení obdobných situací by docházelo k poškozování věřitelů jako navrhovatelů konkursu a k maření účelu konkursního řízení. Dovovatel nesouhlasí s právním názorem odvolacího soudu o tom, že podmínka více věřitelů vyžadovaná ustanovením § 1 ZKV je splněna, jen jde-li o původní pohledávky, s tím, že pojem „věřitel“ je v právní teorii i praxi zcela nesporný a jeho postavení je dáno v souladu s obligačním právem toliko skutečností, že tato osoba má vůči dlužníku pohledávku. Zákon o konkursu a vyrovnání neumožňuje provádět selekci věřitelů ani pohledávek z hlediska jejich původu, právního důvodu vzniku nebo způsobu jejich nabytí, a to ani podle soudem užitého kritéria (totiž podle toho, zda jde o původní pohledávku věřitele nebo o pohledávku získanou od jiného věřitele postoupením či jiným způsobem). Proto dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Podle ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř. nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku nebo před vyhlášením (vydáním) usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže odvolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam.

Mimo předpokladu včasného návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání (jenž byl v dané věci – jak se podává z obsahu odvolání na č. 1. 53 – naplněn) může být dovolání ve smyslu citovaného ustanovení přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právní otázky (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění, přípustnost dovolání neumožňují) a jde-li zároveň o právní otázku zásadního významu. Přípustnost dovolání pak není založena pouhým tvrzením dovolatele, že rozhodnutí odvolacího soudu zásadní význam po právní stránce má, nýbrž až zjištěním (závěrem), že tomu tak vskutku je.

V intencích uvedeného má Nejvyšší soud dovolání dle § 239 odst. 2 o. s. ř. za přípustné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu má zásadní význam po právní stránce co do obecného dopadu na případy obdobné povahy a zkoumá otázku, jež judikaturou dovolacího soudu nebyla řešena a jejíž výklad v judikatuře vyšších soudů (tj. dovo-

cího soudu a odvolacích soudů) nemá – oproti přesvědčení odvolacího soudu – za ustálený (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1339/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 13, ročník 1997, pod číslem 101).

Nejvyšší soud zrušil usnesení soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Vady vyjmenované v § 237 odst. 1 o. s. ř. (tzv. zmatečnosti) ani jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a k nimž dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti, nebyly dovoláním namítány a z obsahu spisu nevyplývají; úkolem dovolacího soudu – jenž je jinak vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.) – proto bylo prověřit správnost úvah odvolacího soudu o (ne)naplnění předpokladu „více věřitelů dlužníka se splatnými závazky“.

Se zřetelem k době vydání napadeného usnesení je pro závěr o správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem rozhodný výklad zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb., č. 84/1995 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 151/1997 Sb. a č. 12/1998 Sb. (srov. i rozhodnutí uveřejněná pod čísly 5/1997 a 59/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), čemuž odpovídá i citace příslušných ustanovení zákona (nicméně dále formulované závěry se prosadí i při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání ve znění účinném od 1. května 2000 – to jest po novele provedené zákony č. 27/2000 Sb. a č. 105/2000 Sb.).

Podle ustanovení § 1 ZKV dlužník je v úpadku, jestliže má více věřitelů a není schopen plnit své splatné závazky. Jestliže dlužník zastavil platby, má se za to, že není schopen plnit své splatné závazky (odstavec 2). Fyzická osoba, je-li podnikatelem, a právnická osoba je v úpadku i tehdy, jestliže je předlužena. O předlužení jde tehdy, jestliže tato osoba má více věřitelů a jestliže její splatné závazky jsou vyšší než její majetek; do ocenění dlužníkovy majetku se zahrne i očekávaný výnos z pokračující podnikatelské činnosti, lze-li příjem převyšující náklady při pokračování podnikatelské činnosti důvodně předpokládat (odstavec 3).

Zákon o konkursu a vyrovnání zná dva typy dlužníkovy úpadku; úpadek pro insolventci, definovaný v ustanovení § 1 odst. 2 ZKV, a úpadek pro předlužení, vymezený ustanovením § 1 odst. 3 ZKV. V obou případech je předpokladem úpadku mimo jiné i to, že dlužník má více věřitelů se splatnými závazky. Právě pluralita věřitelů je charakteristickým znakem, jímž se české konkursní řízení liší od řízení exekučního. Zatímco exekučnímu řízení je vlastní vynucování majetkového nároku příslušného exekučním titulem v právním poměru jediného věřitele (oprávněného) proti dlužníku (povinnému), pro konkursní řízení je typické, že je zde více věřitelů, kteří uplatňují více majetkových nároků společně (v jediném řízení) vůči jedinému dlužníku, a kteří se z dlužníkovy majetku (případně z majetku, na nějž se pro tyto účely

hledí jako na dlužníkův majetek, ač je vlastnický připsán osobám jiným) uspokojí poměrně. Podstatu konkursního řízení ostatně vystihuje samo slovo „konkurs“, jež pochází z latinského termínu „concursum creditorum“, odrážejícího fakt, že jde o souběh věřitelů formou přihlašování pohledávek za účelem jejich uspokojení z konkursní podstaty.

Nejvyšší soud již ve stanovisku svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 17. 6. 1998, Cpjn 19/98, uveřejněném pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „stanovisko“) vysvětlil (pod bodem XIII stanoviska, str. 181/357/), že požadavek zákona na pluralitu věřitelů nelze posuzovat odděleně od požadavku plurality „splatných závazků“ dlužníka. Dlužník musí mít nejméně dva věřitele, z nichž každý má proti němu pohledávku po lhůtě splatnosti; o úpadek v žádné z jeho forem tedy nepůjde například tehdy, má-li dlužník jen jediného věřitele s (více) pohledávkami po lhůtě splatnosti, avšak pohledávky dalších věřitelů dosud splatné nejsou (doba plnění dosud neuplynula). Tamtéž Nejvyšší soud formuloval závěr, že podmínka více věřitelů dlužníka je splněna také tehdy, je-li splatná pohledávka dalšího (druhého) věřitele zanedbatelného rozsahu.

Jelikož zákon o konkursu a vyrovnání v ustanovení § 1 ani na jiném místě nepředepisuje (pro účely osvědčení úpadku dlužníka dle § 12a odst. 1 ZKV) závazku dlužníka za jeho věřitelem (věřiteli) jinou vlastnost než tu, že musí jít o závazek splatný, zkoumal Nejvyšší soud odvolacím soudem vyslovený názor z pohledu obecných ustanovení občanského zákoníku o závazkových vztazích.

Podle ustanovení § 488 obč. zák. závazkovým vztahem je právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění (pohledávka) od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek.

V právní teorii se pohledávkou obecně rozumí právo věřitele požadovat na dlužníkovi plnění vyplývající ze závazkového vztahu, a jako dluh nebo závazek se označuje povinnost dlužníka něco (věřiteli) plnit. Ačkoliv se pojmu závazek užívá někdy jen pro označení dlužnickovy povinnosti (dluhu) a jindy pro označení celého závazkového vztahu, není pochyb o tom (a výklad podaný v bodě XIII stanoviska to dokládá), že ustanovení § 1 odst. 2 a 3 ZKV užívá pojmu „splatné závazky“ ve významu prvním, tedy k označení dlužníkovy dluhu, jehož protipólem jsou splatné pohledávky dlužnickových věřitelů.

Postoupením pohledávky ve smyslu ustanovení § 524 a násl. obč. zák. (cesi) postupuje původní věřitel (postupitel – cedent) svou pohledávku třetí osobě – novému věřiteli (postupníkovi – cesionáři), čímž dochází ke změně v subjektech původního závazkového vztahu (ke změně v osobě věřitele). S výjimkou případů, kdy je postoupení pohledávky jako takové výslovně vyloučeno zákonem (srov. např. § 525 obč. zák.) nebo kdy postoupení pohledávky brání povaha závazku (např. jde-li o plnění vázané nezastupitelně na osobu dlužníka), případně dohoda uzavřená mezi původním věřitelem a dlužníkem (k povaze postoupení srov. např. Knapp, V. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek II., 1. vydání, Praha, CODEX 1995, str. 97–100),

pak nejsou kladeny žádné zákonné překážky postoupení i jen části pohledávky, neklade-li takové omezení povaha závazku – nejde-li tedy např. o závazek nedělitelný (srov. např. Jehlička, O. – Švestka, J. – Škárová, M. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 5. vydání, Praha, C. H. Beck 1999, str. 523). Úsudek odvolacího soudu, podle něž pro posouzení dlužníkovu úpadku je třeba vycházet z toho, že dlužník musí mít původní (nikoli postoupené) splatné závazky vůči alespoň dvěma věřitelům, v zákoně o konkursu a vyrovnání ani v jiném právním předpisu oporu nemá.

Tvrzení, že, svědčila-li pohledávka či pohledávky původně jedinému věřiteli, nemůže být nabyvatel části pohledávky nebo jedné z pohledávek pokládán za dalšího věřitele se splatnou pohledávkou, by při své absolutizaci muselo dopadnout i do poměrů dědické sukcese (kde nelze vyloučit, že dva a více dědiců nabude různé pohledávky /nebo části pohledávek/ jediného původního věřitele – zůstavitele). Námitka, že tomu tak není, neboť odvolací soud se zabýval jen smluvním postoupením (části) pohledávky (a nikoli jejím přechodem), by nutně vedla k závěru, že důvodem, pro který odvolací soud nepokládal G., a. s., za dalšího dlužníkovu věřitele, ve skutečnosti nebyla „nepůvodnost“ pohledávky, nýbrž smluvní způsob jejího nabytí. Neexistuje ovšem žádný rozumný důvod, pro který by konkursní soud mohl příslušné osobě pro účely posouzení předpokladů dlužníkovu úpadku odepřít postavení dalšího věřitele jen proto, že tuto pohledávku nebo její část nabyla od předchozího („původního“) věřitele smluvně.

Nesprávnost takového výkladu lze vyvrátit i použitím argumentu ad absurdum. Jestliže by pro účely osvědčení úpadku dlužníka nebylo lze mít za dlužníkovu věřitele postupníka (cesionáře), pak by nutně muselo toto postavení svědčit osobě jiné, „logicky“ věřiteli původnímu (postupiteli – cedentovi). Stěží si totiž lze představit, že by existovala splatná pohledávka za dlužníkem, kterou by při úvaze o dlužníkově úpadku nebylo lze přičíst žádnému jeho věřiteli; kdyby ovšem původní věřitel po řádném smluvním postoupení pohledávky zanikl bez právního nástupce (smrtí, výmazem z obchodního rejstříku po ukončení likvidace apod.), pak by tento nepřijatelný důsledek (pohledávka bez věřitele) pro účely konkursního řízení v jeho první fázi (od podání návrhu na prohlášení konkursu do rozhodnutí o něm) vskutku nastal. Uplatnění tohoto argumentu právní logiky se prosadí rovněž při představě – ke které úvahy odvolacího soudu vybízejí – že by návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka podávala (jako „původní věřitel“) osoba, která splatnou pohledávku za dlužníkem před podáním návrhu účinně postoupila (bez ujednání o tom, že bude postoupený nárok sama vymáhat svým jménem na účet postupníka – srov. § 530 odst. 1, větu první, obč. zák.) jinému.

Lze tudíž uzavřít, že ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 a 3 ZKV může být dalším věřitelem se splatnou pohledávkou za dlužníkem i osoba, která jednu z více pohledávek za dlužníkem nebo část jediné pohledávky za dlužníkem nabyla od věřitele, který podal návrh na prohlášení konkursu, smlouvou o postoupení pohledávky nebo její části, uzavřenou podle ustanovení § 524 a násl. obč. zák.

K zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu by ve shora popsaném případě mohlo dojít jen tehdy, měl-li by konkursní soud za prokázáno, že k postoupení pohledávky došlo výlučně z tohoto důvodu, aby bylo lze podat návrh na prohlášení konkursu, a že smyslem takového kroku byla šikana dlužníka nebo snaha věřitele vyhnout se nalézacímu řízení o „dokládání pohledávce“, to jest řešit s dlužníkem spor o právo v konkursním řízení, kde pro něj ovšem v jeho první fázi není místa (srov. bod VIII stanoviska, str. 176 /352/).

Úmysl věřitele rozmnožit pro účely konkursu počet dlužníkových věřitelů však nelze presumovat jen z toho, že došlo k postoupení (části) pohledávky. Povinnost tvrdit a prokazovat skutečnosti, z nichž by bylo lze usuzovat na nepoctivý úmysl věřitele při postoupení pohledávky nebo její části spočívá na dlužníku; takovou skutečností však není pouhý fakt, že k postoupení pohledávky nebo její části v daném místě a čase došlo. Jestliže v řízení nevyšla najevo skutečnost, jež poctivost věřitelova úmyslu zpochybňuje, nemá ani konkursní soud důvodu zkoumat označenou otázku z úřední povinnosti.

Z uvedeného vyplývá, že právní posouzení věci odvolacím soudem správné není a dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. byl uplatněn právem. Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené usnesení zrušil.

Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).

Jestliže akciová společnost zaslala majitelům akcií na majitele pozvánku na valnou hromadu a již neuveřejnila oznámení o konání valné hromady, nelze takový postup posuzovat jako porušení ustanovení § 184 odst. 3 obch. zák., ve znění před novelou provedenou zákonem č. 142/1996 Sb. (dnes § 184 odst. 4 obch. zák.).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2000, sp. zn. 32 Cdo 2826/99)

Napadeným rozsudkem potvrdil odvolací soud rozsudek Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 13. 5. 1998, kterým tento soud vyslovil neplatnost usnesení valné hromady žalované ze dne 4. 3. 1994 o zvýšení základního jmění a změně stanov.

Odvolací soud dospěl k závěru, že soud prvního stupně posuzoval správně projednávanou věc podle ustanovení obchodního zákoníku ve znění před novelou provedenou zákonem č. 142/1996 Sb. (dále jen „novela“).

Posuzovaná valná hromada byla svolána na 4. 3. 1994 pozvánkou ze dne 4. 1. 1994 společně s mimořádnou valnou hromadou konanou dne 28. 1. 1994 a třetí řádnou valnou hromadou konanou dne 10. 6. 1994. Odvolací soud nevyloučil, aby byla jednou pozvánkou svolána mimořádná valná hromada a zároveň po ní následující řádná valná hromada, na které mají být projednány otázky, navazující na závěry předchozí valné hromady. Obchodní zákoník před novelou v § 184 odst. 3 stanovil pouze minimální lhůtu 30 dnů před konáním valné hromady, ve které musela být zaslána pozvánka nebo uveřejněno oznámení o konání valné hromady. Svolání řádné valné hromady s dvouměsíčním předstihem považuje odvolací soud ještě za lhůtu adekvátní.

Odvolací soud dále uzavřel, že ustanovení § 184 odst. 3 obch. zák. ve znění platném v době svolání valné hromady bylo kogentní. Účastníci učinili nesporným, že ve stanovách žalované platných do 28. 1. 1994 nebyl určen deník, ve kterém mělo být oznámeno konání valné hromady; k takovému určení došlo až po svolání valné hromady. Odvolací soud dospěl k závěru, že tato změna neměla pro způsob svolání již svolané valné hromady žádný význam.

Dovolatelka neprokázala, zda a jakým způsobem uveřejnila oznámení o konání napadené valné hromady, proto odvolací soud uzavřel, že porušila ustanovení § 184 odst. 3 obch. zák. Odvolací soud však neshledal porušení ustanovení § 202 odst. 1, věta druhá, obch. zák., upravujícího oddělené hlasování podle druhu akcií. Co do druhu se akcie rozlišují na akcie kmenové, zaměstnanecké a prioritní. Jestliže tedy jednací řád žalované požadoval oddělené hlasování akcií na jméno a akcií na majitele, nemělo takové ustanovení oporu v zákoně ani ve stanovách žalované.

Před účinností novely nebylo třeba při zvyšování základního jmění postupovat dvoufázově, jako po její účinnosti. V projednávané věci však došlo k úpisu akcií ji-

ným způsobem, než schválila mimořádná valná hromada a než jaký vyplýval z výzvy k upisování akcií. Žalovaná sama připustila, že se valná hromada znovu zabývala zvýšením základního jmění, o kterém bylo rozhodnuto již na (nenapadené) valné hromadě konané dne 28. 1. 1994 jen proto, aby schválila jeho zvýšení nepeněžitým vkladem. Přitom pozvánka na valnou hromadu ani oznámení o jejím konání neobsahovaly náležitost povinnou pro zvýšení základního jmění nepeněžitým vkladem, totiž uvedení předmětu tohoto vkladu a jeho navrhovanou hodnotu a dodržen nebyl ani požadavek odborného ocenění. Přitom mezi účastníky není sporné to, že o změně stanov hlasovaly na valné hromadě i hlasy spojené s akciemi, pocházejícími ze zvýšeného základního jmění, když účinky zvýšení nastávají až od zápisu zvýšení do obchodního rejstříku. Vzhledem k tomu, že základní jmění bylo zvýšeno o 50 %, nelze uvažovat o tom, že by bylo přijato usnesení i bez těchto hlasů.

Z uvedených důvodů se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o neplatnosti přijatých usnesení, byť ne ze všech důvodů, které dovodil soud prvního stupně. Pokud pak se žalovaná domáhá aplikace ustanovení § 183 odst. 2 obch. zák. po novele, již Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 22. 7. 1998, sp. zn. 1 Odo 587/98, dovodil, že zpětná aplikace tohoto ustanovení není možná.

K návrhu žalované připustil odvolací soud dovolání pro posouzení otázky, zda se může minoritní akcionář domáhat ochrany svých tvrzených práv pouze z formálních důvodů, aniž by mohly ovlivnit výsledky rozhodnutí valné hromady.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala dovatelka v otevřené lhůtě dovolání. Co do důvodu přípustnosti odkázala na ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř. V dovolání uvedla, že odvolací soud sice potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, na rozdíl od soudu prvního stupně však neshledal pochybení v hlasování o zvýšení základního jmění a současně uzavřel, že valná hromada, jejíž usnesení bylo napadeno žalobou, se vlastně konala nad rámec zákona, neboť o zvýšení základního jmění rozhodla již mimořádná valná hromada konaná dne 28. 1. 1994, která nebyla napadena žalobou na neplatnost usnesení valné hromady.

„V podstatě jediným důvodem, ve kterém se odvolací soud ztotožnil se soudem prvoinstančním, je to, že na valné hromadě bylo připuštěno hlasování neplatnými hlasy. Závěr odvolacího soudu o tom, že z toho důvodu nebylo platně přijato usnesení, o kterém bylo takto hlasováno, je však mylný. K chybnému hlasování došlo pouze u hlasovacího lístku D, kterým se hlasovalo o opětovné změně stanov tak, že nadále bude mít společnost pouze jednu formu akcií, a to akcie na majitele, nikoli již také akcie na jméno jako dosud. Pro tento návrh byla potřebná dvoutřetinová většina hlasů přítomných a ta byla chybně vypočtena, když bylo připuštěno hlasování hlasy ze zvýšení základního jmění. Jak však již dovatelka uvedla v dovolání, vyplývá z výsledků hlasování, že pokud by byly započteny pouze hlasy před zvýšením základního jmění, hlasovalo by pro tuto změnu 97,05 % přítomných hlasů.

Závěrem dovatelka poukázala na potřebu zachování právní jistoty akcionářů. Prohlášením zvýšení základního jmění za neplatné by se staly neplatnými zakniho-

vané veřejně obchodovatelné akcie z tohoto zvýšení, které ovšem nelze identifikovat. Kromě toho je v rozporu se zásadou poctivého obchodního styku, aby minoritní akcionář ohrožoval právní jistotu ostatních akcionářů.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř.

Odvolací soud připustil dovolání pro posouzení otázky, zda se může minoritní akcionář domáhat ochrany svých tvrzených práv pouze z formálních důvodů, aniž by tyto důvody mohly ovlivnit výsledky rozhodnutí valné hromady.

O neplatnosti usnesení týkajícího se zvýšení základního jmění rozhodl odvolací soud především pro porušení ustanovení § 184 odst. 3 obch. zák. spočívající v tom, že akcionáři s akciemi na majitele nebyli pozváni na valnou hromadu uveřejněním oznámení o jejím konání, ale „pouze“ rozesláním písemné pozvánky a dále proto, že pozvánka na valnou hromadu ani oznámení o jejím konání neobsahovaly náležitost povinnou pro zvýšení základního jmění nepeněžitým vkladem, totiž uvedení předmětu tohoto vkladu a jeho navrhovanou hodnotu a dodržen nebyl ani požadavek odborného ocenění. O neplatnosti usnesení týkajícího se změny stanov pak rozhodl odvolací soud proto, že o změně stanov hlasovaly na valné hromadě i hlasy spojené s akciemi, pocházejícími ze zvýšeného základního jmění, když účinky zvýšení nastávají až od zápisu zvýšení do obchodního rejstříku. Odvolací soud dovodil, že vzhledem k tomu, že základní jmění bylo zvýšeno o 50 %, nelze uvažovat o tom, že by bylo přijato usnesení i bez těchto hlasů.

Dříve než mohl Nejvyšší soud rozhodnout o právní otázce, pro kterou připustil odvolací soud dovolání, musel se zabývat tím, zda ve všech uvedených případech byly skutečně naplněny důvody neplatnosti tvrzené odvolacím soudem, neboť o porušení práva předestřené k posouzení jako právní otázka zásadního významu nelze vyslovit závazný právní názor, aniž by dovolací soud zkoumal, zda k takovému porušení skutečně došlo.

K otázce nedostatku pozvání akcionářů s akciemi na majitele na valnou hromadu žalované pak dovolací soud uzavřel, že jestliže byli tito akcionáři pozváni na valnou hromadu písemnou pozvánkou, kterou jim společnost doručila v dostatečném předstihu, jak uzavřel odvolací soud, nelze to, že již nebylo uveřejněno oznámení o konání valné hromady, považovat za porušení ustanovení § 184 odst. 3 obch. zák. ve znění platném v době svolání valné hromady. Účelem ustanovení § 184 odst. 3 obch. zák. je zcela nepochybně zajistit, aby byli všichni akcionáři včas pozváni na valnou hromadu a tím jim byl umožněn výkon jednoho ze základních práv akcionáře, totiž práva účastnit se prostřednictvím valné hromady na řízení společnosti. Není pochyb ani o tom, že takovou účast daleko lépe umožní pozvánka, zasláná na adresu každého akcionáře, než oznámení uveřejněné v tisku, se kterým se z nejrůznějších důvodů nemusí mít akcionář možnost seznámit. Přitom v projednávané věci navíc, jak uzavřel odvolací soud, nebyl ve stanovách určen deník, ve kterém má být oznámení uveřejněno a v době svolání valné hromady neměl ani obchodní zákoník podrobnější úpravu v tom směru.

Svolání valné hromady uveřejněním oznámení pro majitele akcií na majitele upravuje obchodní zákoník obecně pro majitele těchto akcií, neboť jde o akcie anonymní, o jejichž majitelích nevede akciová společnost seznam a nemá proto bez dalšího možnost majitele těchto akcií identifikovat a zaslat jim pozvánku na valnou hromadu. Jestliže však akciová společnost takovou možnost má, jak je tomu pravidlem u zaknihovaných akcií na majitele a namísto uveřejnění oznámení o konání valné hromady jim zašle pozvánku, nelze logickým a teleologickým výkladem uvedeného ustanovení než dospět k tomu, že společnost neporušila svoji povinnost, ale že jednala nad rámec svých povinností ve prospěch akcionářů. Jakýkoli jiný výklad by byl stejně nelogický, jako kdyby byla prohlášena za neplatnou smlouva, pro kterou zákon předepisuje prostou písemnou formu jen proto, že byla uzavřena formou notářského zápisu. Protože ohledně posuzované otázky dovolací soud neshledal tvrzené porušení zákona, nemohl se ve vztahu k ní zabývat ani předestřenou otázkou zásadního právního významu.

Obdobná situace, byť z jiného důvodu, nastala i u posuzování otázky platnosti rozhodnutí o změně stanov, které podle závěru odvolacího soudu nebylo přijato potřebným počtem hlasů. Odvolací soud v projednávané věci uzavřel, že „vzhledem k tomu, že základní jmění bylo zvýšeno o 50 %, nelze uvažovat o tom, že by bylo přijato usnesení i bez těchto hlasů.“ Takový závěr však nelze bez dalšího považovat za závěr řádně odůvodněný, jak to soudu ukládá občanský soudní řád, když odvolací soud neodůvodnil, proč při zvýšení základního jmění o 50 % „nelze uvažovat o tom“, že by bez hlasů z tohoto zvýšení bylo usnesení přijato. Pouhé konstatování zvýšení základního jmění o 50 % není dostatečným odůvodněním toho, že usnesení nebylo řádně přijato; takovým odůvodněním by mohlo být např. to, že valná hromada nebyla bez těchto hlasů usnášení schopná, nebo že bez neoprávněně uplatněných hlasů nebylo napadené rozhodnutí valné hromady přijato dostatečným počtem hlasů apod., učiněné po řádném zjištění skutkového stavu v tom směru. Tím však odvolací soud své rozhodnutí neodůvodnil. Přitom nedostatek řádného odůvodnění rozhodnutí je dovolacím důvodem ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř., ke kterému musí dovolací soud přihlídnout, je-li dovolání přípustné, i bez návrhu.

Proto Nejvyšší soud napadené rozhodnutí v části týkající se usnesení o změně stanov zrušil.

Z odůvodnění:

Pokud jde o namítané porušení práva spočívající v tom, že pozvánka na valnou hromadu ani oznámení o jejím konání neobsahovaly náležitost povinnou pro zvýšení základního jmění nepeněžitým vkladem, totiž uvedení předmětu tohoto vkladu a jeho navrhovanou hodnotu a dodržen nebyl ani požadavek odborného ocenění, ztotožňuje se dovolací soud se soudem odvolacím v závěru, že tento nedostatek pozvánky či oznámení nepochybně porušením zákona byl. Proto se ve vztahu k němu zabýval právní otázkou, o které odvolací soud připustil dovolání.

Ve vztahu k posuzované právní otázce pak dospěl Nejvyšší soud k tomu, že požadovaný závěr že posouzení, zda lze vyhovět žalobě akcionáře, který se domáhá ochrany svých práv pouze z formálních důvodů, aniž by tyto důvody mohly ovlivnit výsledky rozhodnutí valné hromady, není možné učinit obecně, ale že je třeba vycházet v každém jednotlivém případě z konkrétních okolností tohoto případu. Takový postup dnes (nejen pro tento případ) ukládá soudu ustanovení § 183 odst. 2 obch. zák. Jak však správně uzavřel odvolací soud, toto ustanovení není možno aplikovat na případy posuzování rozhodnutí valné hromady podle obchodního zákoníku před novelou. I pro taková rozhodnutí však bylo třeba v každém jednotlivém případě, a to i bez návrhu zkoumat, zda uplatnění práva akcionáře podle § 183 obch. zák. není v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku. Takovému výkonu práva totiž není podle ustanovení § 265 obch. zák. možno poskytnout právní ochranu.

Zda v projednávané věci takový stav nastal, bude třeba zkoumat, jak se uvádí shora, podle konkrétních podmínek projednávané věci. V tom směru je třeba zejména zkoumat, zda zrušením napadeného rozhodnutí valné hromady nemůže dojít k podstatnému zásahu do práv třetích osob, které v dobré víře na veřejných trzích nabyly akcie žalované z napadeného zvýšení základního jmění.

Protože se odvolací soud v projednávané věci rozporem žaloby se zásadami poctivého obchodního styku nezabýval, ač se jimi zabývat měl, nezbylo Nejvyššímu soudu než výrok jeho rozsudku v části týkající se neplatnosti usnesení valné hromady o zvýšení základního jmění rovněž zrušit a spolu s ním, ze stejných důvodů, zrušit i rozsudek soudu prvního stupně podle § 243b odst. 1, části věty za středníkem a odst. 2, věty druhé, o. s. ř. a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta první, o. s. ř.).

Podle ustanovení § 200e odst. 1 a 3 ve vazbě na ustanovení § 9 od st. 4 písm. j) o. s. ř. se ve věcech vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady rozhoduje usnesením. Rozhodnutí odvolacího soudu má proto povahu usnesení, i když tak není označeno, a proto také dovolací soud rozhodl ve věci usnesením. Uvedený nedostatek označení však není takovou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí věci, a ani jím účastníkům řízení nebyla odňata možnost jednat před soudem ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. a nezakládá ani jiný z důvodů zmatečnosti podle ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř.

INHALT^{*)}

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 26 Zur Erfüllung des Merkmales „bricht das Verbot oder die Beschränkung im Zusammenhang mit der Wareneinfuhr, -ausfuhr oder des -transites“ in dem Straftatbestand verletzung der Vorschriften bezüglich Warentransport im Zusammenhang mit dem Auslandsverkehr gemäß § 124 des Strafgesetzbuches, ist es nicht ausreichend, wenn die Ware in Widerspruch zu dem Zollgesetz (Nr. 13/1993 Gslg., in der Fassung der späteren Vorschriften) nicht in dem Sollverfahren vorgelegt wurden, sondern man muß feststellen, ob eine Sondervorschrift auf dem Gebiet des Warentransportes über die Staatsgrenze verletzt wurde.
- Die Bestimmung § 124 des Strafgesetzbuches ist nämlich eine materiel rechtliche Norm mit einer Blankettdisposition, die auf Normen verweist, die den Warentransport regeln. Unterliegt der Umlauf der konkreten Ware einer solchen Regulierung, kann es durch die Handlung des Täters nicht einmal zur wesentlichen Bedrohung eines allgemeinen Interesses im Sinne § 124 Absatz 1 des Strafgesetzbuches kommen.
- Nr. 27 Der Täter der Straftat der Kreditbetrugs gemäß § 150 Absatz 1 des Strafgesetzbuches, der durch eine betrügerische Handlung bei der Vereinbarung des Kreditvertrages begangen wurde, kann ein Teilnehmer des Vertrages sein. Zum Beispiel der Schuldner oder eine andere natürliche Person, die in Namen des Schuldners oder des Gläubigers handelt. Eine Person, die dem Teilnehmer eines Kreditvertrages nur erforderliche, unwahre Unterlagen beschafft, kann nur ein Helfer sein, wobei es um die Mithilfe im Sinne § 10 Absatz 1 Buchstabe c) des Strafgesetzbuches geht, aber nur dann, wenn die Handlung des Täters – des Teilnehmers eines Kreditvertrages – das Stadium des Versuchs oder einer begangenen vollendeten Straftat erreicht.
- Nr. 28 Der Grund für die Entscheidung über die Fortsetzung des Beschuldigten im Sinne § 308 Absatz 1 der Strafprozeßordnung ist nicht die Nichterfüllung der Vereinbarung über den Schadenersatz für einen Schaden, den der Beschuldigte nicht verursacht hatte.
- Nr. 29 I. Einem Sachverständigen im Bereich der klinischen Psychologie, der in der Sache als Sachverständiger Zeuge unter den Bedingungen § 105 Absatz 1 der Strafprozeßordnung bestellt wurde, steht nicht die Beurteilung der Frage zu, ob der Täter imstande war, die Gefährlichkeit seiner Handlung für die Gesellschaft zu erkennen und ob er im Stande war, seine Handlung zu kontrollieren. Diese Frage (als prinzipielles Kriterium für die folgende Rechtsbeurteilung der Zurechnungsfähigkeit des Täters im Sinne der Bestimmung § 12 des Strafgesetzbuches) können auf Grund der Untersuchung des geistigen Zustandes des Täters nur Sachverständigen aus dem Fachgebiet der Psychiatrie beurteilen, über deren Bestellung der Strafverfolgungsorgan gemäß § 116 Absatz 1 der Strafprozeßordnung beschließen.
- II. Sollte sich ein Fahrer vor Antritt der Fahrt darauf verlassen, daß er die Fahrt mit Sicherheit durchführen kann, obwohl ihm Umstände bekannt sind, die einen negativen Einfluß auf seine Fähigkeit haben können, das Kraftfahrzeug zu lenken, und er passt trotzdem an diese Umstände nicht die Art und Weise seiner Fahrt an vor allem durch häufigere Pausen mit angemessener Zeit zum Ausruhen, ist er für die Folgen eines des Verkehrsunfalls auch dann verantwortlich, wenn die Kontrolle über das Fahrzeug infolge plötzlicher Indisposition im Zusammenhang mit dem oben erwähnten Zustand verloren wurde.
- Nr. 30 Eine Strafbarekeit, die in der Nichtentrichtung der Steuern, der Versicherungsbeiträge für die Krankenversicherung und der Versicherungsbeiträge für die Sozialversicherung incl. der Arbeitslosenbeiträge (als Straftat gemäß § 255 des Strafgesetzbuches) besteht, ist durch die Feststellung bedingt, daß dem Arbeitgeber entsprechende Finanzmittel zur Verfügung standen, d. h. daß er entsprechende Beträge den Bruttogehältern der Mitarbeiter abgezogen und diese im Widerspruch zu der gesetzlichen Regelung nicht an die berechtigten Empfänger entrichtet hatte, sondern sie diese zu anderen Zwecken benutzte. Diese Tatsache ist im Strafverfahren nachzuweisen (§ 2 Absatz 5, 6 der Strafprozeßordnung). Sollte der Arbeitgeber zahlungsunfähig sein, und sollte er einen anderen Gläubiger durch die Bezahlung seiner Forderung mit der Absicht der Vereitelung der Befriedigung der Forderungen begünstigen, die in der Pflicht zu Entrichtung (im Namen der Arbeitnehmer) die Vorschüsse auf die Einkommensteuer, der Beiträge für die Sozialversicherung incl. Der Arbeitslosenbeiträge besteht, ist seine Handlung als Straftat der Begünstigung der Gläubiger gemäß § 255 des Strafgesetzbuches (bzw. nun als Straftat der Nichtentrichtung der Steuer, der Beiträge für die Sozialversicherung, für die Krankenversicherung und der Arbeitslosenbeiträge gemäß § 147 des Strafgesetzbuches) zu beurteilen.

^{*)} Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zwecks Informationen der Leser vom ORAC – Verlag vorbereitet.

Aus der Bestimmung Art. 8 Absatz 2 zweiter Satz der Urkunde der Grundrechte und -freiheiten, ist die persönliche Freiheit für Unfähigkeit der Einhaltung der Vertragsverbindlichkeiten zu entnehmen, sie betrifft nur die Verbindlichkeit des Verpflichteten, die auf Grund eines Vertragsverhältnisses entsteht. Die Pflicht des Arbeitsgebers zur Entrichtung (im Rahmen des Arbeitnehmers) der Einkommensteuervorschüsse im Zusammenhang mit einer abhängigen Tätigkeit, der Beiträge für die Krankenversicherung, die Sozialversicherung, incl. der Arbeitslosenbeiträge entsteht jedoch nicht auf Grund eines Vertragsverhältnisses, sondern es geht um eine gesetzlich festgelegte Pflicht, die keine Möglichkeit eine abweichenden vertraglichen Vereinbarung der Rechts und Pflichten der Parteien zulässt es gelten nur die gesetzlich geregelten Rechte und Pflichten.

Entscheidungen in bürgerlichen, handelsrechtlichen und verwaltungsrechtlichen Sachen

- Nr. 39** Wenn aus dem Inhalt des Aktes nicht hervorgegangen ist, warum das Gericht der ersten Stufe hat das Urteil wieder zugestellt – obgleich die Sendung nicht als unzustellbare zurückgekehrt wurde, mit der Begründung, dass der Teilnehmer auf genannter Anschrift die dauerhafte Wohnung hat, bzw. dass haltet er sich auf dieser Anschrift nicht an – kann das Appellationsgericht die Erhebung nicht ohne weiteres zum Schluss kommen, dass schon die erste Zustellung die Wirkungen der ordentlichen Zustellung begründet hat.
- Nr. 40** Ob die Klage in der Handelssache keine Behauptungen, auf deren Grund kann man auf die Natur der zusammen mit dem Grundkapital der Forderung verlangten Verzugszinsen sowie auf die Weise der Bestimmung der Höhe dieser Zinsen schliessen (§ 369 Abs. 1, § 502 des Handelsgesetzbuches), dann die Voraussetzungen für die Urteilsfällung wegen der Versäumung nicht erfüllt wurden (§ 153b Abs. 1 der Zivilprozessordnung).
- Nr. 41** Im Falle der rechtlichen Handlungen, auf deren Grund die Rechte durch Einlage in das Kataster der Realitäten entstehen, ist es möglich sie im Sinne der Bestimmungen von § 42a Abs. 2 des Bürgerlichen Gesetzbuches für die durch den Schuldner gemachte rechtliche Handlung, bzw. für die rechtliche Handlung halten, auf deren Grund die Rechte in das Kataster der Realitäten eingelegt wurde. Die dreijährigen Fristen für die Geltendmachung des Rechtes den rechtlichen Handlungen des Schuldners zu widerstehen, beginnen daran in diesen Fällen den nach dem Tag, zu dem die Wirkungen der Einlage des Rechtes in das Kataster der Realitäten entstanden sind, folgenden Tag vergehen.
- Nr. 42** Bei der Zustimmung des Grundstückbesitzers kann man bei dem Entscheiden im Einklang mit § 135c des Bürgerlichen Gesetzbuches das durch den unbefugten Bau bebauten Grundstück für die Vergütung in das Eigentum des Bauherrn zuweisen, und zwar auch gegen seinen Will.
- Nr. 43** Das Recht des Teilnehmers des im Einklang mit § 360a des Handelsgesetzbuches im bis 31. 12. 1991 geltenden Wortlaut abgeschlossenen Vertrages über die Vereinigung, über die Zuteilung der aufgrund Vereinigung der Finanzmittel notwendigen zu ihrem Bau gebauten Wohnungen zu entscheiden, wurde zum Tag 1. 1. 1992 in das Recht über das Entscheiden, mit wem der Mietvertrag für diese Wohnungen abgeschlossen wird, transformiert.
- Nr. 44** Im Sinne der Bestimmungen von § 1 Abs. 2 und 3 des Gesetzes Nr. 328/1991 Sb. über Konkurs und Ausgleich, im Wortlaut der späteren Vorschriften, kann man ein weitere Kreditör mit der fälligen Forderung hinter dem Schuldner auch die Person werden, die eine von mehreren Forderungen hinter dem Schuldner von dem Kreditör oder ein Teil einer Forderung bekommen hat, der den Vorschlag durch den im Einklang mit der Bestimmungen von § 524 und folgender des Bürgerlichen Gesetzbuches abgeschlossenen Vertrag über die Abtretung der Forderung oder ihres Teiles, auf die Konkurskundmachung gegeben hat. Das Gericht bei dieser Lage wird den Vorschlag der Konkurskundmachung nur dann abgelehnt, ob nachgewiesen wird, dass zur Abtretung der Forderung ausschliesslich aus dem Grund der Schuldnerschikane oder des Kreditörstrebens die Vergütung der unerzwingbaren Forderung mit der Ausschliessung der Untersuchungshandlung gekommen ist.
- Nr. 45** Ob hat die Aktiengesellschaft den Besitzern der auf den Besitzer lautenden Aktien die Einladungskarte auf die Vollversammlung versandt, und keine Mitteilung über die Stattfindung solcher Vollversammlung veröffentlicht, kann man solche Handlung als die Beschädigung der Bestimmung von § 184 Abs. 3 des Handelsgesetzbuches im Wortlaut vor der durch das Gesetz Nr. 142/1996 Sb. (heute § 184 Abs. 4 des Handelsgesetzbuches) verwirklichte Novelle nicht halten.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases:

- No. 26** If goods were not presented for the customs procedure, thereby violating the Customs Code (Act No 13/1993 Coll., as subsequently amended), it is not considered as "a violation of a prohibition of or restrictions on import, export or transit of goods" constituting "a crime of violation of statutory provisions on the circulation of goods in relations with foreign countries" under section 124 of the Criminal Code, as it is also necessary to ascertain whether there was a violation of a special provision that regulates the movement of goods across state borders. That is to say that the provision of section 124 of the Criminal Code is a criminal provision with blanket instructions, referring to statutory provisions regulating circulation of goods. If a circulation of particular type of goods is not subject to such provision, then an offender's conduct may not result in a substantial endangering of a public interest in the meaning of section 124 (1) of the Criminal Code.
- No. 27** Only a party to a credit contract, e.g. the debtor or an individual acting for the debtor or for the creditor, may be considered as an offender who acted fraudulently in conclusion of such credit contract, thereby committing a crime of credit fraud under section 250(b) (1) of the Criminal Code. A person who only provides a party to the credit contract with necessary incorrect data may only be an assistant (in the commission of crime) and such conduct is regarded as an assistance defined in section 10 (1) (c) of the Criminal Code only if the offender's, i.e. a party's to a credit contract, conduct reaches the stage of attempted or completed crime.
- No. 28** Non-compliance with an agreement for compensation of damage which non-compliance is not caused by the accused may not constitute a reason for the decision on continuation of criminal prosecution of the accused under section 308 (1) of the Criminal Procedure Code.
- No. 29** 1. Experts in clinical psychology being co-opt as authorities under the conditions of section 105 (1) of the Criminal Procedure Code will not to assess the question, if the perpetrator was capable to recognize the dangerousness of his or her act for the society and if he or she was capable to control his or her action. This question (as the basic criterion for following assessment of perpetrator's soundness of mind in sense of provisions of section 12 of the Criminal Code) could be assessed on the basis of investigation of perpetrator's state of mind only the experts on the psychiatry field co-opted on the decision of organs acting in the criminal proceedings under section 116 (1) of the Criminal Procedure Code.
II. If a driver before a journey relies on the fact that he/she can drive safely despite being aware of circumstances that might have a negative impact on his/her ability to control the motor vehicle, and he/she not adjusts the manner of his/her journey to such circumstances, particularly by more frequent stops with a reasonable time for rest, then he/she shall be liable for a consequential damage resulting from a traffic accident even in the case that he/she lost control of the vehicle as a consequence of sudden indisposition caused by his/her above-mentioned condition.
- No. 30** The conduct consisting in curtailment of taxes, health insurance or social security contributions, or fees or other similar payments (as a crime under section 255 of the Criminal Code, or under section 147 of the Criminal Code, as from 1 Jan. 1998) is regarded as a crime on condition that it is ascertained that the employer had necessary financial means, i.e. that he actually deducted the respective amounts from his employees' gross wages/salaries and breached the law by not paying them to authorised recipients and using them for other purposes. This fact has to be proved in the criminal procedure (section 2 (5), (6) of the Criminal Procedure Code).
If the employer was insolvent and privileged another creditor by settling his debt owed to such a creditor with the intent to frustrate the settlement of debts consisting in the obligation to settle his employees' advance payments for personal income tax, health insurance or social security contributions, or fees or other similar payments, then such conduct of the employer might be considered as a crime of advantaging to a particular creditor under section 256a of the Criminal Code, and

Bližší informace na adrese
www.orac.cz

Orac

not as a crime of breaching a duty to administer another's property under section 255 of the Criminal Code (or now as a crime of curtailment of taxes, health insurance or social security contributions, or fees or other similar payments under section 147 of the Criminal Code). The provision of art. 8 (2), second sentence, of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, which stipulates that nobody may be deprived of his/her freedom merely because of his/her inability to meet a contractual obligation, applies only to an obligation which is established under a relevant contract. Nevertheless, the employer's duty to settle his employees' advance payments for personal income tax on dependent activity, and health insurance or social security contributions, or fees or other similar payments is not established on the basis of a contractual obligation, but it is a duty stipulated directly by law, without the parties' option to establish contractual rights and obligations other than those determined by law.

Resolution in Civil Law, Business Law and Administrative Law Cases:

- No. 39** If from the contents of the document does not result why the first stage court delivered repeatedly the verdict although the sending was not returned as undeliverable with substantiation that the participant has not the domicile on the referred address or that he or she does not dwell on such address, the appealing court can not without other investigation to come to the conclusion that already the first delivery have establish the effects of the lawful delivery.
- No. 40** If the claim in the business case did include no affirmations leading to the presumption of the nature of default interest requested along with the stock of the claim as also to the presumption of the way of determination of the dimension of such interest (§ 369 item 1, § 502 of Trade Code), then there not fulfilled the conditions for issue of verdict because default (§ 153b item 1 of Civil Court Order).
- No. 41** In case of the legal acts establishing the rights through the contribution into the real estate land-register is there possible in sense of § 42a item 2 to keep for the legal act made by the debtor or for the legal act arising among the debtor and his or her relative persons only such legal act that establish the contribution of right into the real estate land-register. The three-year terms for the application of right for the resistance against the legal acts of the debtor therefore start in these cases on the day following after day when arose the effects of the contribution of right into the real estate land-register.
- No. 42** On the agreement of estate owner is there possible according to the § 135c of Civil Code to command the estate developed through the unlawful construction into the contructor's ownship, namely for refund, even against his or her will.
- No. 43** The right of the participant of contract about the combination closed according to § 360a of Economic Code in wording valid till December 31, 1991 to decide about the assignment of flats constructed on the base combination of financial means, was since January 1, 1992 transformed into the right to decide about the participants of contracts of lease of such flats.
- No. 44** In sense of the provisions of § 1 item 2 and 3 of law Nr. 328/1991 Sb., about the bankruptcy and settlement in wording of later regulations, the another creditor with the mature claim behind the debtor can be also the person that acquired one of more claims behind the debtor or the part of one claim behind the debtor from the creditor that applied the proposal for the announcement of bankruptcy through the contract about the handing over of the claim or its part, closed according to § 524 and following of Civil Code. The court will on this condition reject the proposal for the announcement of bankruptcy only then if there will be documented that the handing over of the claim arose only because the harassment of debtor or because the effort of debtor to achieve the compensation of unrecoverable claim with exclusion of investigation management.
- No. 45** If the incorporated company sent to the stock owners the letters of invitation to the annual general meeting and did not publish the announcement about the holding of such annual general meeting, such approach could be not considered for the violation of provisions of § 184 item 3 of Trade Code in wording before the supplementary bill Nr. 142/1996 Sb. (now § 184 item 4 of Trade Code).

Váš zdroj právních informací
www.epravo.cz

KLUB Orac

Volné sdružení abonentů NAKLADATELSTVÍ ORAC

Všichni členové KLUBU ORAC

si mohou právě nyní doplnit svou knihovničku o knižní tituly, které již vyšly nebo vyjdou v nejbližších týdnech (označeny*)

NÁZEV TITULU	AUTOR	DOPORUČ. CENA	KLUBOVÁ CENA
✓ Tisk a právo	T. Sokol	340 Kč	238 Kč
✓ Pozemky a právo*	Z. Karfík, M. Karfíková, J. Spáčil	340 Kč	238 Kč
✓ Reklama a právo*	F. Winter	340 Kč	238 Kč
✓ Sociální pomoc a právo*	K. Koldinská, H. Marková	340 Kč	238 Kč
✓ Živnostenské podnikání	I. Fleischmanová, V. Jandová	250 Kč	175 Kč
✓ Konkurs a vyrovnání II	J. Kotoučová, P. Raban	250 Kč	175 Kč
✓ Základy pojišťovacího práva	M. Karfíková, V. Přikryl, J. Čechová	200 Kč	140 Kč
✓ Základy práva pro střední a odborné školy*	J. Balzer, P. Pavlík	250 Kč	175 Kč
✓ Odborná literatura a informace v chemii*	J. Vymětal	250 Kč	175 Kč
✓ Jak získat zbrojní průkaz	J. Teryngel	50 Kč	35 Kč
✓ Novinky na silnicích*	kolektiv autorů	50 Kč	35 Kč
✓ Silniční daň v praxi*	P. Michler	50 Kč	35 Kč
✓ Daň z přidané hodnoty	J. Škampa, J. Bárta a kol.	380 Kč	266 Kč
✓ Zákon o pojišťovnictví*	V. Přikryl, J. Čechová	340 Kč ¹	238 Kč ¹
✓ Slovník definic v českém právu*	Z. Madar	450 Kč ¹	315 Kč ¹

¹ orientační cena

Jak objednat s klubovou slevou?

- poštou, faxem nebo e-mailem, až do vyprodání zásob
- libovolně množství (platí pouze pro konečnou spotřebu)
- na objednávce nezapomeňte vždy uvést, že jste členem KLUBU ORAC – jen tak máte zaručenu klubovou cenu

Přejeme Vám příjemnou přípravu na Vaši dovolenou.

Ing. Oldřiška Wankeová

marketing nakladatelství

Kontakt:
NAKLADATELSTVÍ ORAC, s. r. o.
Vinohradská 184, 130 52 Praha 3
tel.: 02/67132177, fax: 02/67132134
e-mail: orac@its.cz

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené předpisem, jenž se opírá o zákonné zmocnění. Jejím vydavatelem je Nejvyšší soud České republiky. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazení rozhodnutí do Sbírky rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Index 47 301

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 6/2001 (ročník LIII) z 5. 6. 2001.

Vydává Nejvyšší soud ČR v NAKLADATELSTVÍ ORAC, s. r. o., Praha, IČO 45808937.

Připomínková místa: Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti ČR, Ministerstvo vnitra ČR, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera.

Redigují: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Karel Hasch, JUDr. Pavel Krbek a JUDr. Zdeněk Krčmář.

Adresa redakce: 657 37 Brno, Burešova 20, tel. 05/41593111.

Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.

Rozšiřuje, objednávky předplatného přijímá a informace o prodeji a odběru podává:

NAKLADATELSTVÍ ORAC, s. r. o., Vinohradská 184, 130 52 Praha 3.

Administrace: NAKLADATELSTVÍ ORAC: tel.: 02/6713 2177, fax: 02/6713 2134, e-mail: orac@its.cz.

Distribuce: Česká pošta, s. p., Postservis OZ Střední Čechy.